

סימן קמח

הלכות ומנהגי חֹדֶשׁ נִסָּן

"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים, רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה". (שמות יב, ב)
 "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מַעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כג, מד) — מִלְמַד, שֶׁהִיָּה מֹשֶׁה
 אוֹמֵר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל הַלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח, הַלְכוֹת עֲצֵרֶת בְּעֲצֵרֶת, הַלְכוֹת חַג בְּחַג.
 (מגילה לב.)

א. שוואלין בהלכות הפסח קדם הפסח שלשים יום. ולכן ראוי לכל-אדם
 לחזור על הלכות פסח פְּדֵי שְׂיָהוּ שְׂגוּרִים בְּפִיו.
שוואלין בהלכות פסח

ב. ימי חֹדֶשׁ נִסָּן הם ימי שמחה לישראל בתקופות העבר, ההנה והעתיד.
 לכן אין אומרם ודוי ונפילת אפים בכל-ימי חֹדֶשׁ נִסָּן.
ודוי ונפילת אפים

ג. מנהג הספרדים ועדות המזרח, שלא לומר מזמור "יענך ה' ביום צרה"
 ומזמור "תפלה לדרך הטובה ה'... ביום צרתי אקראך" בתפלת שחרית
 בכל-ימי חֹדֶשׁ נִסָּן. והאשפנזים נוהגים לומר מזמור "יענך ה' ביום צרה",
 חוץ מערב פסח ובחל המועד.
עוד מזמורים שלא אומרים

ד. נוהגים שלא לומר "צדקתך" בתפלת המנחה בשבת, בכל-ימי חֹדֶשׁ נִסָּן. "צדקתך"

ה. החל מיום ראש חֹדֶשׁ נִסָּן ועד יום י"ב בו, מנהג טוב לקרא בכל-יום,
 את הקרבת הנשיא שהקריב באותו היום (פרשת נשא פרק ז). וביום י"ג
 בניסן קוראים מתחלת פרשת "בהעלתך" עד "בן עשה את המנחה".
קרבות הנשיאים

ו. שבת שלפני הפסח נקרא "שבת הגדול", כי יום גדול הוא לישראל,
 שנעשה להם נס.
שבת הגדול

ז. נוהגים להפטיר בשבת הגדול הפטרת "וערבה לה' מנחת יהודה
 וירושלים", לפי שנאמר בה (מלאכי ג, כג): "הנה אנכי שלח לכם את אליה
 הנביא, לפני בוא יום ה' הגדול והנורא".
הפטרה

שמן למאור

- א. שו"ע סימן תכט סעיף א. משנ"ב שם ס"ק א. כף החיים שם ס"ק א. ראה בשו"ת יביע אומר ח"ב סימן כב.
- ב. שו"ע סימן תכט סעיף ב. משנ"ב שם ס"ק ז. כה"ח שם ס"ק כא. ילקו"י ח"ה עמ' שדמ.
- ג. כף החיים ס"ק מ. ילקו"י שם.
- ד. שם.
- ה. כף החיים שם ס"ק כב וס"ק כג.
- ו. שו"ע סימן תל סעיף א. משנ"ב שם ס"ק א. כף החיים שם ס"ק א. ילקו"י שם.
- ז. שו"ת יביע אומר חלק ד סימן לט. שו"ת יחוה דעת חלק א סימן ג.

ח. מנהג ישראל, שביום שבת הגדול מתאספים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, והרבנים גדולי הדור משמיעים דרשות בהלכות הפסח המרבים, בעריכת הסדר כמשפטו, באגדה, בספור יציאת מצרים ובפרושי ההגדה של פסח.

המנהג
להתאסף
לשמוע
הלכות
פסח

ט. היוצא בימי ניסן ורואה אילנות המוציאים פרחים, מברך: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שלא חסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות, ליהנות בהם בני אדם". ויש נוהגים לומר: "להתנאות בהם בני אדם".

ברכת
האילנות

י. אין מברכין ברכה זו אלא פעם אחת בשנה בלבד, בימי חֲדֵשׁ נִסָּן. ובדיעבד, אם ברך בחֲדֵשׁ אֲדָר יצא ידי חובה ואינו חוזר ומברך בחֲדֵשׁ נִסָּן. ואם עבר ניסן ולא ברך ברכת האילנות, יברך בחֲדֵשׁ אֲדָר.

הימים
בהם
מברכים

יא. במקומות שאין דרך האילנות להוציא פרחים בחֲדֵשׁ נִסָּן, כגון בארצות דרום אמריקה, שהאילנות מוציאים פרחים בחֲדֵשׁ תשרי, יברכו ברכה זו בחֲדֵשׁ תשרי אף לכתחלה, ולא יאבדו ברכה יקרה זו.

בחול

יב. הזריזים מקדימים למצות ברכת האילנות ביום ראש חֲדֵשׁ נִסָּן, ויש נוהגים להתאסף ברב עם לברך ברכת האילנות בצבור.

זריזים
מקדימים

יג. אם אינו מוצא מנין ביום ראש חֲדֵשׁ נִסָּן, יברך ברכת האילנות בראש חֲדֵשׁ נִסָּן ביחיד, ולא ימתין כמה ימים כדי לברך בצבור. ואם לא ברך בראש חֲדֵשׁ נִסָּן, מברך בימים שלאחר מכן.

יחיד

יד. מתר מן הדין לברך ברכת האילנות בשבת, ואין לחוש ולגזר פן ישכח ויתלש. ומהיות טוב יש לברך בימות החול, ורק אם ארע שלא ברך עד השבת האחרונה בחֲדֵשׁ נִסָּן וחושש שמא ישכח, מכל-מקום יברך בשבת. ובמקום שאין ערוב, יש להזהר שלא להוציא את הסדור לרשות הרבים.

ברכת
האילנות
בשבת

טו. טוב לברך ברכת האילנות על אילנות הנטועים בגנות ופרדסים שמחוץ לעיר. ומכל-מקום, אם קשה לו יברך בתוך העיר.

מחוץ
לעיר

שמן לבאור

- ח. כף החיים שם ס"ק ד. משנ"ב סימן תכט ס"ק ב. ילקו"י ח"ה עמ' שדמ.
ט. שו"ע סימן רכו סעיף א.
י. שם. חזון עובדיה (פסח) הלכות ברכת האילנות עמ' כה הלכה ז (בכל הלכות פסח כתבנו לפי המהדורה החדשה). ילקו"י ח"ה עמ' שמה.
יא. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן א.
יב-יד. שם סימן ב. ילקו"י ח"ה עמ' שמו.
טו. חזון עובדיה (פסח) הלכות ברכת האילנות הלכה ב. תורת המועדים סימן ב סעיף ה. ילקו"י ח"ה עמ' שמה.

- טז.** אין לברך ברכת האילנות אלא על אילנות המוציאים פרות מאכל. עצי פרי ולכתחלה יהיו לכל-הפחות שני אילנות, ואפלו הם ממין אחד. והמברך על ראית מיני אילנות שונים, הרי זה משבח. ואם אינו מוציא אלא אילן אחד שמוציא פרח, יכול לברך עליו בשם ומלכות.
- יז.** אין לברך ברכת האילנות אלא בשעה שהאילנות מוציאים פרחים, אבל אם כבר נשרו כל-פרחי אותם האילנות שרוצה לברך עליהם, אפלו לא גדלו הפרות באופן שראויים לאכילה, רק התחיל גדול הפרי — אינו מברך עליהם.
- יח.** אילנות מרפכים מין בשאינו מינו (כלומר: נעשו באסור), נכון יותר שלא לברך עליהם, שספק ברכות להקל. ומכל-מקום, הרוצה לברך אין למחות בידו, שיש לו על מה-שיסמוך.
- יט.** מתר לברך ברכת האילנות על אילנות שהן בתוך שלש שנים לנטיעתם, אף-על-פי שהם ערלה ואסורים באכילה ובהנאה, הואיל ולא נעשו באסור.
- כ.** נכון לחנף את הקטנים לברך ברכת האילנות. וקטן שנעשה בר מצוה בימי חדש ניסן, נכון שימתין מלברך עד אחר הגיעו למצות.
- כא.** הסומא בשתי עיניו, לא יברך ברכת האילנות. ונכון שישמע הברכה מאחר ויכונן לצאת ידי חובה.
- כב.** נשים מברכות ברכת האילנות, שאין זו מצוה שהזמן גרמא, דמה- שנקבעה לחדש ניסן, מפני שדרך האילנות להוציא פרחיהם בחדש זה.
- כג.** נוהגים לומר אחר ברכת האילנות מזמור "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", ואם יש עשרה אומרים לאחר מכן קדיש "יהא שלמא". ואם אומרים "פתח אליהו הנביא זכור לטוב" פנהוג, יאמרו אחריו קדיש "על ישראל". וטוב שיברכו אחר כך בכונה גדולה על מיני פרות וכיוצא.

שמן לבואור

טז. משנ"ב שם ס"ק ב. חזון עובדיה שם הלכה ג. ילקו"י שם. ואע"פ שבחזו"ע פסח הצריך שני אילנות, מ"מ בחזו"ע ברכות עמוד תנו הוכיח שאם לא מוציא אלא אילן אחד שמוציא פרח שיכול לברך בדיעבד.

יז. תורת המועדים שם סעיף ו. חזון עובדיה שם עמ' כו הלכה ת. ילקו"י ח"ה עמ' שמו.

יח. חזון עובדיה הלכות ברכת האילנות סעיף ד.

יט. תורת המועדים שם סעיף ט. ילקו"י שם.

כ. תורת המועדים שם הלכה י.

כא. תורת המועדים שם הלכה יא. חזון עובדיה שם עמ' כח הלכה ט.

כב. שם הלכה י. ילקו"י ח"ה עמ' שמה.

כג. שם הלכה יב. ילקו"י שם.

סימן קמט

הלכות בדיקת חמץ

”אף ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם, כי כל-אכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל, מיום הראשון עד יום השבעי”.

(שמות יב, טו)

”שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם, כי כל-אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההיא מעדת ישראל... כל-מחמצת לא תאכלו”.

(שמות יב, יט—כ)

”ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל-גבלך”.

(שמות יג, ז)

א. צריך לנקות ולכבד את חדרי הבית, ואת כל-המקומות שברשותו, בנקוי יסודי, קדם ליל ארבעה עשר בניסן, כדי שלא ישאר חשש חמץ ברשותו בפסח.

כינוי
הבית

ב. מצות עשה מן התורה להשבית את החמץ קדם זמן אסור אכילתו, שנאמר (שמות יב, טו): ”אף ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם”. ותקנו חכמים לבדק ולחפש אחר החמץ בביתו וברשותו בתחלת ליל ארבעה עשר בניסן, כדי שאם ימצא חמץ יבערנו קדם זמן אסורו (ראה לקמן סימן קנ).

מצוות
השבתת
החמץ

ג. זמן בדיקת חמץ בליל ארבעה עשר בניסן, הוא מיד אחר צאת הכוכבים (כרבע שעה לאחר השקיעה). ובדיעבד אם לא בדק בתחלת הלילה, יבדק לאחר מכן. ותפלת ערבית קודמת לבדיקה.

זמן
הבדיקה

ד. אסור לאכל החל מחצי שעה קדם זמן בדיקת חמץ, שמא ימשיך בסעודתו וישכח לקיים מצות בדיקת חמץ. ואסור אכילה זה אינו אלא כשאוכל יותר מכביצה פת או עוגה (הינו יותר משעור ביצה בלי קלפתה — 54 גרם). ופרות וירקות מותר אפלו יותר מכביצה, וכן תבשיל ארז וכיוצא בזה.

אכילה
קודם
הבדיקה

ה. אם בקש מחברו שיזכירנו לבדק את החמץ, רשאי לאכל אף יותר מכביצה פת או עוגה, קדם זמן הבדיקה. והמחמיר שלא לטעם כלל קדם בדיקת חמץ, תבוא עליו ברכה.

העמיד
עליו שומר

שמן למאור

- א. הרמ"א סוף סימן תלג. בא"ח פרשת צו הלכה א. ראה עוד בחזון עובדיה סעיף א. שו"ת יחזקאל דעת ח"א סימן ה.
- ב. שו"ע סימן תלא סעיף א וסעיף ג. משנ"ב שם ס"ק ד. כה"ח ס"ק ה. בא"ח פרשת צו הלכה א.
- ג. שו"ע שם משנ"ב שם. כה"ח שם. בא"ח שם. חזון עובדיה שם עמ' לג הלכה א, ד. ילקו"י ח"ה עמ' שמז.
- ד. שו"ע סימן תלא סעיף ב. משנ"ב שם ס"ק ו. כה"ח שם ס"ק טו. חזון עובדיה שם עמ' מא הלכה ג.
- ה. אוצרות יוסף פרק ג הלכה ד. תורת המועדים סימן ג הלכה ד.

ז. אסור להתחיל בעשיית מלאכה או לישן אפלו מעט החל מחצי שעה קדם זמן בדיקת חמץ. וכן אסור להתחיל בלמוד תורה מיד בהגיע זמן בדיקת חמץ. אבל קדם זמן בדיקת חמץ, אפלו בתוך חצי שעה, מתר להתחיל בתלמוד תורה.

ז. אם התחיל בעשיית מלאכה או באכילה קדם חצי שעה מזמן בדיקת חמץ, וכן אם התחיל ללמד תורה קדם זמן בדיקת חמץ — ואחר כך הגיע זמן הבדיקה, אינו צריך להפסיק, פיון שהתחיל בהתרה. ובעשיית מלאכה, אף שהתחיל בהתרה, אם רצה להפסיק תבוא עליו ברכה.

ח. קדם הבדיקה יברך: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו על בעור חמץ". (והטעם שמברכים "על בעור חמץ" ולא "על בדיקת חמץ", הוא מפני שכל-תכלית הבדיקה אינה אלא לצרף הבעור).

ט. הואיל ויש אומרים שצריך לברך "שהחיינו" על מצות בדיקת חמץ, לכן ממדת חסידות נכון להשתדל להשיג פרי חדש ולהניחו לפניו בשעת ברכת "על בעור חמץ", ורק לאחר שבדק קצת יברך "שהחיינו", כדי להסתלק מחשש הפסק, ואחר שייגמר הבדיקה יברך ברכת הנהנין על הפרי ויאכלנו.

י. אסור לדבר בין ברכת "על בעור חמץ" לבין הבדיקה. ואם עבר ודבר בדברים שאינם מענין הבדיקה, צריך לחזור ולברך.

יא. באמצע הבדיקה רשאי לדבר בכל-מה-שיש בו צרף לענין הבדיקה. אבל בדברים שאינם מענין הבדיקה אין ראוי לדבר עד שיסיים את בדיקתו. ומכל-מקום, בדיעבד, אם עבר ודבר בדברים שאינם מענין הבדיקה, אינו חוזר ומברך.

יב. מי שיש לו כמה בתים, מברך ברכה אחת לכלם. ואף אם הבתים רחוקים זה מזה, אין ההליכה נחשבת להפסק. ולכתחלה יזהר שלא יסיח דעתו כשהולך מבית לבית. ובדיעבד, אם הסיח דעתו, אינו חוזר ומברך.

שמך למאור

1-1. שו"ע שם. שו"ת יחווה דעת חלק ב סימן נט. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שמו.

ח. שו"ע סימן תלב סעיף א. משנ"ב שם ס"ק ה-ו. כה"ח שם ס"ק יט.

ט. בא"ח פרשת צו הלכה ה. כה"ח שם ס"ק ט. חזון עובדיה שם עמ' מד הלכה ה. ילקו"י ח"ה עמ' שמח.

י. שו"ע סימן תלב סעיף א. משנ"ב שם ס"ק ה-ו. כה"ח ס"ק יט. ילקו"י שם הלכה יב.

יא. שם. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.

יב. שו"ע שם סעיף ב. משנ"ב שם ס"ק ח וס"ק י. כה"ח שם ס"ק כג וס"ק כו. ילקו"י שם הלכה יד.

יג. צריך לבדק היטב בכל מקום הנמצא ברשותו, וכן אם יש לו מכונית, ובפרט במקומות שמצניעים שם מאכל ומשקה. ואף אם יש טרחה מרבה בבדיקה קפדנית, לא יקוץ בבדיקתו, פי כבר אמרו חז"ל (אבות ס"ה): "לפנים צערא אגרא" ולפי הצער שיש לו בעשית המצוה, כן מקבל שכרו]. ומכל מקום, הספרים אינם צריכים בדיקה.

למס
צערא
אגרא

יד. אם קשה לו לבדק לבד את כל הנמצא ברשותו, יעמיד כמה מבני ביתו אצלו בשעה שמברך על הבדיקה, ואחר כך יתפזרו כלם לבדק על סמך הברכה שברך בעל הבית.

קשה לו
לבדוק
לבד

טו. אם אין בעל הבית יכול להשתתף בבדיקת החמץ, וממנה שליח לבדק במקומו, לא יברך בעל הבית על הבדיקה, אלא יברך השליח העושה את המצוה.

ממנה
שליח

טז. נוהגים לתת בכל פנות הבית חתיכות קטנות של פת, כל אחת פחות מפזית (העטופות בנייר), והבודק מחזר אחריהם למצאם ולבערם עם שאר החמץ אשר ימצא בזמן הבדיקה. ועל פי הקבלה יש להניח עשר חתיכות.

מנהג למזר
חתיכות
פת

יז. יש נוהגים שהבודק את החמץ מוליך עמו קערה שיש בה פרוסת לחם חמץ וסבין כדי לחטט אחר החמץ. ויש נוהגים להניח גם מלח בקערה. ולמחרת, כשמגיע זמן בעור חמץ, שורפים את החמץ שבקערה.

עוד מנהגי
הבדיקה

יח. בדיקת חמץ צריכה להיות לאור נר של שעוה. גרות של פראפין, המצויים בימינו, כשרים לבדיקה. פנס חשמלי, כשר לבדיקה, כשאין שם נר של שעוה.

בדיקה
לאור הנר

יט. אין לבדק את החמץ לאור נר של חלב, ולא לאור נר של שומן ולא בנר של שמן. (חלב — פן יטיף על כלי המטבח ויאסרם. שומן — פן יטיף על כלי החלב. שמן — פן יטיף על בגדיו. וסימן לדבר: "חשש" — ראשי תבות: חלב, שומן, שמן). ובדיעבד, אם בדק באחד משלשה סוגים אלו, יצא ידי חובה, ואינו צריך לחזר ולבדק שנית.

נר חלב
ושומן

שמן למאור

יג. חזון עובדיה הלכות בדיקת חמץ עמ' לג הלכה א, ז. שו"ת יחיה דעת חלק א סימן ה. ילקו"י ח"ה עמ' שמז.

יד-טו. שו"ע שם משנ"ב שם. כה"ח שם. חזון עובדיה שם עמ' מז הלכה ו. ילקו"י שם.

טז. הרמ"א סוף סימן תלב. כף החיים ס"ק ל-לא. שו"ת יחיה דעת חלק ה סימן לא.

יז. שם. בא"ח פרשת צו הלכה ו. ילקו"י ח"ה עמ' שמת.

יח. שו"ע סימן תלג סעיף ב. חזון עובדיה שם הלכה ב. שו"ת יביע אומר חלק ד סימן מ. ילקו"י ח"ה עמ' שמח.

יט. שו"ע סימן תלג סעיף א-ב. הרמ"א א-ב. משנ"ב שם ס"ק יא. כה"ח ס"ק יג. ילקו"י שם.

כ. גר אבוקה פסול לבדיקה, מפני שאינו יכול להכניסו לחרים ולסדקים, נר אבוקה ועוד שהוא מתירא פן יבעיר את אשר בבית, ונמצא לבו טרוד בנר ואינו מכונן דעתו לבדיקה. ואם עבר ובדק לאור גר אבוקה, צריך לחזור ולבדק שנית לאור גר כשר, אף לא יברך שנית על בדיקתו.

כא. אין צריך לכבות את אור החשמל בשעת בדיקת חמץ. ואדרבה: תוספת כיבוי האור אור צדיפה, שעל-ידי כך יוכל לבדק יפה יפה בחרים ובסדקים.

סימן קנ

הלכות בטול ובעור החמץ, וזמן אסורו

א. מדברי סופרים צריך לבטל את החמץ אחר בדיקתו, ואף-על-פי ביטול חמץ שמהתורה כל-שפדק את החמץ ובערו מן העולם, שוב אינו צריך לבטל — מכל-מקום חששו חכמים שפא לא יבדק יפה, או שפא יחוס על ממונו ולא יבער את החמץ קדם זמן אסורו, לכן תקנו שיבטלנו אחר בדיקתו.

ב. בטול החמץ הינו שיאמר בפיו: "כל-חמירא דאיכא ברשותי, דלא חזיתה ודלא בערתה, לבטיל ולהוי כעפרא דארעא". (כלומר: כל-חמץ ושאר שישינו ברשותי, שלא ראיתו ושלא בערתיו, יתבטל ויהיה כעפר הארץ.)

ג. צריך שיבין את דבריו, שפרושם שמבטל את החמץ עד שאינו חשוב בעיניו לכלום. ולכן יאמר את הבטול בשפה המובנת לו. אבל אם אינו מבין את פרוש דבריו, אלא חושב שאומר תחנה ובקשה בעלמא, לא יצא ידי חובת מצות בטול, וצריך לחזור ולבטל בשפה המובנת לו.

ד. נוהגים לומר את נסח בטול החמץ שלש פעמים, לחזוק הדבר. והיות שרבותינו הראשונים נחלקו בגדר דרו בטול חמץ, אם הוא מדין השבתת החמץ, שמכיון שבטלו אינו נחשב בעיניו עוד לכלום. או מדין הפקר, שמפקירו ומוציאו על-ידי הבטול מרשותו — לכן נכון הדבר, שכאשר אומר "כל-חמירא" שלש פעמים, יוסיף באחת הפעמים ויאמר: "לבטיל ולהוי הפקר כעפרא דארעא".

שמן למאור

כ. שו"ע שם סעיף ב. הרמ"א שם. ילקו"י שם.

כא. חזון עובדיה שם עמ' לח הלכה ב. תורת המועדים סימן ג סעיף יח.

א-ב. שו"ע סימן תלד סעיף ב. ילקו"י ח"ה עמ' שמט.

ג. הרמ"א שם. משנ"ב שם ס"ק ט. כה"ח שם ס"ק לג. ילקו"י שם.

ד. בא"ח פרשת צו הלכה ז. כה"ח שם ס"ק כח. חזון עובדיה שם הלכה ח. ילקו"י שם.

ה. מצות עשה מן התורה להשבית ולבער את החמץ מרשותו בארבעה עשר בניסן, שנאמר (שמות יב, טו): "תשביתו שאר מִבְּתִיכֶם" (כנזכר לעיל סימן קמט סעיף ב).

ביעור חמץ

ו. כיצד מצות בעור חמץ? שורפו, או מפוררו לפרורים דקים וזורהו ברוח, או זורקו לים. ונוהגים לבער את החמץ על-ידי שרפה באש.

כיצד מקיים הביעור

ז. מהתורה החמץ אסור באכילה ובהנאה אחר קצות היום של יום ארבעה עשה בניסן. וחכמים אסרו את החמץ באכילה אחר ארבע שעות מתחלת יום ארבעה עשר, ובהנאה אחר שעברו חמש שעות מתחלת יום ארבעה עשר. לכן יזדרז לבער את החמץ קדם זמן אסורו בהנאה.

איסור אכילה והנאה בערב פסח

ח. שעות אלו יש לשער בשעות זמניות. [דהינו: יש לחלק את שעות היום — מעלות השחר עד צאת הכוכבים — לשנים עשר חלקים שונים, וכל-חלק נחשב לשעה זמנית.] ולענין זמן אסור החמץ, המנהג להחמיר למנות את השעות מזמן עלות השחר. ומפל-מקום מתר לתת לקטנים לאכל חמץ עד עבר ארבע שעות זמניות מהנץ החמה.

בשעות זמניות

ט. אף-על-פי שבטל את החמץ אחר בדיקת חמץ, מפל-מקום חוזר ומבטלו אחר בעור החמץ ושרפתו ביום ארבעה עשר בניסן, כי החמץ שנשארו ברשותו אחר בדיקת החמץ, לא היה בכלל הבטול שבטל בלילה.

ביטול חמץ אחר הביעור

י. בטול החמץ ביום צריך להיות קדם זמן אסור החמץ [דהינו: בתוך חמש שעות זמניות מתחלת היום], אבל אם עבר זמן זה, אין הבטול מועיל, כיון שפכר נאסר החמץ בהנאה ואינו ברשותו כדי לבטלו.

ביטול החמץ קודם זמן האיסור

יא. גסח בטול החמץ ביום, הוא: "כל-חמירא דאיכא ברשותי דחזיתה ודלא חזיתה, דבערתה ודלא בערתה, לבטיל ולהוי כעפרא דארעא". (כלומר: כל-חמץ שיש ברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שבערתי ושלא בערתי, יתבטל ויהיה כעפר הארץ.) (וראה לעיל סעיף ד).

נוסח הביטול ביום

 שמן למאור

- ה. שו"ע שם סעיף ג. הרמ"א שם סעיף ב, וסימן תמה. חזון עובדיה שם הלכה ט.
 ו. שו"ע סימן תמה סעיף א. הרמ"א שם. משנ"ב ס"ק ב. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שנא.
 ז. שו"ע סימן תמג ס"א. בא"ח פרשת צו הלכה ח. כה"ח ס"ק כא. חזון עובדיה שם סעיף יא. ילקו"י ח"ה עמ' שנ.
 ח. שו"ת יחווה דעת חלק ב סימן ת. חזון עובדיה שם.
 ט-יא. שו"ע סימן תלד סעיף ב. משנ"ב שם ס"ק יב. חזון עובדיה שם.

יב. אסור להתחיל בעשיית מלאכה מיד כשמגיע זמן שרפת חמץ, עד שישרף את החמץ.
מלאכה קודם הביעור

יג. כל-המשהה חמץ ברשותו בימי הפסח, הרי זה מבטל מצות עשה מן התורה, שנאמר (שמות יב, טו): "תשביתו שאר מבתיכם", ועובר על מצות לא תעשה, שנאמר (שם יג, ז): "ולא יראה לך חמץ".
המשהה חמצו בפסח

יד. חכמים קנסו את מי שהשאיר חמץ ברשותו בפסח, ואסרוהו אפלו בהנאה, בין לו ובין לאחרים. ואף אם אחרים אינם יודעים, צריך להודיעם ולהפרישם שלא יאכלו ממנו.
חמץ שעבר עליו הפסח

טו. הירא את דבר ה', יזהר שלא יקנה אחר הפסח מצרכי מזון שיש בהם חמץ, מאדם שאינו ירא שמים ואינו שומר תורה ומצות, כי יש לחוש שמא הוא חמץ שעבר עליו הפסח.
אחר הפסח יקנה מאדם ירא ה'

טז. אם המוכר אומר, שמכר את חמצו לגוי באמצעות הרבנות המקומית קדם הפסח, ומראה תעודה מתאימה המוכיחה את דבריו, מתר לקנות ממנו חמץ אחר הפסח.
נמכר ע"י הרבנות

סימן קנא

הלכות מכירת חמץ

א. יכול אדם למכר את חמצו לגוי קדם הפסח, ושוב אינו חייב לבערו, ואינו מבטל מצות עשה של "תשביתו שאר מבתיכם" ולא עובר על לא תעשה של "לא יראה לך חמץ". ומתיר לאכל וליהנות מן החמץ הזה לאחר הפסח.
מוכר החמץ לגוי

ב. אם לא מכר את החמץ לגוי, אלא רק בטלו באמירת "כל-חמירא" — אסור לו מדברי סופרים להשאיר את החמץ ברשותו בפסח, בין שהוא חמץ לבדו ובין שהוא בתערובת.
ביטל החמץ ולא מכרו

שמן רמזור

יב. כף החיים סימן תמה ס"ק ח. חזון עובדיה שם הלכה יב. ילקו"י ח"ה עמ' שנא.

יג. חזון עובדיה שם עמ' סט הלכה יד. ילקו"י שם.

יד. שו"ע סימן תמח סעיף ג. כף החיים ס"ק ל. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.

טו. שו"ת יחווה דעת חלק ג סעיף כח.

טז. שו"ת יחווה דעת שם. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שנב.

א. שו"ע סימן תמח סעיף ג. חזון עובדיה שם הלכה טו.

ב. שו"ע שם סעיף א. שו"ת יחווה דעת חלק ג סימן כב. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שנא.

ג. המוכר את החמץ צריך לעשות פן קדם זמן אסור החמץ (דהיינו: בתוך חמש שעות זמניות מתחלת יום ארבעה עשר בניסן), שהרי לאחר זמן אסורו, פיון שאסור בהנאה, שוב אינו ברשותו שיוכל למכרו.

מכירה קודם זמן האיסור

ד. בזמן הזה נוהגים למכר את החמץ באמצעות הרבנים שומרי משמרת הקדש, וכל־אחד חותם על שטר הרשאה למכר את חמצו, והרבנים מבצעים את המכירה פדת, בערב פסח שחרית.

המכירה כיום

ה. המוכר את החמץ, נכון שיזהר שלא ימכר את כלי החמץ שבביתו, מפני שאם יעשה פן יצטרף להטבילם אחר הפסח במקוה טהרה קדם שישתמש בהם, כדין קונה כלי מן הגוי. לכן ימכר רק את החמץ שנמצא בתוך הכלים.

מכירת חמץ ולא כלי החמץ

ו. המקומות שמנחים בהם דברי החמץ שנמכרו לגוי, צריכים להיות מקומות שאינו רגיל ללכת אליהם, כדי שלא יבוא להשתמש בהם בפסח. וטוב לסגורם במפתח ולהצניע את המפתח. ואם אין לארונות מפתח, ידביק עליהם ניר ויכתב עליו "חמץ בפסח", כדי שיזכר ויזהר מלהשתמש בהם בפסח.

יצניע את החמץ הנמכר

סימן קנב

הלכות פשרות מצרכים לפסח

א. קמח שנעשה מחמשת מיני דגן (שהם: חטה, שעורה, כסמת, שבלת שועל ושיפון), שנתערבו בו מים ונשאר ללא תעסוקה, ולא נאפה בתוך שמונה עשרה דקות מזמן שנתערבו בו המים — הרי הוא חמץ. וכן: אם נתערבו מים בחמשת מיני דגן אחר שנתלשו מן הקרקע, הרי הם חמץ.

מהו חמץ

ב. אסור חמץ הוא חמור ביותר, שהאוכל חמץ בפסח חייב פרת, והתורה אסרה עלינו גם להשהות את החמץ ברשותנו בפסח. לכן אסרו חכמים כל־דבר שנתערב בו חמץ. ואפלו לא היה שם אלא כל־שהוא חמץ ולא נתן טעם בתערובת, אסורה כל־התערובת ואפלו בהנאה.

חומרת איסור חמץ

שמן למאור

ג. שו"ע סימן תמג סעיף א.

ד. שו"ת יתוה דעת שם סימן כח.

ה. שו"ת יתוה דעת חלק ג סימן כד. שו"ת יביע אומר חלק ו חיו"ד סימן יא. ילקו"י ח"ה עמ' שנב.

ו. תורת המועדים סימן ה סעיף ד.

א. שו"ע סימן תנט סעיף ב. תורת המועדים סימן ו סעיף א.

ב. שו"ע סימן תמו סעיף א. תורת המועדים שם סעיף ב.

ג. במה דברים אמורים, שהחמץ אוסר את התערבת ואפלו בכל-שהוא? אם נתערב בפסח באופן שנתערב החמץ בתוך הפסח. אבל חמץ שנתערב קדם הפסח, והיה בתערבת ששים כנגד החמץ — מתרת כל-התערבת אף באכילה בפסח, שהרי כבר נתבטל החמץ בששים, ואינו חוזר ונעזר לאסור את התערבת בפסח. והאשכנזים נוהגים להחמיר לאסור תערבת זו בפסח.

ד. אם היתה התערבת של החמץ בערב פסח לח בלח, והיה ששים בתערבת כנגד החמץ, מתרת כל-התערבת בפסח אף למנהג האשכנזים. ולכן, אם נתערב שכר (בירה), העשוי משעורים, במשקה אחר, קדם פסח, והיה בתערבת ששים כנגד השכר — מתרת כל-התערבת.

ה. חמץ שנתערב קדם הפסח, ולא היה ששים בתערבת כנגד החמץ, מתר להוסיף להרבות עד שיהיה ששים כנגד החמץ. וכשיגיע הפסח תהיה כל-התערבת מתרת באכילה. אין שישים כנגד התערובת

ו. אם נמצאה חטה בתבשיל בפסח, ונתבקעה החטה אפלו על-ידי סדק כל-שהוא — בידוע שהחמיצה, והרי היא אוסרת את כל-התבשיל, והכלי שנתבשיל בו התבשיל צריך הכשר כעבר עשרים וארבע שעות מזמן הבשול, ויש לשרף את החטה מיד. (וביום טוב יש לכפות כלי על החטה, ולשרפה במוצאי יום טוב.) נמצאה חטה בתבשיל בפסח

ז. אם נמצאה חטה בתבשיל בפסח, ולא נתבקעה החטה כלל — הרי החטה ספק חמץ, ויש לשרפה. אבל התבשיל מתר אפלו באכילה, שהואיל ואין כאן אלא תערבת משהו של ספק חמץ, ואין אסור חמץ בפסח במשהו אלא מדרבנן, ספקא דרבנן לקלא. ולמנהג האשכנזים יש להחמיר לאסור את כל-התבשיל, אף אם לא נתבקעה החטה. אם לא נתבקעה החטה

ח. אף-על-פי שחמץ שנפגם טעמו אסור באכילה, מפל-מקום אם החמץ נותן טעם לפגם, המאכל שקבל את הטעם הפגום מתר בפסח. ולכן: אם טעו ובשלו בפסח בקדרה נקייה של חמץ, לאחר שעברו עשרים וארבע שעות מהשמוש האחרון בקדרה זו, הרי החמץ הבלוע בקדרה נותן טעם לפגם, ואינו אוסר את התבשיל. והאשכנזים מחמירים בזה לאסור את התבשיל. חמץ שנפגם טעמו

שמן למאור

- ג. שו"ע שם סעיף ד. שו"ת יביע אומר חלק ב סימן כג. ילקו"י ח"ה עמ' שנה.
- ד. רמ"א שם. וראה כף החיים סימן תמו ס"ק פו. חזון עובדיה (מצרכי מזון הכשרים) עמ' ק הלכה ז.
- ה. שו"ת יביע אומר חלק ג סימן י. חזון עובדיה שם.
- ו. שו"ע סימן תסז סעיף ט. שו"ת יביע אומר חלק ג סימן כד. חזון שם עובדיה עמ' פט הלכה ה.
- ז. שו"ע שם. שו"ת יביע אומר שם. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שנד.
- ח. ראה בשו"ת יביע אומר חלק א סימן יא. ובשו"ת יחזה דעת ח"א סימן יא בדין ריבה. ילקו"י ח"ה עמ' שס.

ט. מִתֵּר לְשָׂרוֹת אֶת הַמִּצְוָה בְּמֵים אוֹ בְּמָרְק, וְאֵין לְחוּשׁ שֶׁמָּא יִחְמִיץ הַקֶּמַח, שְׁמִכְיֹון שֶׁכָּבֵר נֶאֱפֶיֶת הַמִּצְוָה, שׁוֹב אֵין הַקֶּמַח מִחְמִיץ. וּמִנְהַג פְּמָה מְעֻדוֹת הָאֲשֶׁכְּנָזִים לְהַחְמִיר בְּזֶה.

שרית
המצה
במים
וכיו"ב

י. הַנוֹהֲגִים לְהַקְלֵל בְּאֲכִילַת אֶרֶז וְקִטְנִיּוֹת בְּפֶסַח, צָרִיכִים לְהִזְהָר לְבַדֵּק יָפָה יָפָה בְּתִשׁוּמַת לֵב מְרַבָּה. וְנִכּוֹן לְהַחְמִיר לְבַדֵּק שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְלֹא יִבְדְּקוּ כַּמּוֹת גְּדוּלָה בְּכַת אַחַת, פֶּן מִחְמַת הַעֲיִפוֹת לֹא יִכְחִינוּ בְּגִרְגְרֵי הַחֲטִיִּם הַמְעַרְבִים בָּהֶם. וְכֵן יִזְהָרוּ שֶׁלֹּא לְבַדֵּק אֶת הָאֶרֶז קֹדֶם הַפֶּסַח, בְּשַׁעַת שֶׁהֵילָדִים הַקִּטְנִים מְסֻתָּבִים בְּבֵית וְאוֹחֲזִים בְּיָדֵם חֲמֵץ, כִּי יֵשׁ לְחוּשׁ פֶּן יִפֹּל הַחֲמֵץ לְתוֹךְ הָאֶרֶז.

קטניות
בפסח
ואופן
הבדיקה

יא. טוֹב לְהַחְמִיר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפֶסַח, אֲךָ וְרַק בְּתְרוּפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהַשְׁגָּחָה מִיַּחַדַּת לְפֶסַח.

תרומות

יב. יֵשׁ לְהִתְיַעֵץ עִם מוֹרֵה הוֹרָאָה מְבַהֵק, וְלִקְבֹּל מִמֶּנּוּ מִידַע מְעַדְכָן לְגַבֵּי פְּשָׁרוֹת הַמוֹצָרִים. כְּמוֹ כֵּן אֵין לְאָכַל בְּמִסְעָדוֹת וּבְכַתִּי מְלוֹן מְבֻלֵי לְבָרֵךְ תַּחֲלָה, אִם הֵם נִמְצָאִים תַּחַת הַשְׁגָּחָה מְדַקְדָּקַת כְּהִלְכָה.

כשרות
מוצרים
לפסח

יג. כְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הָאֶר"י ז"ל: "הַנִּזְהָר מִמְּשֶׁהוּ חֲמֵץ בְּפֶסַח, מְבַטֵּחַ לוֹ שֶׁלֹּא יִחְטֹא כָּל־הַשָּׁנָה".

הנזר
ממשהו
חמץ

יד. מִתֵּר לְכַתְּחֻלָּה לְשִׁתּוֹת בְּפֶסַח מִמִּימֵי הַכִּנֹּרֶת, וְכֵן לְבִשֵׁל וְלֶאֱפֹת בָּהֶם, וּבְלִבֵּד שֶׁקֶדֶם הַשְּׂמוּשׁ יִסְנְנוּ אֶת הַמֵּים בְּמִסְנַנַּת דָּקָה. וְהַרוּצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, יִשְׁאָב מֵים קֹדֶם הַפֶּסַח לְפָנֵי זְמַן אֲסוּרוֹ, וַיִּסְנְנֵם יָפָה, וְתִבּוֹא עֲלֵיו בְּרַכָּה [רְאֵה הַעֲרָה].

שתיית מי
כינרת

טו. מִתֵּר לְעֲשׂוֹת עוֹגוֹת וְסַפְגָּנִיּוֹת מִקֶּמַח מִצָּה אֲפוּיָה, וְאֵין לְאָסֵר מִשׁוּם "מִרְאִית עֵינַי", שֶׁמָּא יִהְיֶה מִשְׁהוֹ שֶׁיִּחְשַׁב שֶׁזֶה קֶמַח רְגִיל וְיִתִּיר לְעֲצָמוֹ לְעֲשׂוֹת כֵּן.

עוגות
מקמח
מצה

שִׁמּוֹן לְמוֹאָר

- ט. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן כא. ילקו"י ח"ה עמ' שסג.
י. שו"ת יביע אומר חלק ה סימן לו. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן ט. חזון עובדיה שם עמ' פב הלכה ב. ילקו"י ח"ה עמ' שנג.
יא. תורת המועדים סימן ו סעיף כב.
יב. פשוט.
יג. באר היטב סימן תמוז ס"ק א. כף החיים שם ס"ק ב.
יד. חזון עובדיה שם עמ' קד הלכה ט. וכתב בספר ילקו"י קיצוץ"ע סימן תמוז הלכה ל, שכיום המים מהכנרת שמגיעים לברזים הם מסוננים, ואין צורך שוב לסננם.
טו. חזון עובדיה שם עמ' קיח הלכה יז.

סימן קנג

הלכות הגעלת כלים והכשרתם לפסח

- א.** כלים, שמשתמשים בהם בחמץ בכל-ימות השנה, אסור להשתמש בהם כלי חמץ בפסח מבלי שיכשירם בדת, כיון שהחמץ נבלע בדפנות הכלים ואינו יוצא אלא לאחר הכשרה. ומשעת אסור החמץ בערב פסח, אסור להשתמש בכלי החמץ מבלי הכשר בדת.
- ב.** כפי תשמישו של הכלי, כן הכשרו. כלומר: אם השתמשו בכלי על-ידי ^{כבולעו כד מולטו} אש, הכשרו בלבון על-ידי האש. ואם השתמשו בו ברותחים בכלי ראשון, הכשרו ברותחים שבכלי ראשון, כי "כבולעו כף פולטו", כלומר: כשם שבלע הכלי מן החמץ, באותה דרך יפלט אותו.
- ג.** בהכשרת כלים לפסח יש כמה אפני הכשרה:
- לבון באש, עד שיהיו ניצוצות של אש נתזים ממנו.
 - הגעלה במים רותחים שבכלי ראשון. (כלי ראשון הנו הכלי שמבשלים בו על האש).
 - ערוי מים רותחים מבלי ראשון.
 - הגעלה במים חמים שבכלי שני. (כלי שני הנו הכלי שלתוכו נשפך המאכל ישירות מבלי ראשון).
 - שטיפה והדחה במים צוננים.
 - שרייה במים צוננים במשך שלשה ימים מעת לעת.
- להלן נפרט אפנים אלו.
- ד.** לבון באש:
- שפודים שצולים בהם על האש, ופעמים שמערבים בהם פתיתי חמץ בשעת הצליה — הכשרם לפסח על-ידי לבון באש, עד שיהיו ניצוצות של אש נתזים מהם.
 - בדיעבד, אם הגעיל את השפודים במים רותחים בכלי ראשון, ולאחר מכן צלה בהם מאכל לפסח — מתר התבשיל. ומכל-שפן

שמן רמזור

א. שו"ע תנא, ב. בא"ח פרשת צו הלכה יב. חזון עובדיה הלכות הגעלת כלים. ילקו"י ח"ה עמ' סג.

ב-ג. שם.

ד/א. שו"ע סימן תנא סעיף ד. משנ"ב שם ס"ק כט. כף החיים שם ס"ק סז. ילקו"י שם.

ב. ילקוט יוסף מועדים עמוד שסג הלכה ב. תורת המועדים סימן ז סעיף ג.

אם ארע הדבר לאחר מעת לעת, דהינו: לאחר שעברו עשרים וארבע שעות מן השמוש האחרון בכלים אלו.

ג. תבניות שאופים בהן בתנור — הכשרן על-ידי לבון באש, עד שיהיו ניצוצות של אש נתזים מהן, כיון שמשתמשים בהן שלא באמצעות נוזלים. והוא הדין לסיר שאופים בו עוגיות.

ד. בזמננו אי אפשר ללבן באש תבניות אפיה וסיר עוגה, מחמת שהלבון באש מקלקלן, ולכן יש להניחם בארון עם כלי החמץ, ולהשתמש בתבניות אפיה ובסיר עוגה מיחדים לפסח. ובאותן תבניות שמושחין בשמן לכל תשרף העוגה — המקל להגעילו יש לו על-מה-לסמך.

ה. הגעלה בכלי ראשון:

א. קדרות העשויות מתכת, שמבשלים בהן על האש, וכן מכסי הכלים וידיות הכלים — הכשרם על-ידי הגעלה במים רותחים בכלי ראשון שעל האש. דהינו: ירתיח מים בתוך קדרה גדולה על האש, ובשעה שהמים שבקדרה רותחים, מכניס לתוכה את כלי החמץ (לאחר שרצו היטב מפל-לכלוף וחלדה, כדלקמן הלכה י, יג).

ב. בדיעבד, אם הגעילם במים רותחים, שאינם תחת האש, כגון: שפכתה האש קדם ההגעלה, וכבר בשל בהם בפסח — מתר התבשיל.

ג. הספינים — הכשרם בהגעלה במים רותחים בכלי ראשון. ומכל-מקום, אין צריך שיהיו המים על האש, וכל-שהם עדין חמים הם שהיד סולדת בהם, מועילים להכשיר בהם ספינים. ומי שאפשר לו יקנה ספין מיחדת לפסח.

ד. החצבה, דהינו: הברזל שמניחים עליו את הכלים בשעת הבשול על האש, וכן פירים של גז — הכשרם בהגעלה במים רותחים בכלי ראשון שעל האש. ואם עירה עליה רותחין מכלי ראשון, הכשרה בכך. והאשפנזים נוהגים להחמיר על-ידי לבון באש.

תבניות
אפיה

ליבון
בתבניות
וכיו"ב

כלי מתכת
שמבשלים
בהם

הגעיל
במים
רותחים
שאינם על
האש

ספינים

חצובה
וכיריים

שמן למאור

ג-ד. שו"ת יחווה דעת חלק ב סימן סג, חלק א סימן צ - החמיר. אבל בחזון עובדיה בהלכות הגעלת כלים עמ' קלב כתב שאפשר להקל.

ה/א. חזון עובדיה סעיף ב. שו"ע שם סעיף יב וסעיף יד. כה"ח סימן תנב ס"ק א-ב. ילקו"י ח"ה עמ' ססד הלכה ח.

ב. אוצרות יוסף פרק ז הלכה ה. תורת המועדים סימן ז סעיף ה. חזון עובדיה שם.

ג. שו"ע שם סעיף ג. חזון עובדיה שם עמ' קלז הלכה ב. ילקו"י שם הלכה יג.

ד. תורת המועדים סימן ז סעיף ז. ילקוט יוסף עמוד ססד סעיף יד. חזון עובדיה שם.

ה. אם רוצה להשתמש בחצצה ובכירים של גז על-ידי שמניח עליהם טס של מתכת או אבסט — אינו צריך להכשירם כלל. ויש נוהגים להחמיר לצפות את הכירים בנר אלומניום אחר הגעלתם במים רותחים בכלי ראשון, ותבוא עליהם ברכת טוב.

ו. מחבת, שמטנגנים בה על האש, וכן סיר לחץ על כל-חלקיו (כולל הגומי שבמקסה), וכן המצקת שמכניסים אותה לתוך כלי ראשון ומוציאים על-ידיה את האכל אל הצלחת — צריכים הגעלה במים רותחים בכלי ראשון שעל האש. ויכפי שנודע, יש סוגי גימי שמתקלקלים במים רותחים, ויש לברר זאת קודם ההגעלה.

ז. נוהגים לשטף את הכלים במים צוננים אחר ההגעלה במים רותחים בכלי ראשון. ובדיעבד, אם לא שטף, אין זה מעכב.

נ. ערוי מכלי ראשון:

א. צלחות וקערות של מתכת, שמערים לתוכן תבשיל מן הקדרה שעל האש — הכשרם על-ידי ערוי מים רותחים מכלי ראשון. וכל-שכן שאפשר להגעילם בכלי ראשון שהיד סולדת בו. אבל אם מערה עליהם מים מכלי שני, אין הכשר זה מועיל להם.

ב. השיש במטבח — הכשרו על-ידי ערוי מים רותחים מכלי שיש ראשון. ואם חושש פן יתקלקל מחמת המים החמים, יצפנו בנר אלומניום אחר שישטפנו וידיחנו היטב.

ג. כיוור המטבח, שמניחים בו את הכלים אחר האכילה לצורך שטיפה ונקוי — הכשרו על-ידי ערוי מים רותחים מכלי ראשון, ונכון לערות שלש פעמים. ויש נוהגים להחמיר ממדת חסידות לצפות את הכיוור על-ידי כיוור מיוחד מפלסטיק, שמניחים בתוך הכיוור למשך ימי הפסח. ומן הדין אין צריך לעשות כן, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

שמן למאור

- ה. שם.
- ו. שו"ע שם סעיף יא. כף החיים ס"ק ע"ו וס"ק קמו. חזון עובדיה שם עמ' קלח. בא"ח פרשת צו הלכה יד. יחווה דעת חלק א סימן ז. ילקו"י ח"ה עמ' שסה.
- ז. שו"ע סימן תנב סעיף ז. כף החיים שם ס"ק עה. חזון עובדיה שם הלכה ג. ילקו"י שם.
- א/ו. שו"ע סימן תנא סעיף ה. חזון עובדיה שם הלכה ה.
- ב. חזון עובדיה שם עמ' קס הלכה יב. תורת המועדים שם הלכה יא. ילקו"י שם.
- ג. חזון עובדיה שם עמ' קנא הלכה ח. תורת המועדים שם. ילקו"י ח"ה עמ' שסו.

ד. פלאטה חשמלית — הכשרה גם כן על-ידי ערוי מים רותחים מפלי ראשון. וממדת חסידות טוב להחמיר לצפותה גם כן בנר אלומניום.

פלאטה

ז. הגעלה בכלי שני:

צלחות
מתכת
שמעין
לתוכן
מכלי שני

צלחות של מתכת, שרגילים להשתמש בהם בכלי שני, שלא מערים מן הכלי הראשון ישירות לצלחת, אלא שרגילים להעביר את התבשיל מן הקדרה אל קערה אחרת, ולוקחים מן הקערה ונותנים לצלחת, או שיוצקים את האכל לצלחת על ידי מצקת, וכן כפות ומזלגות, שרגילים להשתמש בהם בכלי שני — הכשרם לפסח בהגעלה בכלי שני, דהינו: שיעביר מים רותחים מפלי ראשון אל תוך כלי אחר, ויכניס את הצלחות אל אותו כלי.

ח. שטיפה והדחה במים צוננים:

א. כלים, שרגילים להשתמש בהם בצונן בלבד, כגון פלי כסף וגביע הקדוש וכוסות ששותים בהן משקאות קלים — הכשרם לפסח על-ידי שטיפה והדחה היטב במים צוננים.

כלים
שמשתמשים
בהם בצונן

ב. כמו כן, כלים שרגילים להשתמש בהם בצונן והשתמשו בהם לפעמים בחמין, אם עברו עשרים וארבע שעות משמושם האחרון בחמין — די להם בשטיפה והדחה היטב במים צוננים. אבל אם השתמשו בהם בחמין בתוך עשרים וארבע שעות — יש להחמיר להכשירם בחמין.

השתמשו
בהם
לפעמים
בחמין

ט. שריה במים צוננים שלשה ימים מעת לעת:

א. כלי חרס, שהשתמשו בהם בצונן, ושהה החמץ הצונן בתוך הכלי יותר מעת לעת — הכשרם על-ידי שיניח בתוכם מים צוננים שלש פעמים מעת לעת, דהינו: שימלא אותם מים צוננים, וכעבר עשרים וארבע שעות ישפך את המים וימלא מחדש, למשך עשרים וארבע שעות, ושוב כעבר עשרים וארבע שעות ישפך וימלא מחדש. וכך כעבר שבועים ושתים שעות הכשרו לפסח.

כלי חרס
ששהה
בהם חמץ
צונן יותר
מעת לעת

שמן לבואור

ד. חזון עובדיה שם עמ' קלח הלכה ה. ילקו"י ח"ה עמ' שסד.

ז. שו"ע סימן תנא סעיף ה. חזון עובדיה שם עמ' קמב הלכה ה. ילקו"י ח"ה עמ' שסה.

ח/א. שו"ע שם סעיף כה. חזון עובדיה שם עמ' קמז הלכה ו.

ב. חזון עובדיה שם.

ט/א. אוצרות יוסף פרק ז הלכה יד. חזון עובדיה שם עמ' קמט הלכה ז. ילקו"י שם.

ב. אם נשארו המים בתוך הכלי במשך שבועים ושתיים שעות בפעם אחת, לא עלו לו אלא ליום אחד בלבד. וכן אם שפך את המים מן הכלי קדם שעברו עשרים וארבע שעות, לא עלו לו אותם המים לכלום. וכן אם הניח את המים בפעם אחת במשך עשרים שעות ובפעם השנייה במשך עשרים ושמונה שעות, לא עלו לו אלא ליום אחד בלבד.

שאר הכלים

י. הכשר שאר כלי המטבח:

- א. כלי חרס, שהשתמשו בהם בחמץ בחמין, אין הכשר מועיל להם כלל, שהתורה העידה על כלי חרס, שאינם יוצאים מידי בליעתם לעולם, שנאמר (ויקרא ו, כא): "וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר". ולכן יש להצניעם עם שאר כלי החמץ למשך ימי הפסח. ונאם השתמש בהם בצונן בלבד, ראה לעיל סעיף ט.
- ב. כלי זכוכית על פל-סוגיהם השונים אינם בולעים ואינם פולטים כלל, ולכן אינם צריכים הכשר לפסח, ודי להם בשטיפה והדחה במים צוננים. והאשכנזים נוהגים להחמיר בהם כדין כלי חרס. ומפל-מקום, יכולים הם להקל להכשיר על-ידי הגעלה במים רותחים מכלי ראשון שלש פעמים.
- ג. כלי פורצלן (פרפורי) דינם כדין כלי חרס. ואם השתמשו בהם בחמין, אין הגעלה מועילה להם כלל. וכל-שפן שיש להחמיר גם בכלי חרסיהם המצפים בכעין פורצלן.
- ד. כלי אמיל (זינגו), הוא פח מצפה בחמר לבן או צבעוני — הכשרם על-ידי הגעלה במים רותחים בכלי ראשון. וטוב להחמיר להגעילם שלש פעמים.
- ה. כלי עץ וכלי אבן וכלי עצם — דינם כדין שאר כלי מתכת, וכתשמישם כן הכשרם. וכן כלי פלסטיק וכלי גילון וכלי בקליט (חומר פלסטי כעין גומי מלאכותי) — כתשמישם כן הכשרם כנ"ל.

ו. תנור אפיה שהשתמשו בו בחמץ בכל-ימות השנה — הכשרו באופן זה:
א. לנקות אותו היטב מכל-שיירי מאכל ולכלוף שהצטברו בפנותיו. ב. השקה

שמן למאור

ב. שם.

- א. שו"ע סימן תנא סעיף א [וראה סעיף כא]. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.
- ב. שו"ע שם סעיף כו. שו"ת יביע אומר ח"ד סי' מא. שו"ת יחיה דעת ח"א סימן ו. חזון עובדיה שם הלכה י. וראה עוד יביע אומר חלק י עמ' קסו אות כג. ילקו"י ח"ה עמ' שסו.
- ג. חזון עובדיה שם הלכה ח. ילקו"י שם.
- ד. חזון עובדיה שם הלכה יא. ילקו"י שם.
- ה. שו"ע שם סעיף ח. חזון עובדיה שם הלכה ט. ילקו"י שם.
- ו. שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן סג.

בְּמִשְׁךָ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת בְּלֹא שְׂמוּשׁ. ג. הַסָּקָה בְּמִשְׁךָ שְׁעָה או שְׁעֵתִים, בְּמִדַּת הַחֵם הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר שֶׁאֶפְשֶׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. (ולגבי התבניות שאופים בהן, ראה לעיל סעיף ד).

ז. מְקַרֵּר חֲשֵׁמְלִי עַל כָּל-חֲלָקָיו הַשּׁוֹנִים — הַכְּשָׁרוֹ בְּשִׁטְפָה וְהַדְּחָה בְּמֵי צוֹנְנִים, וְאִין צָרִיף לְעָרוֹת עֲלֵיהֶם מֵיַם חֲמִים.

ח. שְׁלַחַן שְׂאוּכָלִים עָלָיו חֲמֵץ בְּכָל-יָמוֹת הַשָּׁנָה, אִם רְגִילִים לְכִסּוֹתוֹ בְּמִפָּה בְּכָל-יָמוֹת הַשָּׁנָה, אִינוֹ צָרִיף הַכְּשָׁר כָּלֵל, וְדִי לוֹ בְּנִקּוּי וּקְנוּחַ יָפָה, וַיִּכְסְהוּ בְּמִפָּה נִקְיָה. וְאִם אִין רְגִילִים לְכִסּוֹתָם בְּמִפָּה בְּכָל-יָמוֹת הַשָּׁנָה, נוֹהֲגִים לְהַכְשִׁירָם עַל-יְדֵי עָרוּי מֵיַם רוֹתְחִים מְכָלִי רְאִשׁוֹן. וְאִם חוֹשֵׁשׁ פֶּן יִתְקַלְקְלוּ מִחֲמַת הַמַּיִם הַחֲמִים, יִנְקָה וְיִקְנַח אוֹתָם הַיָּטֵב, וַיִּכְסֶם בְּמִפָּה נִקְיָה וְדִיו.

ט. מִפֶּת שְׁלַחַן הַכְּשָׁרָה עַל-יְדֵי כְּבוֹס בְּמֵיַם חֲמִים שֶׁהֵיֵד סוֹלֶדֶת בָּהֶם. וְשֶׁעֲנוּיָת שְׁפוֹרְסִים עַל הַשְּׁלַחַן, הַכְּשָׁרָה עַל-יְדֵי עָרוּי מֵיַם חֲמִים שֶׁהֵיֵד סוֹלֶדֶת בָּהֶם.

י. מְכוֹנֵת בֶּשֶׂר צָרִיכָה הַגְּעָלָה. וְקֹדֶם הַהַגְּעָלָה יִפְרָקְנָה וַיִּנְקָה אוֹתָהּ הַיָּטֵב בַּחֲרִים וּבִסְדָּקִים, וַיִּרְחֹצְנָה בְּמֵיַם חֲמִים וּבִסְבוּן, לְבַל יִשָּׂאֵר שֵׁם מִשְׁהוּ חֲמֵץ. וְנִכּוֹן שֶׁהַחֲלָק הַמְּנַקֵּב בְּנִקְבִים דְּקִים יִנְקוּהוּ הַיָּטֵב וַיִּתְנוּהוּ עַל הָאֵשׁ, שֶׁגַּם אִם נִשָּׂאֵר פְּרוּר כָּל-שְׁהוּא, הָרִי נִשְׂרָף.

יא. מְקַסֵּר חֲשֵׁמְלִי אִין גּוּפוֹ צָרִיף הַכְּשָׁר, וְדִי לוֹ בְּנִקּוּי וְהַדְּחָה הַיָּטֵב בְּמֵיַם חֲמִים וּבִסְבוּן, אַחַר פְּרוּק הַחֲלָקִים שֶׁמְצַטְבֵּר שֵׁם לְכֹלָוֶף. וְהַפְּלִים שֶׁמְנַיְחִים בָּהֶם אֵת הַמְּאָכֵל בְּשַׁעַת הַשְּׂמוּשׁ בְּמִקְסֵר, צָרִיכִים הַכְּשָׁר כְּפִי תִשְׁמִישָׁם — שְׂאֵם הַשְּׁתַּמְשׁוֹ בָּהֶם עַל-יְדֵי עָרוּי מְכָלִי רְאִשׁוֹן, הַכְּשָׁרָם עַל-יְדֵי עָרוּי מֵיַם רוֹתְחִים מְכָלִי רְאִשׁוֹן. וְאִם הַשְּׁתַּמְשׁוֹ בָּהֶם בְּכָלִי שְׁנִי, הַכְּשָׁרָם בְּהַגְּעָלָה בְּכָלִי שְׁנִי. וְאִם הַשְּׁתַּמְשׁוֹ בָּהֶם בְּצוּגָן בְּלִבָּד, הַכְּשָׁרָם בְּשִׁטְפָה וְהַדְּחָה בְּמֵיַם צוֹנְנִים.

יא. כָּלִים הַצָּרִיכִים לְבוֹן בָּאֵשׁ, אִין צָרִיף לְנִקּוּתָם הַיָּטֵב קֹדֶם הַלְּבוּן, מִפְּנֵי שֶׁהָאֵשׁ שׁוֹרְפֶת הַכֵּל. אֲבָל כָּלִים הַצָּרִיכִים הַגְּעָלָה וּשְׂאֵר סוּגֵי הַכְּשָׁרָה, צָרִיף לְנִקּוּתָם הַיָּטֵב קֹדֶם הַהַכְּשָׁרָה, עַד שֶׁלֹּא יִשָּׂאֵר בָּהֶם מְמִשׁוֹת שֶׁל לְכֹלָוֶף או חֲלָדָה.

נקיו

שמן למאור

- ז. חזון עובדיה שם עמ' קמח הלכה ו. ילקו"י ח"ה עמ' שסה.
- ח. שו"ע שם סעיף כ. כף החיים ס"ק רלד. חזון עובדיה שם עמ' קנט הלכה יב. ילקו"י ח"ה עמ' שסז.
- ט. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.
- י. חזון עובדיה שם הלכה יג.
- יא. אוצרות יוסף פרק ז הלכה כה. תורת המועדים סימן ז הלכה כב.
- יב. תורת המועדים הלכה כו.

סימן קנד

הלכות ערב פסח

- א.** אסור לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות היום, אבל קדם חצות היום: עשיית מלאכה מקום שנהגו לעשות מלאכה, עושים, ומקום שנהגו לא לעשות — אין עושים.
- ב.** לא אסרו עשיית מלאכה בערב פסח, אלא מלאכה גמורה, כגון לעשות בליים חדשים או לתפר בגדים חדשים, בין בשכר ובין בחנם. אבל רשאי אדם לתקן בגדיו, כגון בגד שנקרע, מתר לתפרו ולתקנו לצורך המועד.
- ג.** כל-דבר, שמותר לעשותו בחל המועד, מתר לעשותו בערב פסח אחר חצות, כי אסור עשיית מלאכה בזמן הזה בערב פסח אחר חצות קל מאסור עשיית מלאכה בחל המועד. לכן מתר לעשות בערב פסח אחר חצות מלאכת דבר האבד, או מלאכה שהיא מעשה הדיוט ואינה מעשה אמן, אם יש בה צורך וכדומה.
- ד.** מתר לעשות משא ומתן ופרקמטיא (סחורה) בערב פסח אחר חצות, אולם טוב להחמיר ולהמנע משעת מנחה קטנה ולמעלה.
- ה.** אסור להסתפר בערב פסח אחר חצות, ומי ששכח להסתפר בערב פסח קדם חצות, מתר לו להסתפר אחר חצות על-ידי עצמו, אבל לא על-ידי ישראל חבירו, אפלו בחנם. ומכל-מקום, מתר להסתפר בשכר אצל ישראל עני. וראוי להחמיר ממדת חסידות, להקדים להסתפר לכבוד הפסח פבר ביום שלשה עשר בניסן. ומתר לגזז צפרניו, וכן לצחצח נעליו לכבוד יום-טוב, וכן מתר לגהץ בגדיו, אחר חצות.

שבין לבאור

(* הלכות ערב פסח שחל להיות בשבת, ראה בשו"ת יחווה דעת חלק א סימן צא. ובשו"ת יביע אומר חלק ו סימן לט. חזון עובדיה שם עמ' רנב-רנג. ילקו"י ח"ה עמ' שעה-שעה.

א. שו"ע סימן תסח סעיף א. כף החיים שם ס"ק א וס"ק ח. שו"ע סימן רנא סעיף א וסעיף ג. כף החיים שם ס"ק ט. חזון עובדיה הלכות איסור מלאכה בערב פסח סעיף א. יחווה דעת ח"ד סימן כ. ילקו"י ח"ה עמ' שסז.

ב. שו"ע שם סעיף ב. משנ"ב ס"ק ח. חזון עובדיה שם סעיף ג. ילקו"י ח"ה עמ' שסט.

ג-ד. שו"ע שם. הרמ"א שם. כף החיים ס"ק יב. חזון עובדיה שם עמ' קפח הלכה ב. ילקו"י ח"ה עמ' שסח.

ה. חזון עובדיה שם עמ' קפט הלכה ג. ראה עוד בשו"ת יביע אומר חלק א סימן לב. ילקו"י ח"ה עמ' שסט.

- ז.** אָסוּר לְכַבֵּס בְּגָדָיו בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם, אֲבָל מִתָּר לְגַהֵץ בְּגָדִים בְּמִגְהֵץ חֹם.
- ז.** מִתָּר לִזְמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה לְצַרְףּ יִשְׂרָאֵל בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת, שֶׁלֹּא אָמְרוּ חֲכָמִים "אֲמִירָה לְגוֹי שְׁבוּת", אֲלֵא בְשֶׁבֶת יוֹם טוֹב וְחַל הַמּוֹעֵד.
- ח.** אָסְרוּ חֲכָמִים לֶאֱכֹל מִצֵּה בְּעֶרֶב פֶּסַח, כְּדֵי שְׂיֵאֱכֹל הַמִּצֵּה לְתַאֲבוֹן בְּלִיל פֶּסַח. וְאִסוּר זֶה הוּא הַחֹל מִיּוֹם עֶרֶב פֶּסַח בְּבִקְרָא. אֲבָל בְּלִיל אֲרַבְעָה עָשָׂר בְּנִיטָן מִתָּר לֶאֱכֹל מִצֵּה.
- ט.** מִתָּר לֶאֱכֹל מִצֵּה מְבֻשְׁלֵת אוֹ מְטֻגְגֵת בְּעֶרֶב פֶּסַח, שֶׁהָרִי אֵין יוֹצְאִים בָּהּ יְדֵי חוֹבֵת מִצְוֹת מִצֵּה בְּלִיל פֶּסַח. וְכֵן מִתָּר לֶאֱכֹל מִצֵּה עֲשִׂירָה (הַנְּעֻשִׂית מִקְמַח כֶּשֶׁר עִם מֵי פְרוֹת, לֹא טַפַּת מַיִם), אֲבָל מְשֻׁעָה עֲשִׂירִית וְאֵילָף אָסוּר לֶאֱכֹל יוֹתֵר מִכִּפְיָצָה (54 גרס), כְּדֵי שֶׁבְּלִילָה יֵאֱכֹל מִצֵּה לְתַאֲבוֹן.
- י.** קָטָן, שְׂאִינוֹ מְבִין בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, מִתָּר לְהֶאֱכִילוֹ מִצֵּה בְּעֶרֶב פֶּסַח.
- יא.** מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַבְּכוֹרִים מִתְּעַנִּים בְּעֶרֶב פֶּסַח, זָכָר לְנֶס שֶׁנַּעֲשֶׂה לְבְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁפָּדָאָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא בְּשֻׁעָה שֶׁנִּגְפָּה אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם בְּלִיל פֶּסַח. וְדוֹקָא בְּכוֹרִים זָכָרִים, אֲבָל נְקֻבוֹת — הַמְּנַהֵג שְׂאִינָן צְמוֹת.
- יב.** בְּדוֹרוֹת אֵלוֹ, שֶׁיִּרְדָּה חֻלְשָׁה לְעוֹלָם, וְהַתְּעַנִּית בְּעֶרֶב פֶּסַח גּוֹרְמַת לְהַפְרָעָה בְּעִרְכַּת סֵדֶר לִיל פֶּסַח כְּהֶלְכָתוֹ, בְּשִׁתִּית אֲרַבַּע כּוֹסוֹת, בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, בְּאֲכִילַת מִצֵּה וּמְרוֹר וְכו' — נִהְגוּ הַבְּכוֹרִים לְהִקְלֵל לְפִטוּר עֲצָמָם מִן הַתְּעַנִּית עַל-יְדֵי הַשְׁתַּתְּפוּת בְּסִפּוּר מִצְוָה, כְּגוֹן סְעוּדַת סִיּוּם מְסַכֶּת, אוֹ סְעוּדַת חֲתָן וְכֻלָּה בְּתוֹךְ שְׁבַעַת יְמֵי חֲפָתָם, אוֹ סְעוּדַת בְּרִית מִלָּה, אוֹ סְעוּדַת פְּדִיוֹן הַבֵּן, וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה-שִּׁיִּסְמְכוּ. וּפְשֻׁט הַמְּנַהֵג לְסִיּוּם מְסַכֶּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעֶרֶב פֶּסַח, וְאַחַר הַסִּיּוּם טוֹעֵמִים עוֹגוֹת אוֹ פְרוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה, וּפּוֹטְרִים עֲצָמָם מִן הַתְּעַנִּית, וְצָרִיף שִׂיאֲכָלוֹ לְפָחוֹת שְׁעוֹר כְּזֵית. וְיֵשׁ לֹא נוֹכַח בְּסִיּוּם הַמְּסַכֶּת, אֵינוֹ נִפְטָר בְּאֲכִילַת סְעוּדַת הַסִּיּוּם.

 שמן למאור

- ו. חזון עובדיה שם עמ' קצג. תורת המועדים סימן ח הלכה ח.
- ז. שו"ע והרמ"א שם. כף החיים שם. חזון עובדיה שם הלכה ב. ילקו"י ח"ה עמ' שסח.
- ח. הרמ"א סימן תעא סעיף ב. כה"ח שם ס"ק כב. חזו"ע סעיף ה. שו"ת יחו"ד חלק ו סימן כז. ילקו"י ח"ה עמ' שע.
- ט. שו"ע סימן תעא סעיף ב. חזון עובדיה שם. שו"ת יביע אומר חלק ו סימן לט. ילקו"י שם.
- י. הרמ"א שם סעיף ב. משנ"ב ס"ק יד. כף החיים ס"ק כה. חזון עובדיה שם עמ' ר. ילקו"י ח"ה עמ' שעא.
- יא. שו"ע סימן תע סעיף א. משנ"ב ס"ק א. כה"ח ס"ק א. בא"ח צו הלכה כה. שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן כה. חזון עובדיה הלכות ערב פסח עמ' רו הלכה ט. ילקו"י שם.
- יב. שו"ת יביע אומר חלק א סימן כה-כז. חזון עובדיה שם עמ' רח הלכה י. וראה שם גבי סיום משניות וסיום הוזהר הקדוש. ילקו"י שם.

סימן קנה

הלכות מצה שמורה

”בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת, עד יום האחד ועשרים לחדש בערב.“ (שמות יב, יח)

”את חג המצות תשמר, שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב, כי בחדש האביב יצאת ממצרים.“ (שמות לד, יח)

”ושמרתם את המצות, כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים, ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חקת עולם.“ (שם יב, יז)

א. המצה שיוצאים בה ידי חובה בליל פסח צריכה להיות שמורה משעת קצירה, דהינו: שנשתמרו החטים משעת קצירה שלא יתערבו בהם מים, ומכל-מקום, אם אין מצה שמורה משעת קצירה, יוצאים ידי חובה במצה שהיא שמורה משעה שנשתמרו החטים.

ב. בשאר ימי הפסח אין צריך להקפיד דוקא על מצה שמורה. ויש שנהגו להחמיר לאכל מצה שמורה משעת קצירה בכל-שבעת ימי הפסח. ואם ירצו לבטל מנהגם מחמת סבה פל-שהיא, יעשו ”התרת נדרים“ על כך.

ג. מצוה מן המבחר ללוש ולאפות את המצה שהיא לצרף ליל פסח, בערב פסח אחר חצות היום. ומכל-מקום אין זה מעכב, ויוצאים ידי חובת מצה אף במצה שנאפית כמה ימים קדם ערב פסח.

ד. אין לשין את המצות אלא במים ש”לנו“, דהינו שנשאבו ממעין בזמן בין השמשות, והכנסו בתוך כלי, ושהו ולנו (מלשון לינה) בתוך הכלי במשך כל-הלילה, כדי שיהיו המים צוננים ולא יחמיצו את העסה.

ה. אין להניח את העסה בלא לישה, אפלו רגע אחד. ואם הניחו את העסה במשך שמונה עשרה דקות בלא לישה, הרי היא חמץ. ובהיות שהלכות

שמן למאור

א. שו”ע סימן תנג סעיף ד. וראה עוד בשו”ת יביע אומר חלק א סימן יא. חלק ב סימן לו. חלק ג סימן יא. חזון עובדיה שם עמ’ עו הלכה יט. ילקו”י ח”ה עמ’ שעח.

ב. משנ”ב סימן תעה ס”ק מה. ילקוט יוסף מועדים עמוד שעט הלכה ו. עיין שו”ת יביע אומר חלק ב סימן כג. חזון עובדיה שם עמ’ ריח הלכה טז.

ג. שו”ע סימן תנח סעיף א. ילקוט יוסף מועדים עמוד שעח הלכה א. תורת המועדים סימן יד סעיף ב.

ד. שו”ע סימן תנה סעיף א. חזון עובדיה דיני אפיית מצה עמ’ קסב הלכה א.

ה. שו”ע סימן תנט סעיף ב. תורת המועדים שם סעיף ד. וראה עוד חזון עובדיה שם עמ’ קסב-קפ בפרטי דיני האפייה והפרשת חלה. ילקו”י ח”ה עמ’ שעח.

לישת המצות ואפיתן מרבות הן, ראוי ונכון לאפות את המצות בפקוח של תלמיד חכם מבהק, הבקי בהלכות אלו.

ו. אין לשין את המצות ולא אופין אותן אלא על-ידי ישראל שהגיע למצות, אבל לא על ידי חרש, שוטה וקטן, ולא על-ידי גוי. ואף אם ישראל גדול עומד עליהם ואומר: "לשם מצת מצוה", אין זה מועיל.

הלישה
ע"י גדול

ז. יש אומרים, שבלייל פסח אין יוצאים ידי חובה במצה שמורה שנעשית במכונה חשמלית. ויש מקלים. ובשעת הדחק, כשאינו מוצא מצה שמורה שנעשית בעבודת יד, יש לסמוך על המקלים (ווקא באופן שלחיצת כפתור הפעלת המכונה נעשה על-ידי יהודי שומר תורה ומצות לשם מצת מצוה). אבל לכתחלה ולמצוה מן המבחר, יש לחזר אחר מצה שמורה עבודת יד.

אבייה
במכונה
חשמלית

ח. יש להזהר מאד שלא לקנות מצה שמורה בשוק, כשאין ידוע שנעשית על-פי כל-כללי ההלכה ותחת פקוח תלמיד חכם מבהק הבקי בהלכה.

אזהרה
בקניית
מצה

סימן קנו

ההכנות לסדר ליל הפסח

"ושמרתם את הדבר הזה לחק-לך ולבניך עד עולם... והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה-העבודה הזאת לכם. ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, ואת בתינו הציל".

(שמות יב, כד—כז)
"שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך".

א. עורכים שלחן הסדר בערב פסח מבעוד יום, כדי שיתחילו בעריכת "סדר ליל פסח" מיד לאחר צאת הכוכבים, כשחוזרים מבית הכנסת. וישתדל בכל-כחו לסדר את השלחן בכלים נאים. ויש שנוהגים להניח כוס גדולה באמצע השלחן, וקוראים לה "כוס של אליהו". ואם חל פסח במוצאי שבת, לא יערכו את שלחן הסדר אלא במוצאי שבת.

עריכת
השלחן
בכלים
נאים

ב. מניחים על השלחן קערה ובה מכל-המצות של סדר ליל פסח, דהיינו: שלש מצות שלמות (שתיים ללחם משנה ואחת ל"יחזק") ומרור (תמכא) וכרפס

קערת
הסדר

שמן לבואור

ו. שו"ע סימן תס סעיף א. שם סעיף ו. ילקו"י ח"ה עמ' שעט.

ז. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן יד. תורת המועדים שם סעיף ו. חזון עובדיה שם עמ' ריח הלכה טז. ילקו"י שם. תורת המועדים שם.

א. שו"ע סימן תעב סעיף ב. כף החיים ס"ק יא-יב.

ב. שו"ע סימן תעג סעיף ד. תורת המועדים סימן יג סעיף ה.

וחרסת וחרסת, וכן שני תבשילין — אחד זכר לקרבן פסח ואחד זכר לקרבן חגיגה. ונוהגים לקחת שני תבשילים אלו: בשר זרוע צלוי — זכר לקרבן פסח, וביצה שלוקה — זכר לקרבן חגיגה.

ג. וזהו סדר הקערה של פסח לפי דעת רבנו האר"י ז"ל:

סדר
הקערה

המי-מלח או החומץ יניח מחוץ לקערה

ד. מדליקות הנשים גרות לכבוד יום טוב, ומברכות בשם ובמלכות: ^{הדלקת נרות} "להדליק נר של יום טוב". ואם חל יום טוב בשבת, מברכות: "להדליק נר של שבת ויום טוב". (ראה לקמן סימן קפא הלכות ג-ה). ונכון שלא יברכו ברכת "שהחינו", אלא יסמכו על ברכת "שהחינו" שבקדוש.

שמן למאור

- ג. חזון עובדיה שם עמ' רסט הלכה טז. וראה שם לענין ברכת "שהחינו".
1. ברוב ככל ההגדות נכתב "כתר חכמה בינה", על-פי דעת מרן החיד"א ב"מורה באצבע" (סימן ז). מיהו, רבנו האר"י בשער הכוונות (דף פג ע"ב) כתב שהן כנגד "חכמה בינה ודעת". כמו שהעיר לנכון בכה"ח (סימן תעג ס"ק נח), וכן כתב בשו"ת "יצחק ירנן" (ח"א סימן לח), ע"ש. ראה "לספר בציון" לגרב"צ מוצפי עמ' פד.
2. בערבית נקרא "הנדבא", והוא עלי "חסה בר" הגדול בשדות ובגנות (cochlearia), והוא מר מאוד ואין אוכלים ממנו. והוא גם מלא בתולעים, ואצל הספרדים לא היה זכר ל"כרין". (הנקרא בפי ההמון "חזרת"). ומ"מ, ואם לא מוצא "חסה בר", יכול לשים גם כאן את החסה המצוי, או ישים את שורש ה"כרין" הנ"ל כמנהג האשכנזים.
3. היינו החסה המצויה (רק צריך להזהר לקנות חסה בגידול הנקי מחשש תולעים).
- ד. שו"ע סימן תקיד סעיף יא. ראה שו"ת יחווה דעת ח"ב סימן סה, וח"ג סימן לד.

סימן קנו

סדר תפלת ליל פסח

”והיה היום הזה לכם לזכרון, ונגתם אותו חג לה' לדורתיכם, חקת עולם תחגגוהו.”
(שמות יב, יד)

- א.** מנהג ישראל להתפלל תפלת ימים טובים בנגון, בשירה ובזמרה, והוא מכלל מצות שמחת הקג.
- ב.** נוהגים לומר קדם תפלת ערבית מזמור ”הודו לה' כי טוב” (תהלים קז), ואחר כך אומרים קצי קדיש ו”ברכו”, ואין אומרים ”והוא רחום”.
- ג.** אם חל ליל פסח בשבת, נוהגים לומר סדר קבלת שבת מפיוט ”לכה דודי”, קדם אמירת מזמור ”הודו לה' כי טוב”, ואין אומרים ”במה מדליקין”, אלא רק פסקת ”אמר רבי אלעזר וכו'”.
- ד.** בברכת ”השכיבנו” חותמים: ”הפורס סכת שלום” וכו', ולאחר מכן נוהגים לומר פסוק ”אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים”. ויש נוהגים להוסיף פסוק: ”וידבר משה את מעדי ה' אל בני ישראל”.
- ה.** כשחל ליל פסח בשבת, מקדימין פסוקי ”ושמרו בני ישראל את השבת”, ואחר כך אומרים פסוק: ”אלה מועדי ה' וגו'”.
- ו.** בתפלת יום טוב חותם בברכת ”אתה בחרתנו”: ”ברוך אתה ה', מקדש ישראל והזמנים”. ואם טעה וחתם ”מקדש ישראל” בלבד, יצא.
- ז.** אם חל יום טוב בשבת, צריך להזכיר שבת באמצע ברכת ”אתה בחרתנו”, וחותם: ”ברוך אתה ה', מקדש השבת וישראל והזמנים”.
- ח.** אם טעה ביום טוב שחל בשבת, וחתם ”מקדש ישראל והזמנים” — אם נזכר בתוך כדי דבור, חוזר ואומר: ”מקדש השבת וישראל והזמנים”. ואם שעה יותר מכדי דבור, אינו חוזר, כיון שכבר הזכיר שבת באמצע הברכה.

בניגון
ושמחהמזמור
החג קודם
ערבית

חל בשבת

נוסח
”השכיבנו”
ו”אלה
מועדי”

”ושמרו”

החתמה
ב”אתה
בחרתנו”אם חל
בשבתאם טעה
בחתמת
הברכה

שמך למאור

א. חזון עובדיה הלכות תפלת ליל פסח עמ' רכב הלכה ב. ילקו"י ח"ה עמ' שפא.

ב. תורת המועדים סימן יא סעיף ב.

ג. כף החיים סימן תפז ס"ק ג. חזון עובדיה הלכות שם עמ' רכב הלכה א. ילקו"י שם.

ד. כף החיים שם ס"ק א. ובסימן רסז ס"ק יז. חזון עובדיה שם הלכה ב. ילקו"י שם.

ו-ז. חזון עובדיה שם סעיף ג. תורת המועדים סעיף ד. ילקו"י שם.

ח-ט. חזון עובדיה שם סעיף ג. תורת המועדים סעיף ד. ילקו"י שם.

- ט.** אם טעה בליל פסח שחל בשבת, וחתם "מקדש השבת" — אם נזכר בתוך כדי דבור, חוזר ואומר: "מקדש השבת וישראל והזמנים". ואם שקה יותר מדי דבור, אינו חוזר, פיון שפכר הזכיר יום טוב באמצע הברכה.
- י.** אם חל ליל פסח במוצאי שבת, אומרים "ותודיענו" בברכת "אתה בחרתנו". אם שכח ונזכר אחר כך באמצע הברכה, חוזר ואומר. ואם חתם: "ברוך אתה ה'", אפילו עדין לא סיים "מקדש ישראל והזמנים" אינו חוזר, פיון שיכול להבדיל אחר כך על הכוס.
- יא.** נשים ששכחו ולא אמרו "ותודיענו" בתפלה, פשיבואו להדליק נרות קדם הסדר, יאמרו תחלה: "ברוך המבדיל בין קדש לקדש", בלי שם ומלכות.
- יב.** המתפלל ביום טוב וכשהגיע לברכת "מודים" נסתפק אם אחר שסיים "יעלה ויבא" (שבאמצע ברכת "אתה בחרתנו") המשיך פהגן, או שמא המשיך בברכת "המחזיר שכינתו לציון" כדרך בראשי חדשים ובחל המועד, ונמצא שלא חתם ברכת "אתה בחרתנו" כלל — צריך לחזר ולומר "והשיאנו" ולהמשיך משם והלאה על הסדר. ואין לומר בזה: "ספק ברכות להקל", שהרי על-פי רב מסיים "המחזיר שכינתו לציון" אחר "יעלה ויבא".
- יג.** מנהג הספרדים ועדות המזרח לגמור את ההלל בברכות לפניו ולאחריו, אחר תפלת העמידה בליל פסח. וטוב לכון בברכת "לגמור את ההלל", לפטר את קריאת ההלל שאומר בביתו בסוף ההגדה.
- יד.** גם הנשים צריכות לגמור את ההלל בברכות בליל פסח קדם הקדוש. ונכון לחנוך גם את הקטנים לגמור את ההלל בליל פסח קדם הקדוש.
- טו.** אם חל ליל פסח בשבת, אומרים: "ויכלו" קדם ההלל, דתדיר ושאינו תדיר — תדיר קודם. ואם פכר התחיל השליח צבור את ההלל, יאמרו "ויכלו" אחר ההלל.

שמן לבואור

י-א. תורת המועדים סעיף ה.

יב. חזון עובדיה שם סעיף ד.

יג. שו"ע סימן תפז סעיף ד. חזון עובדיה שם עמ' רכז הלכה ה. ילקו"י ח"ה עמ' שפא הלכה ד.

יד. שו"ת יחווה דעת חלק ה סימן לד. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שפב.

טו. כף החיים שם ס"ק מג-מד. חזון עובדיה שם עמ' רלז הלכה ז. ילקו"י ח"ה עמ' שפג.

- טז.** אין אומרים "ברכה מעין שבע" בליל פסח שחל בשבת, וכן דעת רב רבותינו הראשונים ומרן השלחן ערוך ורננו האר"י.
- יז.** אם טעה השליח צבור והתחיל באמירת "ברכה מעין שבע" בליל פסח שחל בשבת, יסיים הברכה. אבל הצבור אינם רשאים לענות אחריו "אמן". ונכון שמיד יאמר השליח צבור: "ברוך, שם כבוד מלכותו, לעולם ועד".
- יח.** אחר ההלל אומר השליח צבור קדיש "תתקבל". ומנהג הספרדים לומר אחר כך מזמור "בצאת ישראל ממצרים", ואומרים קדיש "יהא שלמא" ו"עלינו לשבח".

ברכת מעין שבע

אם טעה

סיום התמילה

סימן קנח

הלכות ארבע כוסות

"והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים.

והצילתי אתכם מעבדתם.

וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים.

ולקחתי אתכם לי לעם".

(שמות ו, ו-ז)

א. חכמים תקנו שתית ארבע כוסות בסדר ליל פסח כנגד ארבעה לשונות של גאלה שנאמרו בגאלת ישראל ממצרים (שמות ו, ו-ז): "והוצאתי", "והצילתי", "וגאלתי", "ולקחתי".

ארבע כוסות

ב. ארבע כוסות אלו צריך לשותותן על הסדר שנתקנו, דהינו שישתה כוס ראשונה על הקדוש, וכוס שניה על ההגדה, וכוס שלישית של ברכת המזון, וכוס רביעית על ההלל. אבל אם שתה ארבע כוסות בזה אחר זה שלא בסדר שתקנו, לא יצא ידי חובתו.

סדר שתייתם

ג. מנהג הספרדים ועדות המזרח לברך "בורא פרי הגפן" על הכוס הראשונה, ופוטרים את השניה, וחוזרים ומברכים על הכוס השלישית שאחר ברכת המזון (שהרי ברכת המזון נחשבת להפסק), ופוטרים את הרביעית. והאשכנזים נוהגים לברך "בורא פרי הגפן" על כל אחת מארבע הכוסות.

על איזה כוס מברכים "הגפן"

שמן למאור

טז. שו"ע סימן תפז סעיף א. משנ"ב שם ס"ק ט. שו"ת יביע אומר חלק ב סימן כה. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן יג. חזון עובדיה שם עמ' רלא הלכה ו. ילקו"י שם.

יז. שו"ת יביע אומר שם. שו"ת יחווה דעת שם. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.

יח. תורת המועדים שם סעיף יא.

א. שו"ע סימן תעב סעיף יג. משנ"ב שם. אוצרות יוסף עמוד סט סעיף יד.

ב. שו"ע סימן תעב סעיף ח. אוצרות יוסף שם.

ג. שו"ע סימן תעד סעיף א. משנ"ב שם ס"ק א. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן טו.

- ד.** נשים חייבות בשתיית ארבע כוסות בליל הסדר, ומברכות את כל-הברכות, ומקיימות את כל-מצות ליל הסדר.
- ה.** מצוה לתת יין לפני הקטנים שהגיעו לגיל חנוף ומבינים ביציאת מצרים, ואין חובה לתת לפנייהם רביעית יין. ומכל-מקום טוב להחמיר לתת לפנייהם רביעית של מיץ ענבים.
- ו.** מצוה לקחת יין אדם לארבע כוסות. ומנהג הספרדים לקחת יין אדום, אף אם היין הלבן משבח ממנו. ובשעת הדחק, כשאין לו יין אחר, יוצאים ידי חובה גם ביין לבן.
- ז.** לארבע כוסות, מתר לקחת מיץ ענבים טבעי מפסטר למי שקשה לו לשותת יין, ואדרבה, אם חושש פן תגרם לו שתית היין להפרעה בקיום מצות סדר ליל פסח, יש לו להעדיף מיץ ענבים שאינו משפר.
- ח.** בכוס של ברכה נאמר כי טעון ארבעה דברים: שטיפה והדחה, חי ומלא. (ראשי תבות שמח"ה. וסימן לדבר: "יין ישמח לבב אנוש").
- ט.** שטיפה והדחה, כיצד? ישטף את הכוס מבחוץ וידיחנה מבפנים, כדי שתהיה נקייה וראוי לברך עליה. ואם הכוס נקייה, מן הדין אינה צריכה שטיפה והדחה, ומכל-מקום על דרך הסוד שוטפים ומדיחים אותה אף-על-פי שהיא נקייה.
- י.** צריך שלא תהיה פגומה, דהיינו: שלא טעמו מן היין קדם לכן בהיותו בכוס. ואם הוסיפו על היין שבכוס מעט יין אחר, הרי נתקנה כוס היין מפגמתו.
- יא.** כוס חי, כיצד? ימזג את היין אל הכוס כשהוא חי בלא תערבת. ואחר שִׁמְזַג מן היין אל הכוס ימזגנו במים. ועל-פי הסוד יש למזג המים ג' פעמים בזה אחר זה.

שמן לבואור

- ד. שו"ע סימן תעב סעיף יד. משנ"ב ס"ק מד. כף החיים ס"ק פח. חזון עובדיה הלכות פסח ח"ב עמ' ה בדין קידוש הלכה ב.
- ה. שו"ע שם סעיף טו-טז. כף החיים שם ס"ק צו-צז. חזון עובדיה שם עמ' יא הלכה יב.
- ו. שו"ע שם סעיף יא. כף החיים שם ס"ק עח. ילקו"י ח"ה עמ' שפז.
- ז. חזון עובדיה שם עמ' יג הלכה יד.
- ח. שו"ע סימן קפג. בא"ח פרשת צו הלכה כט. כף החיים סימן תעג ס"ק א.
- ט. שו"ע שם. בא"ח שם. כף החיים שם. חזון עובדיה שם ח"ב עמ' טו הלכה כב. ילקו"י ח"ה עמ' שפז.
- י. שו"ע סימן קפב סעיפים ג-ז. אוצרות יוסף עמוד עא סעיף כב.
- יא. בא"ח פרשת צו הלכה כח.

- זב.** יינות שאינם חזקים, כגון מיץ ענבים וכדומה, מן הדין אינם צריכים מזיגה במים, ומכל-מקום על-דרך הסוד מוזג בו שלש טפות של מים. אף לא יתן בהם מים יותר מדי, פן יאבד מהם טעם יין.
- זג.** צריך לברך על כוס יין מלא. [ואמרו חז"ל (ברכות דף נא ע"א), שהמברך על כוס יין מלא, נותנים לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (דברים לג, כג): "ומלא ברפת ה', ים ודרום ירשה". וכן זוכה ונוחל שני עולמות: עולם הזה ועולם הבא.] ומכל-מקום אין זה אלא למצוה ואינו מעפב, וכל-שיש בכוס רביעית יין, פשר לברכה.
- זד.** צריך לחזר אחר כוס שלמה, שאינה שבורה או סדוקה וכיוצא בזה. ואם יש בתחתית הכוס נקב או סדק, והיין יוצא ממנו דרך אותו נקב או סדק, פסול הכוס לקדוש אף בשעת הדחק.
- זו.** שעור הכוס צריך שיהיה מכיל רביעית הלוג, דהינו 81 גרם. וצריך לשתות את כל-היין שבכוס בבת אחת, ולכל-הפחות ישותה רב רביעית בבת אחת. ובכוס גדולה יותר, די שישותה רביעית כשהוא רב הכוס. ואם שתה רביעית, אף שאינו רב הכוס — יצא. ואם שתה לסרוגין, דהינו ששתה בשתיים או בשלש לגימות, ולא שתה יותר מכדי אכילת פרס (שבע וחצי דקות) — יצא. אבל אם שתה יותר מכדי אכילת פרס — לא יצא, וצריך לחזר ולשתות לכל-הפחות רב רביעית בבת אחת.

מזיגה

מלא

כוס שלמה

שיעור הכוס ושתיית היין

סימן קנט

הלכות הסבה בליל פסח

"חייב אדם להראות עצמו, כאלו הוא עצמו יצא ממצרים".

א. חייב אדם להראות עצמו, כאלו הוא עצמו יצא ממצרים. ולכן ינהג שררה כפן חורין בסדר ליל פסח, ויכין מקום מושבו בהסבה דרך חרות. ותקנו

כיצד מסייבים

שמך רבאור

- יב. כף החיים סימן תעב ס"ק נט. אוצרות יוסף עמוד עא סעיף כג. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שפז.
- יג. אוצרות יוסף שם סעיף כד. ואין צריך למלאת ממש עד הסוף, כמ"ש המשנ"ב קפ"ג ס"ק ט.
- יד. שו"ע סימן קפג סעיף ג. אוצרות יוסף שם סעיף כה.
- טו. שו"ע סימן תעב סעיף ט. שו"ת חזון עובדיה סימן יב. חזון עובדיה בהלכות קדש הלכה כג-כד. ועיין בא"ח צו הלכה כט. ילקו"י שם.
- א. שולחן ערוך סימן תעב סעיפים ב-ג. משנ"ב ס"ק ח. כף החיים ס"ק טו-טז. חזון עובדיה שם עמ' ו הלכה ג, ח. ילקו"י ח"ה עמ' שפה.

חכמים הסבה על צד שמאל וכדרך המלכים שהיו אוכלים ושותים בהסבה. ואם הסב בצד ימין, הרי זה פאלו לא הסב כלל.

ב. אפלו אטר, שרגיל לכתב ולעשות את כל-מלאכתו ביד שמאל, יסב על צד שמאל. ואם טעה והסב על צד ימין — יצא. ומי שהסב על גבו או על פניו, הרי זה פאלו לא הסב כלל.

ג. חיוב הסבה הוא במצות אכילת מצה ובשתית ארבע כוסות היין. ומי שלא הסב באכילת מצה, צריך לחזור ולאכל בהסבה. וכן חיב להסב באכילת הפורף ובאכילת האפיקומן.

ד. פשוט המנהג אצל הספרדים ואצל האשכנזים, שהנשים מסבות. ומכל-מקום, בדיעבד, אם לא הסבה האשה — בין בארבע כוסות ובין במצה — יצאה ידי חובה, ואינה צריכה לחזור ולאכל או לשתות בהסבה.

ה. בן, הסמוך על שלחן אביו, צריך הסבה, מפני שאין דרך האב להקפיד על בנו. אבל תלמיד אצל רבו, אף-על-פי שאינו רבו המבקה, אינו רשאי להסב אלא אם בן יתן לו רבו רשות לקב.

ו. מצוה לחנוף את הקטנים להסב בליל פסח. ומכל-מקום, אם לא הסבו, אינם צריכים לחזור ולאכל או לשתות.

שמן לבואור

- ב. שם. הרמ"א שם. חזון עובדיה שם עמ' ט הלכה ט. ילקו"י ח"ה עמ' שפו.
 ג. שו"ע סימן תעג סעיף ב. סימן תעה סעיף א. סימן תעז סעיף א. חזון עובדיה שם הלכה י. שו"ע סי' תעב סעיף ג וסעיף ז. ילקו"י ח"ה עמ' שפה.
 ד. שו"ע שם סעיף ד. בא"ח שם הלכה כח. כה"ח ס"ק כו. הרמ"א שם. חזון עובדיה שם עמ' ו הלכה ד. ילקו"י שם.
 ה. שו"ע שם סעיף ה. משנ"ב ס"ק יד וס"ק יז. כה"ח ס"ק לב וס"ק לד. וראה עוד חזון עובדיה שם הלכה ה מה שכתב בזה. ילקו"י שם.
 ו. אוצרות יוסף עמוד עד סעיף לה.

קדש זרחץ ברפס יחץ, מגיד רחצה מוציא מצה, מרור כורך שולחן עורך, צפון ברך הלל נרצה

סימן קס – קדש

סדר קדוש ליל פסח

א. לכתחלה אין לקדש אלא אחר צאת הכוכבים, דהינו: פֶּרֶבַע שְׁעָה לְאַחַר שְׁקִיעַת הַחֲמָה. וְאַף הַנּוֹהֲגִים לְהַחֲמִיר בְּכָל-מוֹצָאֵי שַׁבָּת כְּשֹׁטֵט רַבְּנוֹ תָּם וּמָרְן הַשְּׁלַחַן עָרוּף לְהַמְתִּין עַד אַחַר שְׁעָה וְחֲמֵשׁ מִשְׁקִיעַת הַחֲמָה, בְּסֵדֶר לַיִל פֶּסַח אֵינָם צְרִיכִים לְהַמְתִּין כָּל-כֶּף.

זמן
הקידוש

ב. יאמר הקדוש בעמידה (נסח הקדוש מוכא במחזורים ובהגדה של פסח). וּלְמַנְהֵג הַסְּפָרָדִים יִכּוֹן לִפְטוֹר בְּבִרְכַת "הַגֶּפֶן" גַּם כּוֹס שְׁנִיָּה שְׁאַחַר הַהֲגָדָה. וְכֵן יִכּוֹן לִפְטוֹר בְּבִרְכַת "שְׁהַחֲיֵנוּ" שְׁמִבְרֵךְ לְכַבּוֹד הַחֵג, גַּם אֶת הַמִּצְוָה וְהַמְרֹר שְׁאוּכַל לְאַחַר מִכֵּן.

קידוש
בעמידה
וברכת
שהחיינו

ג. לְאַחַר בְּרַכַּת הַקְּדוּשָׁה יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֵה בְּהַסְבָּה עַל צֵד שְׁמַאל. וְאִם שְׁתָּה בְּלֹא הַסְבָּה, אוֹ שְׁהַסֵּב שְׁלֹא בְּהַלְכָה, צְרִיף לְחֹזֵר וְלִשְׁתוֹת בְּהַסְבָּה עַל צֵד שְׁמַאלוֹ, וְאֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבַרֵךְ בְּרַכַּת "הַגֶּפֶן", וְלֹא בְּרַכַּת "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ", וְלֹא בְּרַכַּת "שְׁהַחֲיֵנוּ". (וּלְמַנְהֵג הָאֲשֶׁכְּנֵזִים, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁצַרִּיף לְחֹזֵר וּלְבַרֵךְ "בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן" בְּלִבְדוֹ).

שותה
בהסיבה

שמן למאור

- א. שו"ע סימן תעב סעיף א. משנ"ב ס"ק א-ד. חזון עובדיה ח"ב הלכות סדר ליל פסח עמ' א. ילקו"י ח"ה עמ' שפד.
ב. שו"ת יתוה דעת חלק א סימן טו. ראה ברכי יוסף סימן תעג סק"א. ובשו"ת ידבר משה סימן ט. וראה עוד חזון עובדיה שם עמ' כג הלכה ל שצריך לומר "בורא פרי הגפן" הגימ"ל בסגול ולא בקמץ. ילקו"י ח"ה עמ' שפט.
ג. שו"ע סימן תעג סעיף ב. אוצרות יוסף עמוד עה סעיף ב. חזו"ע שם עמ' יא הלכה יא. ילקו"י ח"ה עמ' שפד.

ד. אם חל ליל פסח במוצאי שבת, סדר ברכות הקדוש הוא יקנה"ז, דהיינו: יקנה"ז במוצ"ש
 יין, קדוש, גר, הכדלה, זמן. פלומר: מברך תחלה "בורא פרי הגפן",
 ואחר כך ברכת "אשר בחר בנו מכל-עם", ואחר כך ברכת "בורא מאורי
 האש", ואחר כך ברכת "המבדיל בין קדש לחל", וחותם: "ברוך אתה ה',
 המבדיל בין קדש לקדש". ואחר כך מברך "שהחיינו", ושותה את הכוס
 בהסבה על צד שמאלו.

ה. כל-אחד ואחד מבני הבית או חזו כוסו בידו בשעת הקדוש. ובעל הבית
 מברך את הברכות בקול רם, ומכנין להוציא את כל-השומעים ידי חובה,
 והשומעים מכנינים לצאת ידי חובה. ואחר שסיים המקדש את הברכות יענו
 אחריו "אמן", ישובו וישתו כל-אחד את כוסו בהסבה על צד שמאל.

ו. אם אין בעל הבית בקי לכונן להוציא את כל-השומעים ידי חובה, או
 שהוא כבד פה ואינו מבטא את המלים כהגון, יברך כל-אחד מן המסבים
 בלחש על הכוס שבידו, ובאופן כזה לא יענו "אמן" אחר המברך, שהרי
 ברכו בעצמם, ובכיוצא בזה יש בעניית "אמן" משום הפסק בין הברכה
 לטעימה.

ז. כשבעל הבית מברך ומוציא את השומעים ידי חובה, יזָהרו השומעים
 לבל יענו אחריו "ברוך הוא וברוך שמו". ומכל-מקום, בדיעבד, אף אם
 ענו יצאו ידי חובה, ואינם צריכים לחזור ולברך.

ח. אחר שתית הכוס הראשונה אינו מברך ברכה אחרונה. ואם הוא רעב,
 מתר לטעם אחר הקדוש פרות או תבשיל, ובלבד שלא ימלא כוסו מהם,
 כדי שיאכל מצה ומרור לתאבון.

סימן קסא – ורחץ

סדר נטילת ידיים קדם טבול ראשון

א. צריך לטל ידיו בלי ברכה קדם אכילת הפרס, מפני שצריך לטבל את
 הפרס במשקה (חמץ או מי מלח), וכל-דבר שטבולו במשקה צריך נטילת

שמך למאור

ד. שו"ע סימן תעג סעיף א. אוצרות יוסף שם סעיף ג. ילקו"י ח"ה עמ' שפט.

ה. שו"ת יחווה דעת חלק ו סימן כח. חזון עובדיה שם עמ' יז הלכה כז. ילקו"י ח"ה עמ' שפח.

ו-ז. שם. וכן בהלכה כח. ילקו"י שם.

ח. שו"ע סימן תעג סעיף ב. חזון עובדיה שם עמ' ל הלכה לז.

א. שו"ע סימן תעג סעיף ו. בא"ח פרשת צו הלכה לא. ילקו"י ח"ה עמ' שצ.

דבר
 שטיבולו
 במשקה

ברכה
 אחרונה
 על כוס
 ראשון

אין
 בעה"ב
 בקי או
 שהוא כבד
 מה

כוונה
 לצאת
 ולחוציא
 ידי"ח

יָדִים קָדָם אֲכִילָתוֹ. אֵף לֹא יִבְרָךְ עַל נְטִילָה זוּ, שֶׁסֶפֶק בְּרִכּוֹת לְהִקְלֹל. (וּרְאֵה עוֹד לְעֵיל בְּדִינֵי דְבַר שְׁטֵבּוּלוֹ בְּמִשְׁקָה סִימָן כח)

ב. נְטִילָה זוּ צְרִיכָה לְהִיּוֹת כְּנִטְלָה יָדִים לְסִעוּדָה בְּכָל-פְּרֻטְיָהּ וְדִקְדוּקָיָהּ, וְטוֹב לְהַחְמִיר שְׁלֵא יִדְבַּר אַחַר הַנְטִילָה עַד אַחַר אֲכִילַת הַכֶּרֶס.

אופן הנטילה

ג. יִזְהַר שְׁלֵא יִכְנֹן בְּדַעְתּוֹ שֶׁנְטִילָה זוּ גַם לְצַרְךָ הַסִּעוּדָה. וְטוֹב שֶׁיִּכְנֹן בְּפִרוּשׁ שְׁנוּטֵל יָדָיו אֵף וְרַק לְצַרְךָ אֲכִילַת הַכֶּרֶס.

הכוונה

ד. אִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁתִּהְיֶה הַנְטִילָה הַרְאוּשׁוֹנָה גַם לְצַרְךָ הַסִּעוּדָה, וְשָׁמַר יָדָיו אַחַר הַנְטִילָה הַרְאוּשׁוֹנָה שְׁלֵא יִטְנֹפוּ עַל-יָדָיו נְגִיעָה בְּמַנְעֵל אוֹ בְּמִקְוֵמוֹת הַמְכֻסִּים וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, כְּשֶׁחֹזֵר וְנוֹטֵל שְׁנִית קָדָם הַסִּעוּדָה, נוֹטֵל בְּלִי בְרִכָּה, שֶׁסֶפֶק בְּרִכּוֹת לְהִקְלֹל.

אם היתה דעתו גם לסעודה

ה. אִם טָעָה וּבִרְךָ "עַל נְטִילַת יָדִים" — אֵף-עַל-פִּי-כֵן חֹזֵר וְנוֹטֵל יָדָיו בְּבִרְכָה קָדָם הַסִּעוּדָה, וְלֹא יִשְׁמַר יָדָיו בְּנִקְיֹת אַחַר נְטִילָה רְאוּשׁוֹנָה לְצַרְךָ הַסִּעוּדָה.

טעה וברך על הנטילה

סימן קסב — כרפס

סדר הטבול הראשון

א. תִּקְנֵנוּ חֻמְמִים לְקַחַת כֶּרֶס, לְטַבְּלוֹ בְּמִשְׁקָה וּלְאֲכֹלוֹ קָדָם הַסִּעוּדָה. וְהַטַּעַם לְכַף הוּא כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ הַתִּינוּקוֹת שְׁנוּי — שֶׁמְטַבְּלִים וְאוֹכְלִים יָרַק קָדָם הַסִּעוּדָה — וַיִּשְׂאֲלוּ עַל כָּךְ.

אכילת הכרפס

ב. צְרִיף לְחֹזֵר אַחַר אֲכִילַת כֶּרֶס לְטַבּוֹל רְאוּשׁוֹן. וְלִדְעַת רַבּוֹתֵינוּ הַמְקַבְּלִים צְרִיף לְאֲכֹל דוֹקָא כֶּרֶס. וְאִם אֵינוֹ מוֹצֵא כֶּרֶס, אֵין זֶה מְעַכֵּב, וְיִקַּח יָרַק אַחַר לְטַבּוֹל רְאוּשׁוֹן.

יקח דוקא כרפס

שמן למאור

ב. שם. חזון עובדיה שם עמ' לב הלכה א. ילקו"י שם.

ג. אוצרות יוסף עמוד פ סעיף ד. ילקו"י שם.

ד. אוצרות יוסף שם. ילקו"י שם.

ה. אוצרות יוסף שם סעיף ה. ילקו"י שם.

א. שו"ע סימן תעג סעיף ד. משנ"ב שם ס"ק כא. אוצרות יוסף עמוד פא סעיף א.

ב. משנ"ב שם ס"ק יט. אוצרות יוסף שם סעיף ב. חזון עובדיה שם עמ' לג הלכה א.

- ג.** יקח פחות מכוזית מן הכרפס, ויטבלנו בחמץ או במי מלח, ויברך עליו ויברכתו שיעור וברכתו
 "בורא פרי האדמה" ויאכלנו. ויכונן לפטר בברכה של הכרפס, גם את המרור הנאכל בתוך הסעודה.
- ד.** נכון יותר שאחד מן המסבין יברך בקול רם: "בורא פרי האדמה" על הכרפס, ויכונן להוציא את פל-השומעים ידי חובת הברכה, וכל-השומעים יענו "אמן" ויכוננו לצאת ידי חובה, פי "ברב עם הדרת מלך".
- ה.** אכילת הכרפס אינה צריכה הסבה, ומפל-מקום אם רצה לאכול בהסבה, הסיבה הרשות בידו.
- ו.** אינו רשאי לאכל כוזית מן הכרפס, כדי שלא יכניס עצמו למחלוקת הראשונים, אם יש לברך אחריו ברכת "בורא נפשות רבות".
- ז.** נחלקו הראשונים בשעור הכוזית, אם הוא שליש ביצה (18 גרם) או חצי ביצה (27 גרם). לכן, לכתחלה יזהר לאכל פחות משליש ביצה מן הכרפס. (וראה עוד לעיל סימן לו).
- ח.** בדיעבד, אם אכל כוזית או אפלו יותר מכוזית מן הכרפס, לא יברך אחריו "בורא נפשות רבות", שכלל גדול בידנו — ספק ברכות להקל. ואם טעה וברך "בורא נפשות" אחר הכרפס, אף-על-פי-כן לא יברך "בורא פרי האדמה" על המרור.
- ט.** טוב על דרך הסוד להשאיר מעט מן הכרפס בצלחת שבקערה, כדי שיהיה סוד הקערה שלם עד לאחר אכילת מצה ומרור.

שלא יאכל כוזית

שיעור הכוזית

אם אכל כוזית

ישאיר מהכרפס בקערה

סימן קסג – יחץ

סדר חצית המצה קדם ההגדה

א. יקח את המצה האמצעית מבין שלש המצות המנחות בקערה שלפניו, יבצע וישמר את החלק הגדול לאפיקומן ויכסנו תחת המפה, וזכר למה-

שמן למאור

- ג. שו"ע שם סעיף ו. משנ"ב שם ס"ק נה. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' שצא.
 ד. חזון עובדיה שם עמ' לו הלכה ב. ילקו"י שם.
 ה. שו"ע שם סעיף ו. בא"ח שם הלכה לב. חזון עובדיה שם עמ' מ הלכה ג. ילקו"י ח"ה עמ' שצב.
 ו-ח. משנ"ב שם ס"ק נג. חזון עובדיה שם עמ' מא. [עיין בא"ח פרשת צו הלכה לב, ובספרו עוד יוסף חי סעיף ז]. ילקו"י שם.
 ט. חזון עובדיה שם עמ' מג הלכה ה. ילקו"י שם.
 א. שו"ע סימן תעג סעיף ו. בא"ח פרשת צו הלכה לג. כף החיים שם ס"ק קכב. ילקו"י ח"ה עמ' שצב.

חוצה מצה האמצעית

שֶׁנֶאֱמַר (שמות יב, לד): "מִשְׁאֲרֹתֶם צָרַרְתֶּם בְּשִׂמְלֹתֵיכֶם עַל שְׂכָמְכֶם". וְאֵת הַחֶלֶק הַקָּטָן יִנִּיחַ בְּקַעְרָה לְצַרְף מִצּוֹת אֲכִילַת מִצָּה, לְקַיֵּם מִה־שֶׁנֶאֱמַר (דברים טז, ג): "לֶחֶם עֲנִי", וְדָרְכוּ שֶׁל עֲנִי בַפְרוּסָה. וַיִּשְׁאִיר לְפָנָיו שְׁתֵּי מִצּוֹת שְׁלֵמוֹת לְצַרְף לֶחֶם מִשְׁנָה.

ב. עַל־פִּי הַקְּבֵלָה יִשׁ נוֹהֲגִים לְבַצֵּעַ אֶת הַמִּצְוָה בְּצוּרַת הָאוֹתִיּוֹת דְּל"ת וְא"ו. הַחֶלֶק הַגָּדוֹל יִהְיֶה בְּצוּרַת וְא"ו וַיִּנְיחֵנוּ לְאַפִּיקוֹמָן, וְהַחֶלֶק הַקָּטָן יִהְיֶה בְּצוּרַת דְּל"ת וַיִּנְיחֵנוּ לְמִצְוֹת מִצָּה.

מנהג
ביחץ

ג. יְבַצֵּעַ אֶת הַמִּצּוֹת בְּיָדוֹ וְלֹא בְּסִפִּין, שֶׁכֵּן דָּרְכוּ שֶׁל עֲנִי. אִם נִשְׁבְּרָה אַחַת מִשְׁלֹשׁ הַמִּצּוֹת יְבַצֵּעַ אוֹתָהּ בְּ"יַחַץ", שֶׁהָרִי בְּלֹא הֶכִי בּוֹצְעִים אוֹתָהּ. חוצה בידו

ד. אֶפְלוּ אֵין לוֹ אֶלָּא שְׁתֵּי מִצּוֹת, יְבַצֵּעַ אַחַת מֵהֶן בְּ"יַחַץ". וְאִם עַל־פִּי שְׁאֵם יַעֲשֶׂה כֵּן לֹא יִהְיֶה לוֹ "לֶחֶם מִשְׁנָה", מִכָּל־מְקוֹם מִצּוֹת חֲצִית הַמִּצּוֹת בְּלֵיל פֶּסַח עַד־פֶּה עַל מִצּוֹת "לֶחֶם מִשְׁנָה". יש לו רק ב' מצות

ה. אִם שָׁכַח וְלֹא בָצַע אֶת הַמִּצְוָה הָאֲמֻצָּעִית וְנִזְכַּר בְּאֲמֻצָּע אֲמִירַת הַהֲגָדָה, בּוֹצֵעַ בְּמְקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. שכח ולא בצע

סימן קסד – מגיד

הַלְכוֹת סְפוּר יִצִּיאַת מִצְרַיִם בְּלֵיל פֶּסַח

"וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם". (שמות יג, ח)

"וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מַה־זֹּאת, וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים". (שמות יג)

א. מִצּוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילָה הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וְכָל־הַמְרָבָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, הָרִי זֶה מִשְׁבַּח. מצות עשה

שמן לבואור

ב. בא"ח שם. חזון עובדיה שם עמ' מו הלכה ג. ילקו"י שם.

ג. אוצרות יוסף עמוד פג סעיף ג. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.

ד. כף החיים סימן תעה ס"ק א וס"ק ג. חזון עובדיה שם עמ' מה הלכה ב. ילקו"י ח"ה עמ' שצג.

ה. אוצרות יוסף עמוד פד סעיף ו. ילקו"י שם.

א. משנ"ב סימן תעג ס"ק סג.

- ב.** עקר מצוה זו הוא לספור ביציאת מצרים לבניו לבנותיו ולנכדיו שלא הגיעו למצות, כל-שיודעים ומבינים בספור יציאת מצרים.
- ג.** תקנו חכמים סדר ספור יציאת מצרים בהגדה של פסח, וחיבב כל-אדם לומר כל-סדר ההגדה.
- ד.** מצוה להוסיף ולספור במדרשי חז"ל, ובפרושים נאים על ההגדה של פסח. ואף אם כל-בני הבית חכמים ובקיאים בספור יציאת מצרים, מצוה עליהם להוסיף על ידיעתם בפרושים — כל-אחד כפי שכלו.
- ה.** יש נוהגים שאחד מבני הבית קורא את כל-ההגדה בקול רם, וכל-המסבים שומעים ויוצאים ידי חובה, מדין "שומע כעונה", או שקוראים אחריו בלחש, כדי שיתנו לב לקריאתם. ויש נוהגים שכל-בני הבית קוראים את ההגדה ביחד בקול רם. ויש נוהגים שכל-אחד מבני הבית קורא קטע אחד מן ההגדה בקול רם, והשאר קוראים אחריו בלחש, ומנהג נכון הוא.
- ו.** יאמר את כל-ההגדה בשמחה ובהתלהבות, ולא ימהר לסימה, וכל-שפן שלא יבלע תבות ואותיות.
- ז.** נשים חייבות במצות ספור יציאת מצרים בליל פסח. ומכל-מקום, בין חיוב נשים שיש מחלוקת אם חייבות מהתורה או מדרבנן, לכתחלה לא יוציאו את האנשים ידי חובה.
- ח.** אסור להפסיק בדבור באמצע אמירת ההגדה. ומכל-מקום, לצרף גדול מתר להפסיק. ונכון להחמיר שלא לעשן סיגריות באמצע קריאת ההגדה וההלל. וזה מלבד שעשון הסיגריות כבר נאסר על ידי גדולי ישראל והרופאים בכל-השנה.
- ט.** לכתחלה יש לסיים את אמירת ההגדה עד חצות הלילה. ומכל-מקום, אם נאנס ולא אמרה קדם חצות הלילה, יאמרנה אחר חצות פרגיל, ואף חותם ברפת "אשר גאלנו" בשם ומלכות.

שמן למאור

- ב. חזון עובדיה שם עמ' נה הלכה ז. משנ"ב שם. ילקו"י ח"ה עמ' שצד.
- ג-ה. חזון עובדיה שם הלכה ג, ז. תורת המועדים סימן כא הלכה ג. ילקו"י ח"ה עמ' שצד-שצה.
- ו. שם. ראה חזון עובדיה שם עמ' נו הלכה י במעלת סיפור יציאת מצרים. ילקו"י שם.
- ז. ראה שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן סה. חזון עובדיה שם עמ' נב הלכה ד. ילקו"י ח"ה עמ' שצג.
- ח. חזון עובדיה שם עמ' נו הלכה יב. ילקו"י ח"ה עמ' שצו.
- ט. שו"ע סימן תעז סעיף א. משנ"ב שם ס"ק ו. שו"ת חזון עובדיה סימן כג. ילקו"י ח"ה עמ' שצז.

י. קדם אמירת ההגדה מגביהים את הקערה שבה המצות ושאר מצות ליל הסדר, (ויש נוהגים להגביה את המצה הפרוסה לבדה), ואומרים: "הא לחמא עניא" עד "מה-נשתנה".

"הא לחמא עניא" וכו'

יא. אחר אמירת "הא לחמא" יצוה להסיר את הקערה מעל השלחן, כאלו סימו את האכילה, כדי שיראו הילדים וישאלו, ואז יודיעום שאין לאכל עד שיספרו ביציאת מצרים. ויש נוהגים שלא להסיר את הקערה, רק אומרים להסירה.

הסרת הקערה

יב. אחר אמירת "הא לחמא" מוזגים לו כוס שנייה, כדי שישאלו הילדים למה שותים כוס שנייה קדם הסעודה. והבן שואל: "מה-נשתנה". ואם אין לו בן, אשתו שואלת. ואם לאו, הוא שואל את עצמו. ואפלו תלמידים חכמים שואלים זה לזה "מה-נשתנה".

מוזגים לו כוס שנייה

יג. צריכים לשאל את כל-ארבע השאלות. ואם שאלו רק שאלה אחת, לא נפטרו משאר השאלות. ואחר ששאלו הילדים או האשה, פטורים שאר המסבים מאמירת "מה-נשתנה".

ארבע שאלות

יד. אחר אמירת "מה-נשתנה" מחזיר את הקערה שבה המצות לפניו, מגלה את המצות ומתחיל באמירת "עבדים היינו".

מחזיר הקערה

טו. כשאומר "והיא שעמדה לאבותינו", יאחז את הכוס בידו ויכסה את המצות. וכשמסיים "מצילנו מידם", מניח את הכוס וחוזר ומגלה את המצות.

"היא שעמדה"

טז. כשאומר "דם ואש ותמרות עשן", נוהגים לשפף מעט יין מן הכוס לתוך כוס שבורה או לתוך קערה, וכן כשאומר את עשר המכות והסימנים שאחריהם — דצ"ף עד"ש באח"ב, שופף מעט מן הכוס אחר כל-תבה, עד ששופכו כלו. ובסוף הכל שופף שש עשרה פעמים, ואחר כך שופכים את היין שבקערה, וחוזרים ושוטפים את הכוס, וממלאים אותה שנית.

שפית היין

שמן לבואור

י. שו"ע סימן תעג סעיף ו. משנ"ב ס"ק ס. בא"ח פרשת צו הלכה לג. כה"ח ס"ק קכו. חזון עובדיה שם עמ' מז הלכה א. ילקו"י ח"ה עמ' שצג.

יא. שו"ע שם. בא"ח שם. משנ"ב ס"ק סו. כף החיים ס"ק מג וס"ק קמא. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.

יב. שו"ע שם סעיף ז. כף החיים ס"ק קמח. חזון עובדיה שם עמ' נד הלכה ו-ז. ילקו"י ח"ה עמ' שצד.

יג. שו"ע שם. שו"ת חזון עובדיה סימן כב. ילקו"י שם.

יד. שו"ע שם. חזון עובדיה שם עמ' נה הלכה ט. ילקו"י ח"ה עמ' שצה.

טו. שו"ע שם. חזון עובדיה שם הלכה יג. ילקו"י ח"ה עמ' שצא. [ויש לשים לב שנוסח שלנו הוא "היא שעמדה" בלי וי"ו החיבור].

טז. הרמ"א שם. כף החיים ס"ק רסג וס"ק קסה. חזון עובדיה עמוד קנב. ילקו"י שם.

יז. כְּשֶׁמִגִּיעַ לְ"מִצֵּה זוֹ שְׁאַנְחֵנוּ אוֹכְלִים", יִקַּח אֶת הַמִּצֵּה הַפְּרוּסָה בְּיָדוֹ וְיִרְאֶנָּה לְמִסְבִּים, לְחַבֵּב אֶת הַמִּצֵּה עֲלֵיהֶם. וְכֵן יַעֲשֶׂה כְּשֶׁמִּגִּיעַ לְ"מְרוֹר זֶה שְׁאַנְחֵנוּ אוֹכְלִים". אָבֵל כְּשֶׁאֹמֵר: "פִּסַּח שְׁהִיוּ אַבּוֹתֵינוּ אוֹכְלִים" לֹא יִגְבִּיחַ הַזְרַע הַצְּלוּי, בִּיּוֹן שֶׁהוּא זָכָר לְקֶרְבֵּן פֶּסַח, וְנִרְאֶה כְּאִלוֹ מְקַדִּישׁוֹ לְקֶרְבֵּן פֶּסַח, אֲלֵא יִסְתַּכַּל עֲלָיו וְדָיו.

יח. בְּסִיּוּם הַהֲגָדָה, בְּאִמְרַת "לְפִיכֶם אֲנַחְנוּ חַיִּבִים", חוֹזֵר וְנוֹטֵל אֶת הַכּוֹס בְּיָדוֹ וּמְכַסֶּה אֶת הַמִּצּוֹת וּמְבַרֵךְ בְּרֵכַת "אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ" עַד "גָּאֵל יִשְׂרָאֵל", וְשׁוֹתֶה כּוֹס שְׁנִיָּה בְּהִסְבָּה עַל צַד שְׂמָאל (רֹאה סִימָן קנח סעיף ג, וּבִסִּימָן קנט סעיף ג). וְלֹא יִבְרַךְ אַחֲרָיו בְּרֵכַת "עַל הַגָּפֶן", מִפְּנֵי שֶׁבְּרֵכַת הַמְּזוּן פּוֹטְרֵתוֹ.

סימן קסה – רחצה

דין נטילת ידים לאכילת מצה

א. נוטל ידיו פְּדַת וּיְבַרֵךְ בְּשֵׁם וּמְלִכוֹת "עַל נְטִילַת יָדַיִם", כְּמוֹ בְּשֶׁאָר נְטִילַת יָדַיִם לְסְעוּדָה. וְלֹא יִפְסִיק בְּדַבּוּר שְׂאִינוֹ לְצַרֵּף הַסְּעוּדָה בֵּין נְטִילַת יָדַיִם לְבֵין הַבְּרָכָה שֶׁעַל הַמִּצֵּה. (וְרֹאה עוֹד בְּהַלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם לְסְעוּדָה, לְעֵיל סִימָן כז).

סימן קסו – מוציא מצה

הלכות אכילת מצה בליל פסח

א. מִצּוֹת עֲשֶׂה מִן הַתּוֹרָה לְאָכַל כּוֹזֵית מִצֵּה בְּלִילָה הַרְּאִשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, שְׁנֹאֲמַר (שְׁמוֹת יב, יח): "בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ בְּעָרֵב תֹּאכְלוּ מִצַּת" (רֹאה לְעֵיל סִימָן קנה סעיף א).

ב. צָרִיף לְכַוֵּן קֹדֶם אֲכִילָתוֹ לְקַיֵּם מִצּוֹת עֲשֶׂה שֶׁל אֲכִילַת מִצֵּה, שֶׁמִּצּוֹת צָרִיכוֹת כּוֹנֵה וּמְכַל־מְקוֹם, אִם אָבֵל בְּסֵתֶם וְלֹא כּוֹן לְשֵׁם מִצֵּה, יִצַּא יָדָיו חוֹבֵה.

שמן למאור

- יז. שו"ע והרמ"א שם. כף החיים ס"ק קנז. וס"ק קנח. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.
 יח. שו"ע שם. חזון עובדיה עמוד קנד. ילקו"י שם.
 א. שו"ע סימן תעה סעיף א. ילקו"י ח"ה עמ' שצז.
 א. שו"ע סימן תעה סעיף ז. משנ"ב שם ס"ק מד. ילקו"י שם.
 ב. שו"ע סימן תעה סעיף ד. חזון עובדיה שם עמ' סח הלכה ו. ילקו"י ח"ה עמ' שצח.

ג. מיד לאחר נטילת ידים, יקח את המצות כסדר שהניחם, דהיינו: המצה הפרוסה בין שתי המצות השלמות, ויאחזם בידיו ויברך ברכת "המוציא לחם מן הארץ", וישמט את המצה השלישית מידיו ויברך על אכילת מצה, ובוצע מן העליונה השלמה ומן הפרוסה — כזית מכל-אחת — ומטבלם במלח, ויאכלם בהסבה ביחד. (ובשאר ימי הפסח מברך רק "המוציא", ולא יברך "על אכילת מצה").

סדר
הבניעה

ד. אם אינו יכול לאכל משתי המצות ביחד, יאכל קדם את הכזית מן השלמה העליונה, ואחר כך יאכל הכזית השני מן הפרוסה.

אכילת
הכזיתים

ה. כשמחלק מצה לכל-המסבים, יקח מן המצות הנמצאות מן הצד, ואינם חייבים לאכל דוקא מן המצות שהיו בקערה, ובפרט כשבני הבית מרבים ואי אפשר בענין אחר.

חלוקת
המצה
למסובים

ו. שעור כזית — יש אומרים שהוא שליש ביצה (18 גרס), ויש אומרים שהוא חצי ביצה (27 גרס). וצריך להחמיר כדעת האומרים שהוא חצי ביצה. ומי שאינו יכול לאכל כשני זיתים, כגון זקן או חולה, יאכל לכל-הפחות שעור כזית (27 גרס), בין מן השלמה ובין מן הפרוסה. וכן יכול לפרר לפרורים דקים, כדי שיאכל בנקל. ומתיר לאכל מצה שרויה, אף לכתחלה לכל-אדם, ובפרט למי שמצטרע באכילת מצה יבשה.

שיעור
הכזית
ודין זקן
וכיו"ב

ז. רשאי לאכל את הכזית של המצה מעט מעט, ובלבד שלא ישקה באכילת הכזית יותר משעור כדי אכילת פרס, שהוא שבע דקות וחצי. וטוב להחמיר לענין אכילת מצה, שהיא מצות עשה מן התורה, ולאכל הכזית בתוך ארבע דקות.

כזית בכדי
אכילת
פרס

ח. אם לא הסב באכילת הכזית מצה, לא יצא, וצריך לחזור ולאכל בהסבה. אף לא יברך שנית, אף אם הפסיק בדבור בינתים.

לא הסב

ט. אסור לאכל דבר מאכל אחר ביחד עם הכזית מצה, כדי שלא יבוא דבר הרשות ויבטל את המצוה. ומכל-מקום, אם טבל את המצה במרק, יצא

אכילת
מצה עם
מאכל
אחר

שמן לבואור

- ג. שו"ע סימן תעה סעיף א. חזון עובדיה ח"א הלכות ערב פסח עמ' רכא הלכה יז. ילקו"י שם.
 ד. שו"ע שם. משנ"ב שם סעיף ט. אוצרות יוסף עמוד קיב סעיף ג. ילקו"י שם.
 ה. שו"ת ישכיל עבדי חלק י סימן יח. אוצרות יוסף שם.
 ו. שו"ע סימן תפו סעיף א. אוצרות יוסף שם סעיף ד. חזון עובדיה ח"ב הלכות "מוציא מצה" עמ' עב הלכה יב, יד, טו. ילקו"י ח"ה עמ' שצח.
 ז. עיין בא"ח שם הלכה לד. כף החיים ס"ק ו. חזון עובדיה שם עמוד סז הלכה ב. שו"ת יחיה דעת חלק א סימן יז. הליכות עולם ח"ב פנחס הלכה י. ראה עוד ילקו"י שם.
 ח. שו"ע סימן תעב סעיף ז. אוצרות יוסף עמוד קיג סעיף ט. חזו"ע שם עמ' סח הלכה ז. ילקו"י ח"ה עמ' שצט.
 ט. בא"ח פרשת צו הלכה לד. חזון עובדיה שם עמ' עא הלכה י, יג. ילקו"י ח"ה עמ' ת.

ידי חובה. וזקן או חולה מתר לו לטבל את המצה במרק או בתבשיל, ובלבד שלא יהא המרק או התבשיל חם שהיך סולדת בו. ובמקום הצרף, אין להחמיר גם פשהיך סלדת.

י. זמן אכילת מצה ומרור בליל פסח הוא לכתחלה עד חצות הלילה, ואם ^{זמן אכילתם} נתעכב עד אחר חצות הלילה, לאכל מצה ומרור בלי ברכת "על אכילת מצה" וברכת "על אכילת מרור". ואם עבר כל-הלילה, אין לו תשלומין.

יא. אין אדם יוצא ידי חובה במצה גזולה ובמצה האסורה באכילה, כגון ^{מצה האסורה} מצה של טבל שלא הפרישו ממנה תרומות ומעשרות, או מצה שלא הפרישו חלה מעסתה. וטוב להחמיר לשלם למוכר דמי המצות קדם ליל פסח. אבל מעקר הדין אין חיוב לשלם קדם הפסח, ויכל לפרוע אחר החג.

יב. יש להזהר שלא להפסיק בדבור מזמן שמברך "המוציא" ו"על אכילת מצה" עד סיום הכורף, מפני שהן פוטרות את המצה והמרור שאוכל ב"כורף".

יג. אם עבר ודבר, אפלו בדברים שאינם מעניין אכילת המצה, ואפלו קדם ^{עבר ודיבר} שסיים אכילת כזית מצה — אינו חוזר ומברך. אבל אם הפסיק בדבור שלא מעניין המצה מיד אחר ברכת "המוציא" ו"על אכילת מצה", קדם שיטעם, חוזר ומברך.

סימן קסז – מרור הלכות אכילת מרור בליל פסח

א. בזמן שבית המקדש היה קיים, מצות עשה מן התורה לאכל כזית מרור ^{בזמן ביהמ"ק} עם קרבן פסח, שנאמר (שמות יב, ח): "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו".

שמן למאור

- י. חזון עובדיה עמ' פא הלכה כב. ראה שו"ע סימן תעז סעיף א. משנ"ב שם סק"ו. ילקו"י ח"ה עמ' תא.
- יא. שו"ע סימן תנד סעיף ד. משנ"ב שם ס"ק טו. אוצרות יוסף עמ' קיד סעיף יג. חזון עובדיה שם עמ' פח הלכה כז.
- יב. שו"ע סימן תעה סעיף א. ראה עוד שו"ת יחודה דעת חלק א סימן יט.
- יג. משנ"ב שם ס"ק כד. כף החיים ס"ק לח. ראה עוד חזון עובדיה שם עמ' סח הלכה ד, שכתב: אפילו אם רק לעס ודיבר, אינו חוזר.
- א. משנ"ב סימן תעג ס"ק לג. אוצרות יוסף עמוד קטו סעיף א.

- ב.** משחרב בית המקדש ואין לנו קרבן פסח, תקנו חכמים לאכל כזית מרור בליל פסח, ונכון לכונן קדם אכילתו שבא לקיים מצות עשה מדברי סופרים לאכל מרור בליל פסח. ואם לא כגון — יצא ידי חובה.
- ג.** אלו הם הירקות שיוצאים בהם ידי חובת מצות מרור:
- א. חזרת (חסה, אף מגדולי מים). ב. עלשין (הנדבא). ג. תמכא (כרין). ד. חרובינה. ה. מרור.
- ד.** עקר המצנה הוא בחזרת. ואם אין לו חזרת, יחפש אחר מין אחר מהנזכרים לעיל, וסדר העדיפות הוא לפי הסדר שזכרו לעיל. ואם אינו מוצא אף אחד מן הירקות הנזכרים לעיל, יאכל לענה או ירק אחר שהוא מר, אבל לא יברך עליו "על אכילת מרור".
- ה.** יוצאים ידי חובה בין בעלים שלהם ובין בקלחים. (ובמקום שמצויים תולעים, יש להוריד מפל-קלח את העלים הירקים שבצדו ולאכל רק את הקלחים, אחר בדיקה ושטיפה טובה. וירא ה' יקנה מגדול שאין בו חשש תולעים) וראוי לאכל מן הקלחים היוצאים מחוץ לקרקע (שעליהם ירקים משני צדיהם). ומעקר הדין יוצאים ידי חובה אף בגזע המרפזי של החזרת.
- ו.** אין יוצאים ידי חובה בעלי המרור אלא אם כן הם לחים, אבל בקלחים יוצאים ידי חובה בין בלחים ובין ביבשים.
- ז.** אין יוצאים ידי חובה במרור מבשול, או שלוק, או פבוש בחמץ. אבל פבוש במים — מתר.
- ח.** אפלו אם אין מרגישים טעם המרירות בחזרת, מצוה לאכל ממנה בליל פסח למרור.
- ט.** מיד אחר שסיים את אכילת המצה, יקח כזית (27 גרם) מן המרור וישקענו מקצתו בחרסת. והמחמיר לשקעו כלו בחרסת, תבא עליו ברכה. ולא ישקעו בתוף החרסת, כדי שלא יתבטל טעם מרירותו. ואחר כך ינער אותו מן החרסת ויברך "על אכילת מרור".

משחרב ביהמ"ק

הירקות שיוצא בהם יד"ח

סדר העדיפות

יוצאים בעלים ובקלחים

מצב המרור

מבושל וכדומה

טעם המרירות

אכילת המרור

שמן לבאור

- ב. משנ"ב שם. אוצרות יוסף שם. חזון עובדיה הלכות "מרור" עמ' פט הלכה ב.
- ג. שו"ע סימן תעג סעיף ה. אוצרות יוסף שם סעיף ג. חזון עובדיה שם עמ' צב הלכה ד, ז. ילקו"י ח"ה עמ' תג.
- ד. שו"ע שם. אוצרות יוסף שם. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.
- ה. שו"ע סימן תעג סעיף ה. בא"ח צו הלכה כז. כף החיים שם ס"ק עו. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן יח. חזון עובדיה שם עמ' צה הלכה ה. ילקו"י שם.
- ו. שו"ע שם. חזון עובדיה שם הלכה ו. ילקו"י ח"ה עמ' תד.
- ז. שם. שו"ת חזון עובדיה סימן לו. ילקו"י שם.
- ח. שו"ע שם סעיף ה. משנ"ב ס"ק מב. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן יח.
- ט. שו"ע שם. וסימן תעה סעיף א. (משנ"ב ס"ק יג). חזון עובדיה שם עמ' פט הלכה א. ילקו"י ח"ה עמ' תג.

י. יש לאכול את המרור בתוך כדי שעור אכילת פרס (עד שבע וחצי דקות). ואם האכילה זמן אכל את המרור בלא טבול בחרסת, יחזור ויקח כזית מרור ויטבולנו בחרסת ויאכלנו.

יא. יאכל המרור בלא הסבה, מפני שהוא זכר לעבדות שמררו המצרים את חיייהם של ישראל במצרים. ואם אכלו בהסבה, יצא ידי חובה. בלא הסיבה

יב. אין מברכים "בורא פרי האדמה" על המרור, אף אם הסיח דעתו אחר אכילת הכרפס, כגון שיצא מביתו, או שטעה וברך "בורא נפשות" אחר הכרפס, שמכיון שאוכלו בתוך הסעודה ברכת "המוציא" פוטרנו, ואינו טעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו. אין מברכין ברכת האדמה

יג. אפלו מי שאינו יכול לאכול מרור מסבות רפואיות וכיוצא בזה, או ששונא את טעמו של המרור, צריך לדחק עצמו ולאכול כזית מרור. ואם חושש שמא יפל למשכב מחמת כן, הרי הוא פטור ממצות אכילת מרור. ואם אפשר טעם ממנו מעט, אף לא יברך "על אכילת מרור" כל-שאוכל פחות מכזית (27 גרס), שאין אכילה פחות מכזית.

יד. צריך ללעס את המרור היטב ואחר כך יבלענו, ובדיעבד אם בלע את המרור בלא לעיסה כלל, לא יצא, וצריך לחזור ולאכול. בלע המרור

טו. יזהר שלא יפסיק בדבור — אפלו אחר שסיים את אכילת המרור — עד שסיים את אכילת הכורף, מפני שברכת "על אכילת מרור" שברך על המרור פוטר את המרור שב"כורף" מברכה זו. הפסק בדיבור

טז. אין מברכין על החרסת, לפי שהיא טפילה למרור, ואף כשאוכל אותה בפני עצמה. החרסת

שמן למאור

י. שיעור אכילת פרס - ראה שו"ע סימן תריב סעיף ג. אוצרות יוסף עמ' קטז סעיף ת. חזון עובדיה שם עמ' סז הלכה ב, וכן עמ' צז.

יא. שו"ע שם כף החיים ס"ק כז. ילקו"י שם.

יב. אוצרות יוסף עמוד קי"ז סעיף ו. חזון עובדיה שם עמ' צט הלכה טו. ילקו"י שם.

יג. חזון עובדיה שם עמ' צט הלכה יג. אוצרות יוסף שם סעיף יא. ילקו"י ח"ה עמ' תד.

יד. שו"ע סימן תעה סעיף ג. אוצרות יוסף שם סעיף יב.

טו. שו"ע סימן תעה סעיף א.

טז. חזון עובדיה שם עמ' צז הלכה יא. ילקו"י ח"ה עמ' תג.

סימן קסח – כורף

סדר אכילת מצה ומרור ברוכים יחדו

לדעת הלל הזקן צריך לאכול מצה ומרור ברוכים יחדו, זכר למה שהיו אוכלים מצה ומרור יחד עם קרבן פסח, בזמן שבית המקדש היה קיים, שנאמר (במדבר ט, יא): "על מצות ומררים יאכלהו".

אבל חכמים חולקים על הלל וסוברים שצריך לאכלם כל-אחד בפני עצמו, שכן הוא לשון "יאכלהו" – לשון יחיד, לומר שאוכל כל-אחד בפני עצמו. ואמרו בגמרא, שמכיון שלא נפסקה מהי ההלכה, אם כהלל הזקן או כחכמים, יכרף "על אכילת מצה" ויאכל מצה, ואחר כך יכרף "על אכילת מרור" ויאכל מרור, ואחר כך יכרף מצה ומרור ויאכלם בלא ברכה, זכר למקדש כהלל.

- א.** מיד אחר שסיים את אכילת המרור, יקח כזית מצה מן המצה השלישית שנשארה בקערה, ויכרף אותה יחד עם כזית מרור, ויטבלם יחד בחרסת. מצה ומרור
- ב.** קדם אכילת הכורף, אנו נוהגים לומר: "מצה ומרור בלא ברכה, זכר למקדש בימינו יחדו". כהלל הזקן שהיה כורכן ואוכלן בבת אחת, לקיים מה שנאמר: על מצות ומררים יאכלהו". ואין אמירה זאת נחשבת להפסק. קודם האכילה מה יאמר?
- ג.** אין צריך לנער ב"כורף" מן החרסת קדם האכילה (כשם שצריך במרור), שאינה אלא לזכר בעלמא. ואם שכח לטבל את הכורף בחרסת ואכלו בלא טבול כלל, וקשה עליו לחזור ולאכל שוב, יצא ידי חובה ואינו צריך לחזור ולאכל. ומכל-מקום, מהיות טוב נכון שיקח מצה ומשהו מרור ויכרכם ויטבילם בחרסת ויאכלם בהסבה זכר למקדש. אין צריך נייעור מן החרסת
- ד.** אם אכל את הכורף בלא הסבה, יצא ידי חובה, ואינו צריך לחזור ולאכל אם קשה לו לחזור ולאכל, וכל-שכן גבי נשים. ואם ירצה להחמיר ולאכל שנית בהסבה, תבא עליו הברכה. אכל בלא הסיבה
- ה.** אין לערב כרפס או שאר ירקות עם הכורף, אלא יקח מצה ומרור בלבד. לא יערב דבר אחר

שמן למאור

- א-ב. שו"ע סימן תעה סעיף א. חזון עובדיה הלכות "כורף" עמ' ק הלכה א. ילקו"י ח"ה עמ' תה.
ג. אוצרות יוסף עמוד קיט סעיף ד. חזו"ע שם עמ' קא הלכה ג. ה. עיין משנ"ב שם ס"ק יז. ילקו"י ח"ה עמ' תו.
ד. שו"ע שם. חזון עובדיה שם הלכה ב.
ה. אוצרות יוסף שם סעיף ו. חזון עובדיה שם הלכה ד. ילקו"י ח"ה עמ' תו.

ו. לכתחלה יש להקפיד ב"כורף" שיאכל לכל הפחות שעור כזית מצה ^{שיעור הכורף} וכזית מרור. ומכל מקום, זקן או חולה שקשה עליהם, רשאים להקל לאכל אפלו פחות מכזית. ויאכלו 18 גרם מהמצה ו-18 גרם מהמרור, שלדעת הרי"ף והרמב"ם הוי שעור כזית.

סימן קסט – שלחן ערוך סדר סעודת ליל פסח

- א.** יערוך שלחנו ויסעד את לבו בשמחה, כיד ה' הטובה עליו. ואם רצה ^{הסיבה} לאכל בהסבה, הרי זה משבח, אבל מן הדין אין צריך להסב בסעודה.
- ב.** החכם עיניו בראשו, כל ימלא פרסו בסעודה, כדי שיאכל לאחריה את ^{לא ימלא כרסו} האפיקומן בתאבון, שהרי אם הוא שבע קדם אכילת האפיקומן עד שקץ באכילתו, הרי היא אכילה גסה ואינו יוצא ידי חובת מצות אכילת אפיקומן.
- ג.** מקום שנהגו לאכל בשר צלי בליל פסח, אוכלים. מקום שנהגו שלא ^{אכילת צלי} לאכל, אין אוכלים (שמא יאמרו: בשר פסח הוא, ונראה פאזל קדשים בחוץ).
- ד.** הזרוע שנהגו לצלותו ולהניחו בקערת ליל הסדר, אסור לאכלו בליל ^{הזרוע שבקערה} פסח, אפלו במקום שנהגו לאכל צלי, כיון שנעשה זכר לפסח, יש לחוש יותר שנראה פאזל קדשים בחוץ. אבל אם הזרוע מבשל, מתר לאכלו מבלי שיזכיר שם פסח כלל.
- ה.** יש להחמיר שלא לאכל בשר בקר או עוף צלוי, במקום שנהגו שלא ^{אכילת בשר או עוף צלוי} לאכל צלי בליל פסח. וביום טוב של פסח בבקר מתר לאכל צלי.
- ו.** יש נוהגים לאכל את הביצה שבקערה, ואומרים: "זכר לקרבן חגיגה". ^{הביצה שבקערה}

שמן לבואור

- ו. משנ"ב שם ס"ק טז. חזון עובדיה שם עמ' קב הלכה ו.
- א. ראה עוד כף החיים סימן תעג ס"ק קנב. בא"ח פרשת בהר הלכה ה. ילקו"י שם.
- ב. הרמ"א סימן תעו סעיף א. כף החיים ס"ק כז. ילקו"י שם.
- ג. שו"ע סימן תעו סעיף א. כף החיים ס"ק ב. חזון עובדיה שם עמ' קג הלכה ב. שו"ת יחיה דעת חלק ג סימן כז. ילקו"י שם.
- ד. שם משנ"ב סימן תעג ס"ק לב. כף החיים ס"ק סא וס"ק טט. חזון עובדיה שם הלכה ג. ילקו"י שם.
- ה. חזון עובדיה שם הלכה ו. שו"ת יחיה דעת שם. ילקו"י ח"ה עמ' תז.
- ו. הרמ"א סימן תעו סעיף ב. כף החיים ס"ק כז. ילקו"י שם.

ז. מה טוב ומה נעים לומר דברי תורה על השלחן, וללמד משניות מסכת פסחים. ויש להזדרז כשזמן חצות מתקרב, כדי שישים את אמירת ההלל קדם חצות הלילה.

סימן קע – צפון הלכות אכילת אפיקומן

- א.** אחר ששים את סעודתו, יקח מן המצה שהטמין תחת המפה ב"יחץ", ויאכלנו בהסבה בתוך כדי אכילת פרס (עד שבע וחצי דקות). ויש נוהגים לומר קדם אכילת האפיקומן: "זכר לקרבן פסח שנאכל על השבע".
- ב.** מן הדין די באכילת כזית אחד. וטוב להחמיר לאכל כשני זיתים: אחד זכר לקרבן פסח, ואחד זכר למצה הנאכלת עמו. ודי לאכל כזית שני בשעור 18 גרם.
- ג.** לא יטביל את האפיקומן בחרסת או בשאר דברים, אלא יאכלנו לבדו. ויזהר שלא יהיה שבע יותר מדי כשיבוא לאכל את האפיקומן, כדי שלא תהיה אכילתו אכילה גסה, שאין יוצאים בה ידי חובה.
- ד.** אם אין המצה שהניח תחת המפה ב"יחץ" מספיקה לכל-המסבים, יקח מצה שמורה אחרת.
- ה.** לכתחלה יש לשים את אכילת האפיקומן קדם חצות הלילה. וכדיעבד, אם כבר הגיע זמן חצות הלילה, יוצא ידי חובה גם אחר חצות.
- ו.** אם לא הסב באכילת האפיקומן – יצא. ומפל-מקום, אם אין האכילה קשה עליו, יש לו לחזור ולאכל, כדי לצאת ידי חובת כל-הדעות. ואם נזכר שלא הסב באפיקומן עד אחר שברך ברכת המזון, אינו חוזר ואוכל, ויסמך על כזית המצה הראשון שאכל ב"מוציא מצה".

שמן למאור

- ז. חזון עובדיה שם עמ' קיד הלכה יא. עיין כף החיים סימן תפא ס"ק י. ילקו"י ח"ה עמ' תט.
- א. שו"ע סימן תעז סעיף א. כף החיים ס"ק א. ילקו"י שם.
- ב. משנ"ב שם ס"ק א. חזון עובדיה הלכות "צפון" עמ' קו הלכה א. ילקו"י ח"ה עמ' תז.
- ג. הרמ"א סימן תעז סעיף א. כף החיים ס"ק כז. חזון עובדיה שם הלכה א-ב. ילקו"י ח"ה עמ' תח.
- ד. חזון עובדיה שם עמ' קח הלכה ד. ילקו"י שם.
- ה. שו"ע סימן תעז סעיף א. משנ"ב ס"ק ו. כה"ח ס"ק יב. חזון עובדיה שם עמ' קט הלכה ו. ילקו"י ח"ה עמ' תט.
- ו. שו"ע סימן תעז סעיף א. משנ"ב שם ס"ק ד, שעה"צ ס"ק ד. חזו"ע שם עמ' קח הלכה ג. ילקו"י ח"ה עמ' תח.

- ז.** נשים שאכלו את האפיקומן בלא הסבה, אינן צריכות לחזור ולאכל.
- ח.** אם שכח לאכל את האפיקומן:
- א. אם נזכר אחר נטילת מים אחרונים, חוזר ואוכל, ואינו חוזר ומברך "המוציא" על אכילתו.
- ב. אם נזכר אחר שהתחיל בברכת המזון, יגמר ברכת המזון, ויחזור ויטל ידיו (אם אוכל כביצה בלא קלפתה, כחמשים גרם ועוד, ויברך "על נטילת ידים". ובפחות מִכֶּף יטל בלא ברכה), ויברך "המוציא" ויאכל את האפיקומן בהסבה, ויחזור ויברך ברכת המזון, וישתה כוס שלישית בהסבה וימשיך באמירת ההלל.
- ג. אם נזכר אחר שסיים ברכת המזון ושתה כוס שלישית, יחזור ויטל ידיו ויברך "המוציא" ויאכל בהסבה, ויחזור ויברך ברכת המזון, אך לא יחזור וישתה כוס שלישית, אלא ימשיך באמירת ההלל.
- ט.** אסור לאכל כל-דבר מאכל אחר אכילת האפיקומן, כדי שישאר טעם מצה בפיו. ואם טעה ואכל — אם לא ברוך ברכת המזון, חוזר ואוכל האפיקומן, אבל אם ברוך ברכת המזון, אינו חוזר ואוכל אפיקומן.
- י.** לאחר אכילת האפיקומן מתר לשותות מים ושאר משקים שאינם משכרים, וכן תה או קפה ואפלו עם סוכר. וכן בין הכוס השלישית לרביעית, וכל-שכן לאחר שגמר הסדר. אבל לשותות יין או שאר משקים המשכרים אחר אפיקומן — אסור, לְבַד מהכוס השלישית והרביעית.

נשים שלא
הסבו

שכח
לאכול
האפיקומן

אכילה
אחר
האפיקומן

שתיה
אחר
האפיקומן

סימן קעא – ברוך

הלכות ברכת המזון וכוס שלישי בליל פסח

- א.** אחר אכילת האפיקומן, יטל ידיו למים אחרונים ויברך ברכת המזון על הכוס. ואם אכלו שלשה פאחד — חייבים לזמן, ואם הם עשרה — מְזַמְּנִים בְּשֵׁם ה' (נוסח הזימון מובא בסידורים).

שמך למואז

ז. אוצרות יוסף שם. חזון עובדיה שם עמ' קכב הלכה ה.

ח. שו"ע תעז סעיף ב. משנ"ב שם. חזון עובדיה שם עמ' קי הלכה ט. ילקו"י שם.

ט. שו"ע סימן תעז סעיף א. משנ"ב שם ס"ק א. כף החיים שם סק"ג. ילקו"י ח"ה עמ' תט.

י. חזון עובדיה שם עמ' קיב הלכה י. אוצרות יוסף עמוד קכג סעיף ט, ועמוד קמד סעיף ב. ילקו"י שם.

א. כדין כל ברכת המזון על הכוס המבואר בשו"ע סימן קפד. ילקו"י ח"ה עמ' תט.

- ב.** אין להסב בשעת ברכת המזון ויברך בכונה, באימה וביראה.
- ג.** צריך להזכיר "יעלה ויבא" בברכת המזון. ואם חל ליל פסח בשבת, צריך להזכיר "רצה והחליצנו" קדם "יעלה ויבא".
- ד.** אם שכח ולא אמר "יעלה ויבא" בליל פסח:
- א. אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'" קדם שאמר "בונה ירושלים", יאמר "למדני חקיך" ויחזור ויאמר "יעלה ויבא".
- ב. אם נזכר אחר שאמר "בונה ירושלים", יאמר ברכה זו: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה, את יום חג המצות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה. ברוך אתה ה', מקדש ישראל והזמנים".
- ג. אם נזכר אחר שהתחיל בברכה רביעית ואמר: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם", ומשיך "אשר נתן ימים טובים" וכו'. אבל אם נזכר אחר שאמר "לעד האל אבינו מלכנו", אפלו אמר רק תבה אחת "לעד", חוזר לראש ברכת המזון. וכן הדין באשה. (לגבי שאר הסעודות ראה לקמן סימן קעד סעיף ח).
- ה.** אם חל ליל פסח בשבת ושכח לומר "רצה והחליצנו", יש לנהג כפי מה שהזכיר לענין "יעלה ויבא" (וכן בשאר שבתות השנה), אלא שנסח הברכה שמוסיף כשנזכר אחר שחתם "בונה ירושלים" הוא: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית. ברוך אתה ה', מקדש השבת".
- ו.** אם שכח לומר גם "רצה והחליצנו" וגם "יעלה ויבא" בליל פסח, ונזכר אחר שאמר "בונה ירושלים", יברך ברכה אחת עבור שניהם. נסח הברכה הוא: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית, וימים טובים לששון ולשמחה, את יום השבת

הסיבה
"יעלה
ויבא"

שכח
"יעלה
ויבא"

שכח "רצה
והחליצנו"

שכח "רצה
והחליצנו"
וגם "יעלה
ויבא"

שמן למאור

- ב. חזון עובדיה הלכות "ברך" עמ' קטז הלכה ג. אוצרות יוסף עמוד קכד סעיף ב. ילקו"י שם.
- ג. שו"ע סימן קפח סעיף ה. אוצרות יוסף שם סעיף ג. ילקו"י ח"ה עמ' תי.
- ד. שם (כדין ליל סוכות). שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן מג. אוצרות יוסף שם. חזון עובדיה שם, וכן בהלכות יום-טוב עמ' שז הלכה ד. ילקו"י שם.
- ה. תורת המועדים עמוד קכד סעיף ג. ילקו"י ח"ג עמ' שמ.
- ו. אוצרות יוסף שם. ילקו"י שם.

הזה ואת יום חג המצות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה. ברוך אתה ה', מקדש השבת וישראל והזמנים".

ז. אחר ברכת המזון יברך "בורא פרי הגפן" (ויכונן לפטר בכרכתו כוס רביעית) כוס שלישית וישתה כוס שלישית בהסבה. ואם לא הסב, חוזר ושותה בהסבה ואינו חוזר ומברך "בורא פרי הגפן". (ולמנהג האשכנזים יש אומרים שחוזר ומברך).

ח. אין לשותות יין בין כוס שלישית לכוס רביעית. שתיית יין אחר כוס שלישית

סימן קעב – הלל

אופן אמירת ההלל ושתית כוס רביעית

א. מוזגים לו כוס רביעית ואומר ההלל בשמחה ובחדרה, ומתחיל: "שפך חמתך", ויאחז הכוס בידו. ואם אינו יכול לאחז את הכוס בידו במשך כל-ההלל, רשאי להניחו לפניו על השלחן. מוזגים כוס רביעית ואומר הלל

ב. יש לעורר את המסבים שיאמרו את ההלל בשמחה ובהתלהבות, והפל הולך אחר החתום. הלל בשמחה

ג. אחר שסיים "ברוך אתה ה', מלך מהלל בתשבחות" לא יענה "אמן". ואחר כך שותה כוס רביעית בהסבה ואינו מברך עליו "בורא פרי הגפן". והאשכנזים נוהגים לברך על כוס רביעית. ואם לא הסב – אם נשאר קצת יין בכוס, יחזר וימלאנו וישתה בהסבה בלי ברכה. ואם לאו, יחזר ויברך על כוס אחרת. ומי שיצא לברך בהרהור הלב. שתיית כוס רביעית

ד. יזהר לשותות רביעית (81 גרס) יין בכוס רביעי (או בכוס שלישית), כדי שיברך "ברכה מעין שלש" אחר כוס רביעית. ישתה רביעית

שמך לבואור

ז-ח. שו"ע סימן תעט סעיף א. חזון עובדיה שם עמ' קטז הלכה ד-ה. ילקו"י ח"ה עמ' תי.

א. שו"ע סימן תפ סעיף א. אוצרות יוסף עמוד קלב סעיף א. ילקו"י שם.

ב. אוצרות יוסף שם סעיף ב חזו"ע הלכות "הלל" עמ' קיח הלכה ב. וראה עוד חזו"ע שם הלכה ה-ו. ילקו"י שם.

ג. שו"ע סימן תפ סעיף א. חזו"ע שם עמ' קיח הלכה ג, ח. שו"ת חזון עובדיה סימן מט. ילקו"י ח"ה עמ' תיא.

ד. שו"ע שם. חזון עובדיה שם ובהערה ח. ילקו"י שם.

ה. מעין שלש מזכיר מעין המאָרע בברכת "מעין שלש" ואומר: "ושמחנו ביום חג המצות הזה, ביום טוב מקרא קדש הזה". ואם חל בשבת אומר גם: "ורצה והחליצנו ביום השבת הזה".

ו. אם לא הזכיר מעין המאָרע בברכת "מעין שלש", אינו חוזר. שכח מעין המאָרע

ז. יזהר לכתחלה לסיים את ההלל קדם חצות הלילה. ואם לא סיים קדם חצות הלילה, יכל לברך ברכת "יהללוך", אף לא יברך על הכוס הרביעית, אף לאשכנזים שנוהגים לברך על כל-כוס. זמן סיום ההלל

סימן קעג – נרצה

סיום סדר ליל פסח

א. מצוה להמשיך ולספור ביציאת מצרים אפלו אחר סיום סדר ליל פסח, ויעסק בתורה ובמדרשי חז"ל בענין ספור יציאת מצרים כפי כחו, עד שתחטפנו שנה. ויש נוהגים לומר אחר ההגדה "שיר השירים" ופיוט "חד גדיא", ומנהג יפה הוא (וראה לעיל סימן כג הלכות ט-י). וקדם שתחטפנו שנה יקרא קריאת שמע שעל-המטה, ויקרא את כל-סדר הקריאת שמע כבכל-לילה, וכן יש לברך ברכת "המפיל" בשם ומלכות. אלא אם כן הוא קורא הקריאת שמע לאחר חצות, אין לו לברך ברכת "המפיל" בשם ומלכות. כל המרבה לספור ביציאת מצרים הרי זה משובח

ב. בחוץ לארץ חוזרים ועושים סדר ליל פסח בלילה השני כמו בלילה הראשון, ומברכים שנית ברכת "שהחינו" בקדוש. חוץ לארץ

ירצה ה' פעלו, ותהי משכרתו שלמה מעם ה' ותברך. ויהי רצון שנזכה להקריב קרבן פסח במועדו בבית מקדשנו ותפארתנו, אמן.

שמן לבואור

ה. אצרות יוסף שם.

ו. שם.

ז. הרמ"א סימן תעז סעיף א. חזון עובדיה שם עמ' קכד הלכה ז. ילקו"י שם.

א. שו"ע סימן תפא סעיף ב. כף החיים שם ס"ק יא. ילקו"י שם.

ב. הרמ"א שם.

סימן קעד

הלכות התפלות, קריאת התורה וסעודות הפסח

"וביום הראשון מקרא קדש, וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם, כל-מלאכה לא יעשה בהם, אך אשר יאכל לכל-נפש הוא לבדו יעשה לכם". (שמות יב, טז)

א. מתפללים שחרית ביום הראשון של פסח, כמו בשאר ימים טובים. ואחר חזרת השליח צבור גומרים את ההלל בברכה בתחלה וסוף, ואומרים קדיש "תתקבל".

ב. לאחר ההלל בעת פתיחת ההיכל מרבים בתפלות ובקשות (ויש נוהגים לומר י"ג מדות, ונכון יותר שלא לאמרו), ומוציאים שני ספרי תורה: א. בראשון קוראים חמשה עולים בפרשת "בא" (שמות יב פסוקים כא-נא): "משכו וקחו לכם". ואם חל יום טוב בשבת, קוראים שבעה עולים ומתחילים: "והיה היום הזה לכם לזכרון" (שם פסוק יד), ואומרים חצי קדיש.

ב. בשני קורא המפטיר בפרשת קרבנות הפסח (במדבר כח פסוקים טז-נה), ואומר חצי קדיש ומפטיר: "בעת ההיא" (יהושע ה פסוקים ב-טו, ופרק ו פסוק א לבדו ופסוק כז לבדו).

ג. לאחר קריאת התורה אומרים "סדר תקון הטל" (וטוב להשמיט הנסח "לך לשלום גשם ובא בשלום טל"). ומתפללים מוסף של מועדים, ומפסיקים לשאל מטר ומתחילים לומר "מוריד הטל".

ד. אם אמר "מוריד הגשם" בימות הקיץ:

א. אם נזכר קדם שאמר "ברוך אתה ה'", חוזר ל"אתה גבור".

ב. אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", קדם שחתם "מחיה המתים", יסיים "למדני חקיך" ויחזר ל"אתה גבור".

ג. אם כבר חתם "מחיה המתים", חוזר לראש התפלה.

שמן למאור

- א. שו"ע סימן תפח סעיף א. הרמ"א שם. וראה עוד חזון עובדיה ח"א הלכות תפילת יו"ט פסח עמ' רלט הלכה א-ג.
- ב. שו"ע שם סעיף ג. סימן רפב סעיף א. חזון עובדיה ח"א עמ' רמה הלכה ד.
- ג. שם. וסימן קיד סעיף ג. חזון עובדיה שם עמ' רמז הלכה ט.
- ד. שולחן ערוך סימן קיד סעיף ד. כה"ח שם ס"ק כח. חזון עובדיה שם הלכה ט-י. הלכה ברורה סימן קיד סעיף ח. ילקו"י ח"א עמ' רמג-רמד.

ד. אם הוא מספק: אם הוא תוף שלשים יום מהיום הראשון של פסח, חוזר. ואם עברו שלשים יום, אינו חוזר. ואם חזר 90 פעם "מחיה מתים אתה רב להושיע, מוריד הטל" — אינו צריך לחזור אף בתוף שלשים יום.

ה. בימות הקיץ, החל ממוצאי יום טוב הראשון של פסח עד ליל ז' בחשון, אומרים "ברכנו". ובחויץ לארץ עד יום הששים לתקופת תשרי.

אמירת
"ברכנו"

ו. אם טעה ואמר "ברך עלינו" בימות הקיץ:

אם טעה
ואמר
"ברך
עלינו"

א. אם נזכר באמצע הברכה, חוזר ואומר "ברכנו".

ב. אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", קדם שקתם "מברך השנים", אומר "למדני חקיך" וחוזר ואומר "ברכנו".

ג. אם כבר קתם "מברך השנים" או שנזכר בברכות שלאחר מכן, חוזר לברכת "ברכנו" וממשיך משם והלאה על הסדר.

ד. אם נזכר אחר שאמר "יהיו לרצון" שקדם "עשה שלום", אפלו לא עקר רגליו — חוזר לראש התפלה.

ה. אם אמר "ברך עלינו" בימים שאחר חג הסוכות קדם ז' בחשון — מן הדין אינו חוזר, וטוב שיחזר להתפלל עמידה על תנאי של נדבה. (וראה עוד לעיל סימן יט)

ז. בסעודת יום טוב ראשון של פסח מקדש על כוס יין "קדושא רבא" בברכת "בורא פרי הגפן", כמו בשאר ימים טובים, ואינו מברך ברכת "אשר בחר בנו מכל-עם". ומצוה לאכל בשך ביום טוב משום שמחת החג.

קידושא
רבא
ושמחת
יין

ח. בברכת המזון צריך לומר "יעלה ויבא". ואם לא אמר:

אם טעה
ולא אמר
"יעלה
ויבא"
בברכת
המזון

א. אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'" קדם שיחתם "בונה ירושלים", לאמר "למדני חקיך" ויחזר ויאמר "יעלה ויבא".

ב. אם נזכר לאחר שסיים "בונה ירושלים", לאמר בשם ומלכות: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר נתן ימים טובים לעמו"

שמן רמזור

ה. שו"ע סימן קיז סעיף א. ילקו"י ח"א עמ' רסה.

ו. שו"ע שם סעיפים ד-ה. שו"ת יחווה דעת ח"א סימן כ. הלכה ברורה סימן קיז סעיף יג. וראה עוד שם בסעיף ג. ילקו"י שם.

ז. שו"ע סימן קפח סעיף ה. בא"ח פרשת חוקת הלכה כא. כה"ח ס"ק לא וס"ק לג. שו"ת יחווה דעת ח"ה סימן מג.

ח. שו"ע סימן תצ סעיף ב. וסימן קפח סעיף ו. ילקו"י ח"ה עמ' תי.

ישראל לששון ולשמחה, את יום חג המצות הזה את יום טוב מקרא קדש הזה. ברוך אתה ה', מקדש ישראל והזמנים".

ג. אם התחיל בברכה רביעית: אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם" קדם שהתחיל "לעד האל אבינו", ומשיך: "אשר נתן ימים טובים" וכו'. ואם התחיל "לעד האל אבינו", אפלו אמר רק תבת "לעד", אינו חוזר. (לגבי ליל פסח ראה סימן קעא סעיף ד).

ט. ביום השני של פסח בארץ ישראל מתפללים שחרית כמו בימות החל, ואומרים "יעלה ויבא" בברכת "רצה".

י. אם שכח ולא אמר "יעלה ויבא" באחת מתפלות חל המועד (ערבית, שחרית, מנחה), בחול או בשבת:

אם שכח ולא אמר "יעלה ויבא" בתפילה

- א. אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'" קדם שיחתם "המחזיר שכינתו לציון", אומר "למדני חקיך" וחוזר ואומר "יעלה ויבא".
- ב. אם סים "המחזיר שכינתו לציון" ונזכר קדם שהתחיל "מודים", אומר "יעלה ויבא" באותו מקום וממשיך "מודים אנחנו לך".
- ג. אם נזכר אחר שהתחיל ברכת "מודים", אפלו אמר רק תבת "מודים", חוזר ל"רצה" ואומר שם "יעלה ויבא". וכל-שכן אם נזכר בהמשך התפלה, שחוזר ל"רצה", כנזכר לעיל.
- ד. אם נזכר אחר שאמר "יהיו לרצון" שקדם "עשה שלום" — אפלו לא עקר רגליו חוזר לראש התפלה ואומר בה "יעלה ויבא".

יא. אחר חזרת השליח צבור ביום השני של פסח, בארץ ישראל, קוראים את ההלל בדלוג בלא ברכות כלל, וכן בשאר ימי חל המועד פסח ובשביעי של פסח. והאשפנזים נוהגים לברך "לקרא את ההלל" כאשר קוראים אותו בדלוג.

יב. אחר קריאת ההלל אומרים קדיש "תתקבל", ומוציאים שני ספרי תורה: א. בראשון קוראים שלשה עולים בפרשת "שור או כשב או עז" (ויקרא כב, כו; עד כג, מד).

שמן לבואור

ט. שו"ע שם. משנ"ב ס"ק ג. כה"ח סימן תנב ס"ק יא. (ראה שם ס"ק יח, אם מסתפק שחוזר ומתנה).

י. שו"ע שם סעיף ד. משנ"ב שם ס"ק ז. כף החיים ס"ק יז.

יא. שו"ע שם סעיף ה-ו. משנ"ב ס"ק ח-י. כף החיים שם.

יב. ראה שו"ע סימן תצ.

ב. בשני קורא הרביעי בפרשת קרבנות החג ומתחיל "והקרבתם

אשה" (במדבר כח, יט—כו).

ואין אומרים חצי קדיש אלא אחר סיום הקריאה בספר השני.

יג. אחר קריאת התורה בחל המועד אומרים "אשרי" ו"בא לציון" ו"שיר של יום", ומחזירים את ספרי התורה למקומם. ויש נוהגים להחזירם קדם "אשרי".

המשך
התמילה

יד. בכל-חול המועד מתפללים מוסף של מועדים, ואומרים "את יום חג המצות הזה, את יום מקרא קדש הזה". ואחר חזרת השליח צבור אומרים מזמור "הודו לה'" (תהלים פרק קז). ומסיימים התפלה כמו בכל-ימות השנה.

תמילת
מוסף

טו. בחוץ לארץ, היום השני של פסח הוא יום טוב שני של גלויות, ומתפללים בו תפלת יום טוב כמו ביום הראשון, וגומרים את ההלל בברכותיו. [ומן היום השלישי עד היום השמיני, קוראים את ההלל בדלוג בלא ברכות.] ואומרים קדיש "תתקבל".

יו"ט שני
של גלויות

טז. בחוץ לארץ, מוציאים ביום השני של פסח שני ספרי תורה:

קריאת
התורה
בחול
ביום שני

א. בראשון קוראים חמשה עולים בפרשת "שור או כשב", והחמישי אומר חצי קדיש.

ב. בשני קורא המפטיר בפרשת קרבנות החג ומתחיל: "ובחדש הראשון" כמו ביום הראשון, ואומר חצי קדיש, ומפטיר "וישלח המלך" (מלכים ב פרק כג פסוקים א—ט ופסוקים כא—כה), ומסיימים את התפלה כמו ביום הראשון.

יז. ביום השלישי של פסח מוציאים שני ספרי תורה:

קריאת
התורה
ביום
השלישי

א. בראשון קוראים שלשה עולים בפרשת "קדש לי כל-בכור" (שמות יג, א—ז).

ב. בשני קורא הרביעי בפרשת קרבנות החג (כמו ביום השני).

שמן למאור

יג. שם סעיף ב-ג.

יד. שו"ע שם סעיף ד. משנ"ב שם ס"ק ז.

טו. שו"ע שם סעיף ה-ו. משנ"ב ס"ק ח-י. כף החיים שם.

טז. שם.

יז. שו"ע שם. משנ"ב שם. כף החיים שם.

- יח.** ביום הרביעי של פסח מוציאים שני ספרי תורה:
 א. בראשון קוראים שלשה עולים בפרשת "אם כסף תלוה את עמי"
 (שמות כב, כד. עד כג, יט).
 ב. בשני קורא הרביעי בפרשת קרבנות החג (פדלעיל).
- יט.** ביום החמישי של פסח מוציאים שני ספרי תורה:
 א. בראשון קוראים שלשה עולים בפרשת "פסל-לך" (שמות לד,
 א—כ).
 ב. בשני קורא הרביעי בפרשת קרבנות החג (פדלעיל).
- כ.** ביום הששי מוציאים שני ספרי תורה:
 א. בראשון קוראים שלשה בפרשת "ויעשו בני ישראל את הפסח"
 (במדבר ט, א—יד).
 ב. בשני קורא הרביעי בפרשת קרבנות החג (פדלעיל).
- כא.** הסדר הנזכר אינו משתנה אלא כשחל היום הראשון של פסח ביום
 חמישי, (אין יום ראשון של פסח חל אלא בימים: ראשון, שלישי, חמישי ושבת).
 שאז קוראים ביום השלישי של פסח, שהוא שבת חל המועד: "ראה אתה
 אמר אלי" (שמות לג, יב. עד לד, כו).
 ולמחרת, ביום ראשון, שהוא היום הרביעי של פסח, קוראים בפרשת "קדש
 לי כל-בכור" (שמות יג, א—ז).
 וביום שני, שהוא היום החמישי של פסח, קוראים בפרשת "אם כסף תלוה
 את עמי" (שמות כב, כד — כג, יט).
 וביום שלישי, שהוא היום הששי של פסח, קוראים בפרשת "ויעשו בני
 ישראל את הפסח במועדו" (במדבר ט, א—יד).
- כב.** בשבת חל המועד פסח מתפללים כמו בשאר שבתות ואומרים "יעלה
 ויבא" בברכת "רצה". ואם טעה והתפלל תפלת יום טוב והזכיר שבת
 בברכה האמצעית וחתם "מקדש השבת וישראל והזמנים", יצא ידי חובה.

הסדר
 לעיל יכול
 להשתנות

שבת
 חוה"מ
 פסח

שמן לבואור

ית. שו"ע שם סעיף ב.

יט. שו"ע שם סעיף ה-ו.

כ. שו"ע שם סעיף ט. הרמ"א שם. משנ"ב ס"ק יד. כה"ח ס"ק עב וס"ק עז.

כא. שו"ע שם סעיף ב-ג. חזון עובדיה שם עמ' רמו הלכה ה.

כב. שו"ע סימן תצ סעיף ט. משנ"ב ס"ק יג כה"ח ס"ק נט. שו"ת יחווה דעת חלק א סימן נב.

הלל
בדילוג
וקריאת
התורה

כג. לאחר תפלת שחרית בשבת חל המועד, קוראים את ההלל בדלוג, ומוציאים שני ספרי תורה:

א. בראשון קוראים שבעה עולים: "ראה אתה אמר אלי" (שמות לג), ואומר קצי קדיש.

ב. בשני קורא המפטיר בפרשת קרבנות החג, וחוזר ואומר קצי קדיש, ומפטיר בפרשת העצמות שהחיה יחזקאל (יחזקאל לו, א—יד).

כד. אחר ההפטרות מברך את ברכות ההפטרות, ואינו מזכיר את החג בברכות ההפטרות, אלא חותם "מקדש השבת", שהרי אלמלא שבת לא היה מפטיר כלל.

ברכות
ההפטרות

כה. לאחר קריאת התורה מתפללים מוסף של מועדים. ואומר: "את מוספי", וחותם: "מקדש השבת וישראל והזמנים".

מוסף

כו. מצוה לכבד את ימי חל המועד באכילת בשר ובשתית יין. וטוב להחמיר לאכל מצה בסעודות הלילה והיום. והאוכל מצה בימי הפסח, מברך עליה: "המוציא לחם מן הארץ" ואינו מברך "על אכילת מצה", כי אין עקר המצוה באכילת מצה אלא בלילה הראשון של פסח (ובחזוץ לארץ אף בלילה השני).

שמחת
החג כמצדו

כז. בברכת המזון בחל המועד, צריך לומר "יעלה ויבוא", ואם שכח ולא אמרו:

"יעלה
ויבוא"
בברכהמ?

א. אם נזכר אחר שאמר: "ברוך אתה ה'", יחתם "בונה ירושלים", ויאמר אחר כך בלי שם ומלכות: "ברוך אשר נתן מועדים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה, את יום חג המצות הזה את יום מקרא קדש הזה. ברוך מקדש ישראל והזמנים".

ב. אם נזכר אחר שחתם "בונה ירושלים", וכבר התחיל "ברוך אתה ה'" של הברכה הרביעית, אינו חוזר, אלא יגמר ברכת המזון על הסדר.

שמן למאור

כג. שו"ע שם סעיף ב, סימן קפח סעיף ז. כף החיים ס"ק לא וס"ק לג. שו"ת יחווה דעת ח"ה סימן מג.

כד. משנ"ב שם ס"ק יג. כף החיים ס"ק נט. חזון עובדיה שם עמ' רנא הלכה יג.

כה. שו"ע שם סעיף ט.

כו. תורת המועדים סימן יב הלכה יא.

כז. כף החיים שם ס"ק סב. תורת המועדים שם הלכה יב. שו"ע סימן קפח סעיף ה. ילקו"י ח"ה עמ' תקכה.

שביעי של פסח

כח. בשביעי של פסח מתפללים תפלת יום טוב, ומקדש על הכוס בליל יום טוב וביום טוב שחרית, כמו בשאר ימים טובים. ואומר בקדוש של ליל יום טוב ובתפלות יום טוב "את יום חג המצות הזה", אבל אינו מברך "שהחיינו", כי אינו יום טוב בפני עצמו, אלא הוא חלק מחג המצות. (דיני הדלקת נרות, ראה לקמן סימן קפא עיפים ג-ה).

כט. אחר חזרת התפלה ביום שביעי של פסח, קוראים את ההלל בדלוג בלא ברכות, ומוציאים שני ספרי תורה:

- א. בראשון קוראים חמשה עולים, ואם חל בשבת קוראים שבעה עולים, בפרשת "ויהי בשלח פרעה" (שמות יג, יז. עד טו, כו), ואומר חצי קדיש.
- ב. בשני קורא המפטיר בפרשת קרבנות החג (כמו בחל המועד), ואומר חצי קדיש, ומפטיר "וידבר דוד" (שמואל ב כב, פסוקים א-גא), ומברך לאחריה.

ס. מתפללים מוסף של יום טוב, וגומר את התפלה כמו בשאר ימים טובים. מוסף

סא. בליל שביעי של פסח, יש נוהגים להתאסף בבית הכנסת ולעשות למוד מיחד, כפי שנדפס בספר "קריאי מועד", וקדם עלות השחר פותחים את ההיכל ואומרים בניגון ובנעימה את "שירת הים". לימוד בליל שביעי של פסח

סב. בסעודות שביעי של פסח צריך לומר "יעלה ויבא". ואם שכח ולא אמרו, דינו כדין סעודות שחרית של יום טוב ראשון של פסח (ראה לעיל הלכה ח והלכה כז).

סג. יום שמיני של פסח, בחוץ לארץ, הוא יום טוב שני של גלויות, ומתפללים וקוראים את ההלל בדלוג כמו בשביעי של פסח, ומוציאים שני ספרי תורה: יו"ט שני של גלויות

שמן למאור

כח. שו"ע סימן קפח סעיף ה. סימן תצ סעיף ז. בא"ח פרשת חוקת הלכה כא. תורת המועדים שם הלכה יג.
 כט. שו"ע סימן תצ סעיף ה סעיף ו סעיף ח. תורת המועדים שם הלכה יד.
 ל. פשוט.
 לא. תורת המועדים שם הלכה טו.
 לב. תורת המועדים שם הלכה טז.
 לג. תורת המועדים שם הלכה יז.

א. בראשון קוראים חמשה עולים בפרשת "כל-הבכור" (דברים טו, יט. עד טז, יז). ואם חל בשבת, קוראים שבועה עולים ומתחילים "עשר תעשר" (שם יד, כב).

ב. בשני קורא המפטיר בפרשת קרבנות החג ומפטיר "עוד היום בנב" (ישעיה י, לב. עד יב, ו).

לד. בארץ ישראל נקרא היום שאחר שביעי של פסח "אסרו חג", ומצוה לנהוג בו קצת שמחה.

לה. אם חל שביעי של פסח להיות בערב שבת, עושים ערוב תבשילין מערב החג, כדי שיהיה מתר לבשל מיום טוב לשבת. (ראה בדיני ערוב תבשילין סימן קפב).

לו. יום טוב שחל להיות במוצאי שבת, מוסיפים בעמידה "ותודיענו" אחר "אתה בחרתנו", והוא דגמת "אתה חוננתנו" שבמוצאי שבת ובמוצאי יום טוב.

לז. טעה ולא אמר "ותודיענו", לא חוזר — כמו דין "אתה חוננתנו", כיון שיכול לאמרו אחר כך על כוס הקדוש, ששם נזכרת גם ההבדלה. (וראה עוד לעיל בדיני הבדלה במוצאי שבת)

לח. במוצאי יום טוב מבדילים על הכוס, אך לא מברכים על הנר ולא על הבשמים.

לט. מי שיש לו דברי חמץ מלפני הפסח שמכרם לגוי, אין לו לקח מהחמץ עד כשעה לאחר צאת החג, כדי שהגוי אשר מכרו לו את החמץ יספיק להפקיע את חזקתו בחמץ.

שמן למאור

לד. רמ"א סימן תכט סעיף ב.

לה. שו"ע סימן תקכו סעיף א.

לו. שו"ע סימן תצא סעיף ב.

לז. שם

לח. שם סעיף א.

לט. פשוט וברור.

סימן קעה

הלכות ספירת העמר

נאמר בתורה: "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה: עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום..."

(ויקרא כג, טו—טז)

וכן נאמר: "שבעה שבעת תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבעות"

(דברים טז, ט)

וקבלו חז"ל: פרוש "ממחרת השבת", הינו מחרת יום טוב הראשון של פסח שהוא יום שבתון

ועל קרבן העמר נאמר בתורה: "... כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה, והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: (ויקרא כג, י)

ואמרו חז"ל: לעולם אל תהי מצות העמר קלה בעיניך, שעל ידי מצות העמר זכה אברהם אבינו לירש את ארץ ישראל. ריש לקיש אמר: לעולם אל תהי מצות העמר קלה בעיניך, שעל ידי מצות העמר עשה הקדוש ברוך הוא שלום בין איש לאשתו, הוי אומר בזכות קמח שעורים.

זמן התחילה וסיום הספירה

א. מצוה לספור ספירת העמר לאחר תפלת ערבית, החל מליל ששה עשר בניסן [מוצאי החג הראשון של פסח, שהוא "ממחרת השבת" האמור בתורה] עד גמר שבעה שבועות, דהינו בליל חמישי בסיון [ערב שבועות] ועד בכלל.

זוהר לקיימה

ב. צריך להזהר מאד בקיום מצות ספירת העמר. ומי שאינו מקיים מצות ספירת העמר, הרי הוא מבטל מצוה מדברי סופרים.

המצווה בזמן הזה

ג. דעת רב רבותינו הראשונים ומרן השלחן ערוך, שבזמן הזה, שאין לנו מצות קצירת העמר ולא קרבן העמר, אין ספירת העמר אלא מדרבנן, זכר למקדש.

מצווה על כל אחד לספור

ד. מצוה על כל-אחד ואחד לספור בעצמו ספירת העמר, שכן נאמר בפסוק "וספרתם לכם בלשון רבים. ומכל-מקום, אם שמע ברכת ספירת העמר מפי שליח צבור המחייב בדבר ונתפגן לצאת ידי חובה, ואף השליח צבור נתפגן להוציאו ידי חובה — יצא.

שמך למואזר

- א. שו"ע סימן תפט סעיף א. וראה כה"ח ס"ק ד. ילקו"י ח"ה עמ' תיב.
- ב. שו"ת יחוה דעת חלק ו סימן כט.
- ג. שם. חזון עובדיה (יום טוב) הלכות ספירת העומר עמ' ריב הלכה א. ילקו"י שם.
- ד. שו"ע שם. משנ"ב ס"ק ה. חזון עובדיה שם עמ' רכח הלכה ט. ילקו"י ח"ה עמ' תיח.

- ה.** צריך להוציא בשפתיו כְּסוּפֵר ספירת העמר, ואם ספר בהרהור בלבד — לא יצא, וחוזר וסופר בברכה. וכן הכותב מכתב לחברו וכתב בראש המכתב: י"ב לעמר, וכיוצא בזה — לא יצא, וסופר לאחר מכן בברכה. ומכל-מקום, לכתחלה לא יכתב מנין הספירה קדם שיספר.
- ו.** נשים פטורות ממצות ספירת העמר, מפני שיש למצוה זו זמן קבוע, וכל-מצות עשה שהזמן גרמא, נשים פטורות. ואם רצו להתקמיר על עצמן ולספר — מתרות לעשות כן, אף אסורות לברך על ספירתן. ועל פי דעת המקבילים, אין לנשים לספר ספירת העמר כלל, ואפלו בלא ברכה.
- ז.** קטן שלא הגיע למצות, מחנכים אותו לספר בברכה בכל-לילה. ואם שכח לספר באחת הלילות ונזכר בלילה שלאחריו, אף על פי כן — כדי לחנכו במצוה — ימשיך לספר בברכה.
- ח.** אין הקטן יכול לברך ולספר אלא לעצמו, אבל אינו מוציא את הגדול ידי חובה.
- ט.** לכתחלה מצוה לספר מיד בצאת הכוכבים, דהינו, אחר שעברו שלש עשרה דקות וחצי (בדקות זמניות) מזמן שקיעת החמה. ואם לא ספר בצאת הכוכבים, סופר והולך כל-הלילה עד עלות השחר.
- י.** אם לא ספר עד אחר שעלה עמוד השחר, אינו רשאי לספר בברכה באותו יום, מפני שאחר עלות השחר — יום הוא, ויספר בלי ברכה, ובלילה שלאחריו ימשיך לספר בברכה.
- יא.** צבור שסימו תפלת ערבית בזמן בין השמשות (אחר שקיעת החמה קודם צאת הכוכבים), וקיים חשש שלפחות חלקם עלולים לשכח לאחר מכן לספר בברכה ויפסידו מצות ספירת העמר — רשאים לספר בברכה בזמן בין השמשות. וטוב שיספרו שוב לאחר צאת הכוכבים, בלי הברכה.

יוצא בשפתיו

נשים פטורות

קטן

אין קטן מוציא גדול

זמנה

עלה עמוד השחר

בין השמשות

 שמן לבואור

- ה. שו"ת יביע אומר חלק ד סימנים ד-ח, מג. חזון עובדיה שם עמ' רמג הלכה כ-כא.
- ו. משנ"ב שם ס"ק ג. כף החיים שם ס"ק ט. שו"ת רב פעלים ח"א סימן יב. שו"ת יביע אומר ח"ב סימן ל. חזון עובדיה שם עמ' רכ הלכה ה. ילקו"י ח"ה עמ' תטז.
- ז. תורת המועדים סימן ב סעיף ב. ילקוט יוסף מועדים עמוד תיז סעיף ט.
- ח. תורת המועדים שם.
- ט. שו"ע שם. כף החיים ס"ק יב. חזון עובדיה שם עמ' רלב הלכה יב. ראה עוד ילקו"י ח"ה עמ' תכא.
- י. שם.
- יא. קול סיני סעיף ו. שו"ת יחזקאל דעת חלק א סימן כג. וראה עוד בכה"ח ס"ק מד. חזון עובדיה שם. וראה עוד שם סעיף יג בדין יחיד שרגיל לספור בלילה. ילקו"י שם.

- יב.** אם טעה וספר קדם שקיעת החמה — אפלו אם ספר סמוך ממש לשקיעת החמה — לא יצא ידי חובה, וחוזר וסופר בברכה לאחר שיגיע הזמן. טעה וספר קודם השקיעה
- יג.** מתפללים תפלת ערבית קדם ספירת העמר, מפני שתפלת ערבית תדירה יותר, ותדיר ושאינו תדיר — תדיר קודם, וגם יש בתפלת ערבית מצות קריאת שמע, שהיא מצות עשה מן התורה, ומצות ספירת העמר בזמן הזה היא מדרבנן. תפילת ערבית קודמת לספירה
- יד.** במוצאי שבת וכן במוצאי יום טוב שביעי של פסח, יש להקדים לספר קדם ההבדלה על הכוס. ואף על פי שההבדלה תדירה יותר, מפל-מקום יש להקדים ספירת העמר, כדי לאחר יציאת השבת כל-מה-שאפשר. ספירת העומר קודם הבדלה
- טו.** פשט המנהג להקדים ספירת העמר לברכת הלבנה, ואם יש חשש פן תתפסה הלבנה בעננים — יש להקדים ברכת הלבנה לספירת העמר. ברכת הלבנה
- טז.** אסור לאכל או לישון קדם ספירת העמר, דהינו קדם השקיעה, ובכל-זה יש לאסר בחצי שעה קדם השקיעה. לאכול וכדומה
- יז.** אסור אכילה קדם ספירת העמר אינו אלא כשאוכל יותר מכביצה (כלא קלפתה, והינו יותר מ-50 גרם) פת או עוגות, אבל שאר מיני מאכלים [או משקאות] מתר מן הדין לאכל קדם הספירה, ואפלו יותר מכביצה. מה אסור לאכול
- יח.** אם בקש מחברו שיזכירונו לספר ספירת העמר, רשאי לאכל אף יותר מכביצה פת או עוגיות, קדם ספירת העמר. והמחמיר שלא לטעם כלל קדם ספירת העמר, תבא עליו ברכה. העמיד שומר שיזכירונו
- יט.** אם התחיל סעודתו יותר מחצי שעה לפני השקיעה והגיע זמן הספירה — רשאי להמשיך סעודתו, כיון שהתחיל בהתר, ויספר אחר שייסיים סעודתו. אבל אם התחיל באסור — פוסק וסופר, ואחר כך ממשיך סעודתו. התחיל אכילתו בהיתר

שימן לבואור

- יב. שם.
 יג. קול סיני שם.
 יד. שו"ע סימן תפט סעיף ט. וראה בשו"ת יביע אומר חלק ד סימן כג.
 טו. תורת המועדים סימן ג סעיף ז.
 טז. הרמ"א סימן תפט סעיף ד. חזון עובדיה שם עמ' רמה הלכה כג. קול סיני סעיף י. עיין משנ"ב ס"ק כג. ילקו"י ח"ה עמ' תכז.
 יז. כף החיים ס"ק סו. קול סיני שם. חזון עובדיה שם. ראה ילקו"י ח"ה עמ' תכח.
 יח. תורת המועדים סימן ד סעיף ג. כף החיים ס"ק סג.
 יט. הרמ"א שם. משנ"ב שם. קול סיני שם. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' תכז.

- כ.** אסור להתחיל בעשיית מלאכה בתוך חצי שעה קדם זמן ספירת העמר, וקדין אכילה קדם ספירת העמר. עשיית מלאכה קודם שיסמור
- כא.** צריך לספר ספירת העמר מעמד, והסמיכו חז"ל (ראה הרא"ש סוף פסחים) דין זה מהפסוק (דברים טז, ט): "שבועה שבועת תספור לך מהחל חרמש בקמה" — אל תקרי "בקמה" אלא "בקומה". יסמור מעומד
- כב.** אין להסמך ולהשען על שלחן או תבה וכיוצא בזה, בשעה שסופר ספירת העמר. לא להשען
- כג.** בדיעבד, אם ספר מישב, יצא ידי חובה. וזקן או חולה שהעמידה קשה עליהם, רשאים לספר מישב אף לכתחלה. ספר מישב
- כד.** מנהג ירושלים לספר אחר "עלינו לשבח". וכן מנהג רב עדות הספרדים וכמה מעדות האשכנזים. אבל רב מנהג עדות האשכנזים לספר אחר קדיש "תתקבל" קדם "עלינו לשבח", ובכל-מקום יעשו כמנהגם. מתי יספור בתפילה
- כה.** קדם ספירת העמר צריך לברך: "ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו על ספירת העמר". (נוסח הספירה בשלמות, ראה בסידור). נוסח הברכה
- כו.** אם ספר ספירת העמר בלי ברכה — יצא ידי חובה, שאין הברכה מעכבת, ואינו רשאי לחזור ולספור שנית באותו לילה בברכה. ספר בלי ברכה
- כז.** אין מברכין ברכת "שהחיינו" על מצות ספירת העמר. "שהחיינו"
- כח.** קדם שיברך צריך שידע מגזן הספירה באותו לילה. ומכל-מקום, אם בשעה שברך לא ידע מגזן הספירה, או חשב בטעות שהיום כף וכף לעמר, ומיד לאחר שברך נודע לו המספר הנכון — ימשיך ויספר, ואינו חוזר ומברך. (וראה לקמן סימן קעו סעיפים ט—י). שידע המגזן קודם הברכה

שמך למאור

- כ. תורת המועדים שם סעיף ה.
- כא. שו"ע סימן תפט סעיף א. ילקו"י ח"ה עמ' תיח.
- כב. תורת המועדים שם סעיף ו. ילקו"י שם.
- כג. משנ"ב שם ס"ק ו. כף החיים ס"ק טו וס"ק טז. קול סיני סעיף ד. חזון עובדיה שם עמ' רכז. ילקו"י שם.
- כד. קול סיני סעיף ו. חזון עובדיה שם עמ' רלה הלכה יד. ילקו"י ח"ה עמ' תכב.
- כה. תורת המועדים שם סעיף ט. ילקוט יוסף מועדים עמוד תיד הלכה ה.
- כו. תורת המועדים שם סעיף י. ילקוט יוסף שם. חזון עובדיה שם עמ' רטז הלכה ב.
- כז. כף החיים שם ס"ק ג. חזון עובדיה שם עמ' ריט הלכה ד.
- כח. שו"ע שם סעיף ו. תורת המועדים סימן ד סעיף יג.

- כט.** אסור להפסיק בדבור בין ברפת ספירת העמר לבין הספירה. ואם עבר והפסיק בדבור שלא מענין הספירה, חוזר ומברך.
- ס.** מתר לספר ספירת העמר בכל-לשון, ובלבד שמבין אותה שפה. ואם ספר בלשון הקדש ואינו מבין לשון הקדש כלל — יחזור ויספר בשפה שמבין, בלא ברכה.

המסק
בדיבור

ספירת
העומר
בכל לשון

סימן קעו

דיני ספק וטעות בספירת העמר

רבותינו הראשונים נחלקו, אם מצות ספירת העמר היא מצוה אחת מתמשכת על פני ארבעים ותשעה ימים, וזה פרוש: "שבע שבתות תמימות תהינה". או שספירת העמר בכל-לילה ולילה היא מצוה בפני עצמה. אם שכח ולא ספר בלילה, ונזכר למחרת בשעות היום, נחלקו בזה רבותינו הראשונים, אם יכול לספר ספירת העמר בדיעבד ביום. פן נחלקו רבותינו בצורת ספירת העמר, אם מהיום השביעי לימי ספירת העמר והלאה, צריך להזכיר בכל-יום יום גם מנין הימים וגם מנין השבועות, וכיצד מזכיר הימים והשבועות.

א. מי ששכח לילה אחד ולא ספר, ונזכר למחרת בלילה — להלכה נפסק שיש להחמיר, ושוב אינו יכול באותה שנה להמשיך מכאן והלאה לספר בברכה, אלא סופר בלי ברכה.

שכח לילה
אחד ולא
ספר

ב. קטן שהגדיל ונעשה בר מצוה בימי הספירה, אפלו שהקפיד לספר בברכה קדם היותו לבר מצוה, אין ספירתו נחשבת ל"תמימות" מיום הגיעו למצות, ואינו רשאי להמשיך לספר בברכה באותה שנה מיום הגיעו למצות. והוא הדין לגר שנתגר בתוך ימי הספירה.

קטן
שהגדיל
בספירה

ג. אם שכח ולא ספר בלילה ונזכר למחרת ביום, יספר ביום בלי ברכה, ובלילה שלאחריו והלאה רשאי להמשיך לספר ספירת העמר בברכה, מפני שיש בזה ספק ספקא להקל.

שכח
בלילה
ונזכר
ביום

שמון למאור

כט. תורת המועדים שם.

ל. כה"ח שם ס"ק כ. שו"ת יביע אומר חלק ה סימן יב. חזון עובדיה שם עמ' רלב הלכה יא. ילקו"י ח"ה עמ' תטו.
א. שולחן ערוך סימן תפט סעיף ח. שו"ת יביע אומר חלק א סימן כא, וחלק ג סימן טז וסימן כח, וחלק ד סימן מג. ילקו"י ח"ה עמ' תכג.

ב. שו"ת יביע אומר חלק ג סימן כז-כח. שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן כט. ילקו"י ח"ה עמ' תיז.
ג. שו"ע שם סעיף ז-ח. משנ"ב ס"ק לג. שו"ת יביע אומר חלק ד סימן מג. חזון עובדיה שם עמ' רלו הלכה טז.

ד. וכן אם טעה בלילה אחד, וספר מנין אחר שאינו נכון, ונזכר למחרת ביום וספר ביום המספר הנכון בלי ברכה — רשאי להמשיך לספר מן הלילה שלאחריו והלאה בברכה.

ספר
בטעות
ונזכר
ביום

ה. וכן אם מסתפק ביום אם ספר אמש המספר הנכון, יספר ביום המספר הנכון בלי ברכה, ובלילה שלאחריו רשאי להמשיך לספר בברכה. וכן הדין כשסתפק בלילה אם ספר אמש פראוי, יכל לספר מכאן ואילך בברכה (ראה לקמן סעיף יא).

מסופק
אם ספר
בלילה
כראוי

ו. אבל אם טעה וספר לילה אחד מספר אחר שאינו נכון, ולא נזכר עד הלילה שלאחריו — שוב אינו רשאי להמשיך לספר מכאן והלאה בברכה, שהרי אין כאן "תמימות", אלא סופר בלי ברכה.

ספר
בטעות
ונזכר
בלילה
שלמחרת

ז. אם שכח ולא ספר בלילה, ונזכר למחרת אחר שקיעת החמה בזמן בין השמשות קדם צאת הכוכבים, יספר מיד של הלילה הקודם בלי ברכה, ולאחר זמן צאת הכוכבים רשאי להמשיך לספר בברכה. ונכון שמכאן והלאה יקפיד באותה שנה שלא לספר בכל-לילה אלא לאחר צאת הכוכבים, שמכיון שהחשיב את בין השמשות פעם אחת ליום שלפניו, אין זה נכון שיחשיבו לאחר מכן בפעם אחרת ללילה.

שכח
לספור
ונזכר
למחרת
בבין
השמשות

ח. אם שכח ולא ספר ספירת העמר במוצאי יום חמישי — ליל ששי, ונזכר למחרת קדם שקיעת החמה, אלא שפכר קבל עליו שבת והתפלל תפלת ערבית של ליל שבת מבעוד יום — אף על פי כן יספר של הלילה הקודם בלי ברכה, ולאחר מכן — מליל שבת והלאה — רשאי להמשיך לספר בברכה.

שכח
לספור
בליל
שישי
ונזכר
למחרת

ט. אם בשעה שברך לא ידע מנין הספירה, או אפלו אם בשעה שברך חשב בטעות שהיום כף וכף לעמר, ומיד לאחר ברכתו נודע לו המספר הנכון — ימשיך ויספר, ואינו חוזר ומברך.

בשעה
שברך לא
ידע
המניין

שמון למאור

ילקו"י ח"ה עמ' תכג.

- ד. שו"ע שם. משנ"ב שם ס"ק לה. תורת המועדים סימן ה סעיף ד. חזון עובדיה שם עמ' רג הלכה כו.
ה-ו. שו"ע שם סעיף ח. משנ"ב שם ס"ק לח. חזון עובדיה שם עמ' רלח הלכה יז.
ז. שו"ת יביע אומר חלק ד סימן מג. חזון עובדיה שם הלכה יח. ילקו"י ח"ה עמ' תכד.
ח. שו"ת יבי"א חלק ד סימן מג. תורת המועדים סימן ה סעיף ז. חזון עובדיה שם הלכה יט. ילקו"י ח"ה עמ' תכז.
ט. שו"ע סימן תפט סעיף ה-ו. תורת המועדים שם סעיף ט.

- י.** אם כבר ספר בטעות מספר שאינו נכון ושוב נזכר במנין הנכון, אם נזכר תוך כדי דבור — סופר המספר הנכון ואינו חוזר ומברך. ואם נזכר לאחר כדי דבור — חוזר ומברך וסופר המנין הנכון וישעור תוך כדי דבור הוא, כדי זמן אמירת התבות "שלום עליך רבי"ו].
- יא.** אם נתעורר אצלו ספק בלילה אחד אם ספר אמש בלילה הקודם ספירת העמר או לא, וכן אם נתעורר אצלו ספק אם ספר אמש המספר הנכון — רשאי להמשיך לספר בברכה, מפני שיש בזה ספק ספקא להקל.
- יב.** וכן אפלו אם ודאי לא ספר אמש בלילה הקודם, ונתעורר אצלו ספק אם ספר ביום. או שנסתפק אם ספר ביום המספר הנכון, ונזכר בלילה שלאחריו — רשאי להמשיך לספר מפני שהלאה בברכה, מפני שיש בזה ספק ספקא להקל.
- יג.** אם בשעה מאחרת בלילה נתעורר אצלו ספק אם ספר בתחלת הלילה — יספר בלי ברכה, מפני שספק ברכות להקל, ובלילה שלאחריו ימשיך לספר בברכה.
- יד.** אם טעה ומנה מספר שאינו נכון בימים, אבל מספר השבועות נכון, או להפך, או שמנה הימים או השבועות בלבד:
- א. אם נזכר באותו לילה או למחרת ביום, חוזר וסופר בלי ברכה, שספק ברכות להקל, ומזכיר הימים והשבועות כהגון.
- ב. אם נזכר למחרת בלילה, אף על פי כן רשאי להמשיך לספר בברכה, מפני שיש בזה ספק ספקא להקל.
- טו.** אם ספר באותיות במקום במלים, כגון שאמר: היום ל"ב לעמר, או למ"ד בי"ת לעמר — יחזר ויספר פראוי בלא ברכה, שספק ברכות להקל. וכן אם נזכר למחרת בשעות היום, יחזר ויספר בלא ברכה. ואם לא נזכר עד למחרת בלילה, רשאי להמשיך לספר בברכה, מפני שיש בזה ספק ספקא להקל, שמא יצא ידי חובה בספירה באותיות. ואם תמצא לומר שלא יצא, שמא כל-לילה מצוה בפני עצמה.

שמן למאור

- י. משנ"ב שם ס"ק לב. תורת המועדים שם. חזון עובדיה שם עמ' רנ הלכה כו.
- יא. שו"ע סימן תפט סעיף ח. משנ"ב שם ס"ק לח. שו"ת יבי"א ח"ב סימן ב, וח"ד סימן מג. ילקו"י ח"ה עמ' תכד.
- יב. שם. תורת המועדים שם סעיף יא.
- יג. שו"ע סימן תפט סעיף ח. תורת המועדים שם סעיף יב.
- יד. שו"ע שם סעיף א. משנ"ב שם ס"ק ז. תורת המועדים שם סעיפים יג-יז. חזון עובדיה שם עמ' רנא. ילקו"י שם.
- טו. שערי תשובה שם ס"ק ו. באור הלכה בד"ה מונה. תורת המועדים שם סעיף יח.

טז. אם ספר על ידי חסור, דהינו, שאמר: היום עשרים חסר אחד, במקום לומר: היום תשעה עשר יום לעמר — יצא ידי חובה בדיעבד, וטוב שיחזור ויספר פראוי בלי ברכה.

ספר ע"י חיסור

יז. צריך לספר בלשון זכר, ואם ספר בלשון נקבה, כגון שאמר: היום יום אחת או שתי ימים או שתי שבועות וכיוצא — יצא ידי חובה.

יספור בלשון זכר

יח. מי שנסתפק מהו מנין הספירה, כגון שמספק אם באותו לילה הוא יום השלשים לעמר או האחד ושלשים, ואינו יכול לברר ספקו — יספר מספק את שני הימים, אף אינו רשאי לברך על ספירתו, מפני חשש הפסק. ואם למחרת נתברר לו המנין הנכון, שאמש היה שלשים יום — רשאי להמשיך לספר בברכה.

נסתפק מהו מנין הספירה ואינו יכול לברר

יט. בכל-ענין שאינו רשאי להמשיך לספר ספירת העמר בברכה, כגון ששכח לספר לילה אחד או קטן שמגדיל, נכון שישמע ברפת ספירת העמר מאחר ויכונן לצאת ידי חובה בברכתו, ויבקש מהמברך שאף הוא יכונן להוציא ידי חובה, ולאחר שיענה "אמן", יספר בעצמו ספירת העמר.

מי שאינו רשאי לברך כיוצא בזה

סימן קעז

דיני כוונה בספירת העמר

רבתינו הפוסקים נחלקו בדין מי שעשה מצוה אף לא כוון בשעת עשייתה לצאת ידי חובת המצוה, אם יצא ידי חובה. ולהלכה נפסק, שלא יצא ידי חובה, וצריך לחזור ולעשות המצוה. ומכל-מקום לא יברך כשחוזר ועושה המצוה, שיש לחוש לדעת האומרים שיצא ידי חובה, וספק ברכות להקל. ולכן לכתחלה יש לכונן קדם ספירת העמר, שבא לקיים מצוה מדברי סופרים של ספירת העמר.

א. מי ששאל אותו חברו אחר שקיעת החמה קדם שספר ספירת העמר "כמה היום לעמר?" לאמר: "אתמול היה כף וכף". מפני שאם לאמר המנין של אותו לילה — אף על פי שלא כוון לקיים המצוה — שוב אינו יכול לספר

שאלו חברו כמה ימים לעומר

שמן לבואור

טז. משנ"ב שם ס"ק יא. תורת המועדים שם סעיף יט.

יז. משנ"ב שם ס"ק ט. תורת המועדים שם.

יח. תורת המועדים שם סעיף כ. יביע אומר ח"ח או"ח סימן מה. ילקו"י ח"ה עמ' תכד.

יט. משנ"ב שם ס"ק לו. תורת המועדים שם סעיף כא.

א. שו"ע סימן תפט סעיף ד. חזו"ע שם עמ' רמו הלכה כד. תורת המועדים סימן ו סעיף ב. ילקו"י ח"ה עמ' תכה.

באותו לילה בברכה, שיש אומרים שמצות אינן צריכות פונה, וספק ברכות להקל.

ב. אם קדם שענה לחברו, פון בדעתו שאינו רוצה לצאת ידי חובת מצות ספירת העמר, ואמר לחברו: "היום פך וכך לעמר" — רשאי לספור לאחר מכן בברכה, מפני שגם לדעת הסוברים שמצות אינן צריכות פונה, אינו יוצא ידי חובה כשמכונן בפרוש שאינו רוצה לצאת ידי חובה.

ג. אם שאל אותו חברו קדם שקיעת החמה: "כמה יהיה מנין העמר בלילה הקרוב?" רשאי לענות לו: "היום פך וכך לעמר". מפני שממילא אין ספירת היום מועילה ללילה שלאחריו. (כנ"ל סימן קעה סעיף יב).

ד. אם שאל אותו חברו אחר שקיעת החמה: "כמה היום לעמר?" והשיב לו: "פך וכך", אף לא אמר לו תבת "היום", נחלקו הפוסקים אם רשאי לספור לאחר מכן באותו לילה בברכה. והעקר להלכה, שרשאי לספור באותו לילה בברכה, מפני שיש בזה ספק ספקא להקל [שמא לא יצא ידי חובה שלא אמר תבת "היום", ושמא הלכה כמאן דאמר שמצות צריכות פונה].

ה. וכן אם השיב לחברו במנין הימים בלבד או במנין השבועות בלבד, או שהשיב לו באותיות וכדומה — ביין שנחלקו הפוסקים אם יצא ידי חובה, וגם לא כון לצאת ידי חובה, לכן רשאי לספור באותו לילה בברכה. ומכל-מקום, לכתחלה ישיב: "אתמול היה פך וכך".

ו. אם אמר לחברו בליל ל"ג לעמר, קדם שסיפור ספירת העמר, "היום ל"ג לעמר" — רשאי לספור לאחר מכן ספירת העמר בברכה.

ז. הכותב מכתב לחברו אחר שקיעת החמה קדם שסיפור, ובראש המכתב כתב מנין ספירת העמר של אותו לילה — רשאי לספור לאחר מכן בברכה. ומכל-מקום, לכתחלה נכון שלא יכתב מנין הספירה קדם שסיפור. (כנ"ל סימן קעה סעיף ה).

שמן למאור

- ב. משנ"ב שם ס"ק יז וס"ק כב. תורת המועדים שם סעיף ג. חזון עובדיה שם. ילקו"י שם.
- ג. שו"ע שם. תורת המועדים שם סעיף ד.
- ד. משנ"ב שם ס"ק כ. תורת המועדים שם סעיף ה. חזון עובדיה שם.
- ה. משנ"ב שם ס"ק כב. תורת המועדים שם סעיף ו. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' תכו.
- ו. תורת המועדים שם סעיף ז. חזון עובדיה שם. ילקו"י ח"ה עמ' תכו.
- ז. תורת המועדים שם סעיף ח. ילקו"י ח"ה עמ' תכו.

כיוון לא לצאת יד"ח ואמר לחברו

שאלו חברו קודם השקיעה על מניין הלילה

השיב לחברו בלי תיבת "היום"

השיב לחברו מניין הימים או השבועות

אמר היום ל"ג לעומר

הכותב מכתב